

Türkiye Cumhuriyeti

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı

**TÜRKİYE KIRSAL ALANLARDA DEPREM
İYİLEŞTİRME VE YENİDEN YAPIM (KADİYAP)
(P180849)**

**ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM ÇERÇEVESİ
(ÇSYÇ)**

EYLÜL 2023

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AİM	Asbest İçeren Malzemeler
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AAT	Atık su arıtma tesisi
BCM	Milyar Metreküp
CSİ/CT	Cinsel Sömürü ve İstismar/Cinsel Taciz
&S	evresel ve Sosyal
ÇED	evresel Etki Değerlendirmesi
S	Dünya Bankası evresel ve Sosyal erevesi
ÇSED	evresel ve Sosyal Etki Değerlendirme
CSİ/CT	Cinsel Sömürü ve İstismar/Cinsel Taciz
SS	evresel ve Sosyal Standartlar
ÇSYÇ	evresel ve Sosyal Yönetim erevesi
ÇSYP	evresel ve Sosyal Yönetim Planı
ÇSSG	evre, Sosyal ve Sağlık ve Güvenlik
ÇŞİDB	evre, Şehircilik ve İklim Değerikliği Bakanlığı
DB	Dünya Bankası
GHG	Sera gazı
GKSS	Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler
IBRD	Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
ILO	Uluslararası alışma Örgütü
İÇŞİDM	İl evre, Şehircilik ve İklim Değerikliği Müdürlüğü
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
İYP	İşgücü Yönetimi Prosedürleri
KADİYAP	Kırsal Alanlarda Deprem İyileştirme ve Yeniden Yapım Projesi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
ÖDA	Önemli Doğa Alanı
PKP	Paydaş Katılım Planı
PTD	Proje Tanıtım Dosyası
PUB	Proje Uygulama Birimi
ŞM	Şikayet Mekanizması
TSG	Toplum Sağlığı ve Güvenliği
TSH	Temel Sağlık Hizmeti
PTD	Proje Tanıtım Dosyası
PUB	Proje Uygulama Birimi

YİGM	Yapı işleri Genel Müdürlüğü
YYÇ	Yeniden Yerleşim Çerçevesi
YYP	Yeniden Yerleşim Planı

İçindekiler

1. GİRİŞ	7
2. PROJE AÇIKLAMASI.....	8
3. ÇEVRESEL VE SOSYAL POLİTİKALAR, DÜZENLEMELER VE KANUNLAR.....	13
3.1. Türkiye'deki Yasal Çerçeve	13
3.2. Ulusal Çevresel ve Sosyal Değerlendirme ve İzinler	15
3.3. Dünya Bankası Standartları ve Ulusal Çerçevadaki Temel Boşluklar	17
4. ÇEVRESEL VE SOSYAL MEVCUT DURUM TESPİTİ	22
4.1. Depremsellik	22
4.2. Biyolojik Çeşitlilik.....	24
4.3. Su Kaynakları ve Tüketimi	27
4.4. Atık	28
4.5. Atıksu Yönetimi	30
5. POTANSİYEL ÇEVRESEL VE SOSYAL RİSKLER VE STANDART AZALTMA ÖNLEMLERİ	34
5.1. Olumlu Çevresel ve Sosyal Etkiler	35
5.2. Potansiyel Olumsuz Çevresel ve Sosyal Riskler ve Etkiler	35
5.3. Çevresel ve Sosyal Risk ve Etkilerin Önlenmesine Yönelik Planlama ve Tasarım Hususları	36
6. PROSEDÜRLER VE UYGULAMA DÜZENLEMELERİ.....	38
6.1. Çevresel ve Sosyal Risk Yönetimi Prosedürleri	38
6.2. Uygulama Düzenlemeleri	41
6.3. Önerilen Eğitim ve Kapasite Oluşturma Faaliyetleri	44
6.4. Tahmini Bütçe	45
7. PAYDAŞ KATILIMI, BİLGİLERİN AÇIKLANMASI VE İSTİŞARELER.....	47
7.1. Paydaş Katılım Planı	47
7.2. Şikayet Mekanizması.....	47
7.4. Bilgilerin Açıklanması ve İstişare	50
8. GÖZDEN GEÇİRME VE GÜNCELLEME	97
İZLEME VE RAPORLAMA	104

Tablo Listesi

Table 1: Türkiye'nin Yasal Çerçevesi	13
Table 2: İlgili Dünya Bankası ÇSS ve Ulusal Çerçevadaki Önemli Boşluklar	18
Table 3: Proje Döngüsü ve Çevresel ve Sosyal Yönetim Prosedürleri	38
Table 4: Kapsam Dışı Faaliyetler Listesi	39
Table 5: Uygulama Düzenlemeleri	42
Table 6: Önerilen Eğitim ve Kapasite Geliştirme Yaklaşımı	44
Table 7: ÇSYÇ Uygulama Bütçesi	46

Şekil Listesi

Şekil 1: Muhtemel alt projelerin şehirleri (Yeşil ile işaretlenmiştir)	11
Şekil 2: Deprem bölgesinde yeniden inşa edilecek tahmini konut sayılarının illere göre dağılımı... ..	12
Şekil 3: Türkiye Deprem Tehlike Haritası (AFAD 2018).....	23
Şekil 4: Fitocoğrafik Bölgeler.....	25
Şekil 5: Endemik bitki türlerinin popülasyonunun dağılımı.....	25
Şekil 6: Ramsar Sulak Alanları.....	26
Şekil 7: Temel Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma Alanları	26
Şekil 8: Türkiye Su Havzaları	28
Şekil 9: Atık Üretimi 2018, 2020	29
Şekil 10: Türkiye genelinde arıtılan evsel/belediye atıksu miktarı.....	31
Şekil 11: Cinsiyete göre nüfusu en fazla olan ilk 5 il	32
Şekil 12: Kırsal-kentsel yerleşim verilerine göre nüfus.....	33
Şekil 13: İllere göre ortalama hane halkı büyüklüğü (2022).....	34

Ekler

Ek- 1. Proje Faaliyetleriyle İlgili Ulusal Çevre (İSG dahil) Mevzuatı ve Uluslararası Anlaşma ve Sözleşmeler	51
Ek- 2. Türkiye'nin Devlet Öncülüğünde Yürütülen Afet Sonrası Kırsal Konut Yeniden İnşa Programı	57
Ek- 3. Tarama Formu	58
Ek- 4. Genel Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı	64
Ek- 5. "Önemli" Riskli Projeler için Sadeleştirilmiş Sahaya Özgü ÇSED (ÇSYP dahil) Şablonu	81
Ek- 6. ÇSYÇ ile ilgili Halkın Katılımı Toplantısının Tutanağı	83
Ek- 7. Dünya Bankası Risk Kategorileri	84
Ek- 8. Atık Yönetim Planı	86
Ek- 9. Tesadüfi Buluntu Prosedürü	99
Ek- 10. İş Sağlığı ve Güvenliği Planı	109
Ek- 11. Toplum Güvenliği ve Trafik Yönetim Planı.....	111
Ek- 12. Kirlilik Önleme Planı	113

Yönetici Özeti

Dünya Bankası, Türkiye Kırsal Alanlarda Deprem İyileştirme ve Yeniden Yapım Projesi'nin (KADİYAP) 3 ve 4.3 no'lu bileşenlerinin uygulanmasında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nı (ÇŞİDB) desteklemektedir. Projenin genel amacı, Türkiye'de Şubat 2023'te yaşanan depremden etkilenen seçili illerde temel belediye ve sağlık hizmetlerine ve depreme dayanıklı konutlara erişimin yeniden tesis edilmesidir. Proje aşağıdaki faaliyetleri destekleyecektir: etkilenen Türk vatandaşlarının ve geçici koruma sağlanan Suriyelilerin temel belediye ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin yeniden tesis edilmesine yönelik Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin iyileştirme çabaları, Şubat 2023 depremlerinden etkilenen bölgelerde depreme dayanıklı kırsal konutların yeniden inşası, geçici tesislerin ve ekipmanlarının sağlanması, hasarlı altyapı ve kırsal evlerin, ahırların, samanlıkların, restorasyon gerektiren işyerlerinin rehabilitasyonu/yapısal olarak güçlendirilmesi ve dirençli bir şekilde yeniden inşası, temel hizmetlerin (yani sağlık, su, temizlik ve acil durum) kesintisiz olarak işletilmesi ve Türkiye Hükümeti'nin afet sonrası kırsal konut yeniden inşa programı.

Proje dört bileşenden oluşmaktadır: (i) Belediye Altyapısının ve Hizmetlerinin Yeniden Tesisi - İLBANK tarafından uygulanacaktır; (*Alt Bileşen 1.1: Belediye altyapısının dirençli şekilde rehabilitasyonu ve yeniden inşası; Alt Bileşen 1.2: Kritik belediye hizmeti tesislerinin dirençli şekilde iyileştirilmesi*), (ii) Sağlık Hizmetlerinin Yeniden Tesisi - Sağlık Bakanlığı tarafından uygulanacaktır; (*Alt Bileşen 2.1: Temel ve hastane düzeyinde sağlık hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması; Alt Bileşen 2.2: Mobil tanı hizmetlerinin sağlanması; Alt Bileşen 2.3: Aşıya, engelli hizmetlerine ve tıbbi ekipmana erişimin desteklenmesi*), (iii) Kırsal Konut Yeniden İnşası ve İyileştirilmesi – Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından uygulanacaktır (*Alt Bileşen 3.1: Kırsal konutların yeniden inşası; Alt Bileşen 3.2: Dereme dayanıklı iyileştirme için kapasite oluşturma ve afet konutları desteği*) ve (iv) Proje Yönetimi, İzleme ve Değerlendirme – tüm uygulayıcı kurumlar için.

Proje faaliyetleri Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ illerinde gerçekleştirilecektir.

Bu Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYÇ), Türkiye Kırsal Alanlarda Deprem İyileştirme ve Yeniden Yapım Projesinin (KADİYAP) 3'üncü Bileşeni (Kırsal Konut Yeniden İnşası ve İyileştirilmesi) ve Bileşen 4.3'te (Proje Yönetimi, İzleme ve Değerlendirme) yer alan potansiyel çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır ve bu riskleri ve etkileri yönetmek için uygun azaltma önlemlerini önermektedir. Proje için geçerli olan Türkiye ve Dünya Bankası politikalarının ortaya koymakta ve uyulacak ilkeleri, yaklaşımları, uygulama düzenlemelerini ve çevresel ve sosyal etki azaltma önlemlerini açıklamaktadır.

Önerilen projenin genel çevresel ve sosyal risk derecelendirmesi "**Önemli**" olarak değerlendirilmiştir. Çevresel risklerin inşaat işleri için tipik olarak geçerli riskler olması, doğası gereği geçici ve sahaya özgü olması ve iyi inşaat uygulamalarının ve ilgili azaltma önlemlerinin uygulanması yoluyla azaltılabilmeleri beklenmektedir.

Proje faaliyetlerine ilişkin potansiyel çevresel riskler şu şekilde belirlenmiştir:

- Gürültü,
- Hava kirliliği (toz, koku, araç egzozu vs.),
- Toprak kirliliği,
- Su kirliliği,
- Tehlikeli ve tehlikesiz atık yönetimi

Proje faaliyetlerine ilişkin potansiyel sosyal riskler şu şekilde belirlenmiştir:

- İşgücü ve çalışma koşulları,
- Kamu hizmetlerinde ve altyapıda kesintiler
- Trafik güvenliği riskleri
- İSG ve
- Toplum sağlığı ve güvenliği sorunları.

Bu riskler, bu dokümanın Eklerinde yer alan Çevresel ve Sosyal Yönetim Planının (ÇSYP) veya sahaya özgü Sadeleştirilmiş Çevresel ve Sosyal Yönetim Planlarının (S-ÇSYP) uygulanması yoluyla yönetilecek ve azaltılacaktır. Ayrıca çevresel ve sosyal risklerin ve etkilerin spesifik olarak nasıl azaltılacağı bu dokümanın 5. Bölümünde açıklanmaktadır.

Projenin 3 ve 4.3 no'lu bileşenlerini yönetme ve uygulama sorumluluğu, AFAD Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü ile yakın işbirliği içerisinde ÇŞİDB'nin Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'ne ait olacaktır. ÇŞİDB, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla, AFAD ile görev ve sorumluluklarının belirlendiği bir protokol imzalayacaktır. Bölgesel/yerel düzeyde, denetim danışmanları, alt proje çevresel ve sosyal uygulamalarına ilişkin izleme, denetleme, raporlama ve PUB ile koordinasyonun sağlanmasından sorumlu olacaktır. Denetim danışmanlarının tutulmasına yönelik ihale süreci PUB'un sorumluluğunda olacaktır. Denetim danışmanı, çevresel ve sosyal risk yönetim ve azaltma planlarının sahada uygulanmasını izleyecek ve alt projelerin ÇSSG performansı hakkında rapor verecektir. Sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED'lerin (ÇSYP'ler dahil olmak üzere) gerekli olması halinde, denetim danışmanları bu çevresel ve sosyal araçları PUB adına hazırlayacaktır. PUB ayrıca alt proje kapsamına bağlı olarak inşaat dönemi boyunca sahaları aylık/üç aylık bazda izleyecektir. Yerel yüklenicilerin, sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED'ler (ÇSYP'ler dahil), genel ÇSYP'ler, İYP, PKP, YYÇ ve ulusal mevzuat dahil olmak üzere Projenin çevresel ve sosyal risk yönetim planlarına ve prosedürlerine uymaları gerekecektir.

Proje için, Dünya Bankası'nın Paydaş Katılımına ilişkin 10 no'lu Çevresel ve Sosyal Standardına dayalı olarak ayrı bir Paydaş Katılım Planı (PKP) hazırlanmıştır. PKP'ye https://webdosya.csb.gov.tr/db/kadiyap/icerikler/p180849_sep_moeucc_apr-1-25-2023-wb-moeucc-clean-table-of-content-duzeld--20230502093944.pdf bağlantısından ulaşılabilir. Gerektiğinde ÇSYÇ ayrıntılarına ilişkin sorular Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Uluslararası Finans Kaynaklı Sismik Güçlendirme Daire Başkanlığına ait e-posta adresi (kadevyigm@csb.gov.tr) veya telefon numarası (+903125864858) üzerinden iletilebilir.

1. Giriş

Dünya Bankası, Türkiye Kırsal Alanlarda Deprem İyileştirme ve Yeniden Yapım Projesi'nin (KADİYAP) uygulanmasında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nı (ÇŞİDB) desteklemektedir. Projenin amacı, Türkiye'de Şubat 2023'te yaşanan depremden etkilenen seçili illerde temel belediye ve sağlık hizmetlerine ve depreme karşı dayanıklı konutlara erişimi yeniden tesis etmektir.

Bu Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYÇ), Türkiye Kırsal Alanlarda Deprem İyileştirme ve Yeniden Yapım Projesi'nin (KADİYAP) Bileşen 3 (Kırsal Konut Yeniden İnşası ve İyileştirme) ve Bileşen 4.3 (Proje Yönetimi, İzleme ve Değerlendirme) kapsamında Dünya Bankası (DB) tarafından finanse edilen faaliyetlere yönelik çevresel ve sosyal durum tespiti hükümlerini desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Proje genel olarak Türkiye'de Şubat 2023'te meydana gelen depremlerden etkilenen seçili illerde temel belediye ve sağlık hizmetlerine ve dirençli konutlara erişimin yeniden tesis edilmesini destekleyecektir. Bileşen 3 ise özellikle Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ illerinde depreme dayanıklı konutlara erişimin yeniden sağlanmasını destekleyecektir. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB), Projenin Bileşen 3 ve Bileşen 4.3 faaliyetlerini Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ile yakın işbirliği içinde uygulayacaktır. AFAD, mevcut kurumsal ve yasal yetkilerinin bir parçası olarak devam etmekte olan görevlerini ÇŞİDB ile işbirliği içinde gerçekleştirecektir.

Bu ÇSYÇ, Dünya Bankası'nın Çevresel ve Sosyal Çerçevesinin (ÇSÇ) yanı sıra Türkiye'nin ulusal mevzuat ve düzenlemeleri ile uyumludur. ÇSYÇ'nin amacı, Projenin potansiyel olumsuz çevresel ve sosyal risklerini ve etkilerini Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Standartları (ÇSS), Çevresel ve Sosyal Çerçevesi (ÇSÇ) ve ulusal gerekliliklerle uyumlu olarak değerlendirmek ve azaltmaktır. Daha spesifik olarak ÇSYÇ aşağıdakileri amaçlamaktadır: (a) önerilen Projenin potansiyel çevresel ve sosyal risklerini ve etkilerini değerlendirmek ve azaltma önlemlerini önermek; (b) Faaliyetlerin çevresel ve sosyal olarak taranmasına, incelenmesine, onaylanmasına ve uygulanmasına yönelik prosedürler oluşturmak; (c) faaliyetlerle ilgili çevresel ve sosyal sorunların yönetilmesi ve izlenmesi için uygun görev ve sorumlulukları belirlemek ve gerekli raporlama prosedürlerini ana hatlarıyla ortaya koymak; (d) ÇSYÇ hükümlerinin başarılı bir şekilde uygulanması için gereken eğitim ve kapasite geliştirme ihtiyaçlarını belirlemek; (e) halkın katılımı ve proje belgelerinin açıklanmasının yanı sıra muhtemel şikayetlerin giderilmesine yönelik mekanizmaları ele almak ve (f) ÇSYÇ'nin uygulanması ile ilgili bütçe gerekliliklerini belirlemek.

Bu ÇSYÇ, Paydaş Katılım Planı (PKP), Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı (ÇSTP), Yeniden Yerleşim Çerçevesi (YYÇ) ve İşgücü Yönetimi Prosedürleri (İYP) dahil olmak üzere proje için hazırlanan diğer planlarla birlikte okunmalıdır.

2. Proje Açıklaması

Proje, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) kredisi ile finanse edilmektedir. Proje dört bileşenden oluşmaktadır: (i) Belediye Altyapısının ve Hizmetlerinin Yeniden Tesisi; (ii) Sağlık Hizmetlerinin Yeniden Tesisi; (iii) Kırsal Konut Yeniden İnşası ve İyileştirilmesi; (iv) Proje Yönetimi, İzleme ve Değerlendirme. Projeye ait Kredi Anlaşması Dünya Bankası ile Hazine ve Maliye Bakanlığı arasında imzalanmıştır ve Bileşen 1'in uygulayıcı kurumu İller Bankası A.Ş., Bileşen 2'nin uygulayıcı kurumu Sağlık Bakanlığı ve Bileşen 3'ün uygulayıcı kurumu AFAD ile eşgüdüm içerisinde ÇŞİDB olacaktır. Tüm uygulayıcı kurumlar Bileşen 4 kapsamındaki proje yönetimi ve izleme ve değerlendirme desteğinden yararlanacaktır. Uygulayıcı kurumların her biri, proje kapsamındaki faaliyetlerini kapsayan bir ÇSYÇ hazırlamak, kamuya açıklamak, istişare etmek, yeniden açıklamak, benimsemek ve uygulamaktan sorumludur. Bu ÇSYÇ, Bileşen 3 ve 4.3 kapsamında uygulanacak faaliyetlere yönelik çevresel ve sosyal durum tespiti hükümlerini desteklemek üzere geliştirildiğinden dolayı, bu bileşenler aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. KADİYAP hakkında genel bir anlayış oluşturmak amacıyla Bileşen 1 ve 2'nin de kısa bir açıklaması sunulmuştur.

Bileşen 1: Belediye Altyapısının ve Hizmetlerinin Yeniden Tesisi

Bu bileşen, bir yandan afet ve iklim direncini artırırken, aynı zamanda etkilenen toplulukların (Türk vatandaşları ile Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler (GKSS) dahil olmak üzere) kritik belediye hizmetlerine erişimini yeniden sağlamak için gereken inşaat işlerini (ilgisine göre yıkım dahil olmak üzere), mal tedariklerini, danışmanlık ve danışmanlık dışı hizmetleri finanse edecektir. Bu çalışmalar, su, kanalizasyon, yağmur suyu drenajı, belediye ulaşım altyapısı ve yangın ve acil durum müdahale hizmetleri gibi kritik belediye altyapısının ve tesislerinin orta vadede rehabilitasyonunu ve yeniden inşasını içerecektir. Bileşen aynı zamanda kısa vadede belediyenin temel hizmetlerin sağlanmasına yönelik kapasitesinin yeniden tesis edilmesi amacıyla ekipman ve araç alımlarını da finanse edecektir. Bileşen ayrıca teknik projelerin hazırlanması/incelenmesi ve yapı denetimi için danışmanlık firmalarını da finanse edecek; bu firmalar aynı zamanda yerel zemin araştırmaları yapacak ve yeniden inşa edilen belediye altyapısının uzun vadeli dirençliliğini sağlamak amacıyla yer seçimi ve malzemeler için ihtiyaç duyulan/uygulanabilir seçenekleri önerecektir.

Bileşen 2: Sağlık Hizmetlerinin Yeniden Tesisi

Bu bileşen, kısa vadede etkilenen toplulukların (hem Türk vatandaşları hem de Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler dahil olmak üzere) sağlık hizmetlerine erişimlerinin yeniden sağlanmasına yönelik faaliyetleri destekleyecektir. Bu, mobil temel sağlık hizmetleri ve tanı hizmetleriyle tamamlanan tam donanımlı prefabrike temel sağlık hizmeti (TSH) tesisleri ağının kurulmasını, prefabrike acil durum hastaneleri (bunların kurulması Proje kapsamında değildir) için ekipman ve tefrişat tedarikini, tükenen tıbbi malzemelerin yeniden sağlanmasını, aşıya erişimin iyileştirilmesi, zihin sağlığı hizmetlerine ve engelli desteklerine erişimin desteklenmesini, halk sağlığı önlemlerinin desteklenmesini ve bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önlemek için sağlık tesislerinde su, sanitasyon ve hijyen önlemlerinin desteklenmesini içerecektir. Bu bileşen kapsamında finanse edilecek faaliyetler, devam eden Dünya Bankası finansmanlı Sağlık Sistemlerinin Güçlendirilmesi ve Desteklenmesi Projesi (P152799) kapsamında desteklenen anlık ve acil tıbbi malzeme ve gereçlerin başlangıçta yapılan alımlarını tamamlayıcı nitelikte olacaktır.

Bileşen 3: Kırsal Konutların Yeniden İnşası ve İyileştirilmesi

Bu bileşen, afet sonrası kırsal konutların yeniden inşası ve onarımı ile ilgili iki faaliyeti desteklemek amacıyla inşaat işlerini, mal tedariklerini, danışmanlık hizmetlerini ve danışmanlık dışı hizmetleri finanse edecektir. İlk olarak, Türkiye Hükümeti'nin mevcut afet sonrası konut yeniden inşa programı kapsamında depremden etkilenen köylerde yıkılmış, ağır hasar görmüş kırsal evlerin, geçim kaynağı temin edilen binaların iklime ve afete dirençli bir şekilde yeniden inşası ve bunlarla ilgili temel altyapı ve sosyal tesislerin onarımı ve/veya yeniden inşası finanse edilecektir. Konutların yeniden inşasına öncelik verilecektir; uygun hak sahipleri tarafından talep edilmesi halinde geçim kaynağı sağlanan

yapılarının yeniden inşası da proje kapsamında desteklenebilecektir. İkinci olarak bileşen, dirençli ve yeşil iyileştirmeyi destekleme kapasitesini güçlendirmesi için ÇŞİDB'ye ve afet sonrası konut programlarını daha kapsayıcı olacak şekilde geliştirmesi için AFAD'a teknik yardım sağlayacaktır.

Sosyo-ekonomik ve teknik kriterler dikkate alınarak alt bileşen 3.1 için depremde hasar görmüş bir dizi köy seçilecektir. Etkilenen kırsal alanlar için hasar değerlendirmesi ve hak sahibinin uygunluk doğrulama süreci ve gerektiğinde güvenli taşınma alanlarının belirlenmesi çalışmaları halihazırda devam etmektedir. AFAD ve ÇŞİDB süreç ilerledikçe aşağıdaki kriterleri dikkate alarak Proje kapsamında desteklenecek hasarlı köy gruplarını belirleyecektir: (i) uygun hak sahiplerinin doğrulanmasının tamamlanması; (ii) yerinde yeniden inşa veya engelsiz yeniden yerleştirme alanlarının mevcudiyet potansiyelinin yüksek olması; (iii) köylerin coğrafi olarak çok dağınık olmaması ve (iv) bu köylerdeki yeniden inşa faaliyetlerinin Türkiye Hükümetinin kendi kaynakları ile finanse edilen kırsal konut yeniden inşasının devam etmekte olan ilk aşaması kapsamına girmemiş olması. Belirlenen hasarlı köy grupları arasında yapılacak önceliklendirmede, aynı zamanda sosyo-ekonomik kalkınma göstergeleri ve diğer kalkınma ortaklarından alınabilecek desteklerle tamamlayıcılıkları da dikkate alınacaktır. ÇŞİDB, önerilen hasarlı köy ve taşınma yerlerini (uygulanabilir olduğu durumlarda) incelenmek ve uygun görüşü alınmak üzere Dünya Bankası'na sunacak ve yeniden inşa edilecek kırsal konutların Banka'nın ÇSÇ'sine uygun olmasını ve mülkiyet durumlarının sorunsuz olmasını sağlayacaktır. Proje, seçilen her bir köyde, uygun hak sahiplerinin talep ettiği tüm konut ve geçim birimlerinin yanı sıra ilgili temel altyapı ve sosyal tesislerin yeniden inşasını finanse edecektir.

Alt Bileşen 3.1: Dirençli kırsal konut ve köyün yeniden inşası

Bu alt bileşen, Türkiye Hükümeti'nin mevcut afet sonrası konut yeniden inşa programı kapsamında depreme dayanıklı ve enerji açısından verimli kırsal konut yeniden inşasını ve depremden etkilenen köylerin iyileştirilmesini desteklemek için yapım işlerini, danışmanlık hizmetlerini ve danışmanlık dışı hizmetleri finanse edecektir.¹ Sadece yıkılmış veya hasar görmüş konut ve/veya geçim kaynağı temin edilen binaların tamamen afete ve iklime dirençli bir şekilde yeniden inşasını finanse edecektir; mevcut kırsal bina stoğunun kötü durumu ve bu gibi hasarlı binaların daha yüksek, daha dayanıklı ve enerji açısından verimli standartlara göre güçlendirilmesindeki zorluklar göz önüne alındığında, onarım ve güçlendirme faaliyetleri proje kapsamında desteklenemeyecektir. Alt bileşen aynı zamanda seçilen köylerde temel hizmet sunumuna yönelik altyapının ve sosyal tesislerin afete ve iklime dirençli rehabilitasyon ve/veya yeniden inşası çalışmalarını da finanse edecektir. Teknik projelerin hazırlanması ve/veya gözden geçirilmesi ve yapı denetimine yönelik danışmanlık hizmetleri de bu alt bileşen kapsamında finanse edilecektir.

Bu alt bileşen kapsamında programın mevcut uygunluk kriterleri kullanılacaktır; bu kriterler arasında şunlar yer almaktadır: (i) kırsal konut veya geçim kaynağı temin edilen binalar, ÇŞİDB tarafından yıkılmış veya ağır hasarlı olarak değerlendirilmiş olmalıdır; (ii) hasarlı konut veya geçim kaynağı temin edilen binalar uygun illerden birinin kırsal alanlarında bulunmalıdır; (iii) Şubat 2023 depremleri nedeniyle hasar oluşmuş olmalıdır; (iv) AFAD tarafından doğrulandığı üzere, faydalanıcılar etkilenen gayrimenkulün (kırsal konut ve/veya geçim kaynağı temin edilen binalar) hak sahipleri olmalıdır ve (v) uygun mülk sahiplerinin yerinde yeniden inşa veya yeni bir alanda yeniden inşa seçeneğini tercih ederek programa katılması gerekmektedir.² Uygun mülk sahipleri programa katılma seçeneğine sahiptir ve özgür ve bilinçli kararlar verebilmelerini sağlamak için programın faydaları, maliyeti, konutun yeri ve tasarım tercihleri konusunda kendileri ile istişare yapılacaktır. Katılımcı hak sahipleri,

¹ Konut yeniden inşası, uygun mülk sahiplerinin talep etmesi ve teknik olarak mümkün olması halinde, yıkılmış veya ağır hasar görmüş geçim tesislerinin (ahırlar ve işyerleri) yeniden inşasını da içerebilir. Geçim tesisi yeniden inşası talep eden uygun mülk sahipleri, konut yeniden inşa masraflarına ek olarak AFAD'a ayrıca geri ödeme yapacaktır.

² Hasarlı binanın orijinal konumunun Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve AFAD tarafından güvensiz olarak değerlendirilmesi durumunda, faydalanıcılar yerinde yeniden inşa yöntemini tercih edemezler.

süreç boyunca yeniden inşa edilen evleriyle ilgili her türlü şikayetlerini mevcut şikayet mekanizmaları aracılığıyla ÇŞİDB'ye kaydedebilirler.³

Proje kapsamında uygun kırsal evlerin ve geçim kaynağı sağlanan binaların yeniden inşasında mümkün olduğu ölçüde yerinde yeniden inşa tercih edilecek ve binaların deprem direncinin yanı sıra enerji verimliliği de arttırılacaktır. Jeoteknik ve/veya iklim tehlikeleri (taşkın, toprak kayması vs.) nedeniyle taşınmanın kaçınılmaz olduğu durumlarda, yeniden inşa için yeniden yerleşim alanları devlete ait arazilerden seçilecek ve Dünya Bankası'nın ÇSÇ'sine tamamen uygun olacaktır. Yapıları devlete ait arazi üzerinde yeniden inşa edilecek olan uygun hak sahipleri, boşalttıkları arazinin haklarını koruyacaktır ancak jeolojik veya iklimsel tehlikelere yatkın olduğu belirlenen arazi üzerinde yapı inşa etmelerine izin verilmeyecektir; Ayrıca Türkiye Hükümeti yeni arazinin haklarını da kendilerine devredecektir. Kırsal konut ve geçim kaynağı binaları, en güncel yapı yönetmeliklerine veya daha iyi düzenlemelere (deprem ve iklim direnci sağlanacak şekilde) tamamen uygun olarak yeniden inşa edilecek ve asgari olarak Türkiye'deki C Sınıfı (veya daha iyi) Enerji Performansı Belgesi alabilmek için konumlandırma, yönlendirme ve tasarım yoluyla enerji verimliliği önlemleri dahil edilecektir; yani Proje kaynaklarıyla finanse edilentiz yapı denetimi yoluyla ülkenin yapı, enerji verimliliği ve ısı yalıtımı standartlarını veya daha iyi standartları karşılayacaklardır.⁴ Depremden etkilenen illerde yıkılan ve hasar gören kırsal evlerin nispeten eski ve/veya kötü inşa edilmiş oldukları dikkate alındığında, bu evlerin ısı yalıtımı sınırlıdır ve ısıtma sistemleri verimsizdir. Dolayısıyla, başlangıç durumundaki koşullarla karşılaştırıldığında C Sınıfı standartların karşılanmasıyla önemli enerji verimliliği kazanımlarının elde edilmesi beklenmektedir. Ayrıca yeniden inşa edilen evler, hak sahiplerinin yenilenebilir enerji ekipmanlarının kurulumunu kolaylaştıracak bağlantıları da içerecektir. Proje ayrıca, düşük gelirli hanehalkları için finansal açıdan karşılanabilirliğini artırmak ve enerji verimliliği önlemlerini daha da geliştirmek amacıyla uygun faydalanıcılara daha küçük konut seçeneklerinin sunulmasını da sağlayacaktır.

Alt bileşen, kırsal konutların yerinde yeniden inşa edildiği köylerdeki altyapı rehabilitasyonunu ve kırsal konutların daha güvenli yerlere taşındığı yerlerde yeni altyapının inşasını destekleyecektir. Uygun yatırımlar arasında su, kanalizasyon, köy yolları, sokak aydınlatması ve sosyal tesisler (toplum merkezleri, oyun alanları ve ortak kamusal/yeşil alanlar dahil ancak dini binalar ve polis veya kolluk kuvvetleri tesisleri hariç) yer almaktadır. Köy altyapısının tasarım ve mühendislik etütlerinde, taşkın gibi sahaya özgü iklim riskleri ile aşırı yağmur, kar, rüzgar, sıcaklık ve yangın gibi hava durumuyla ilgili olaylar için yapısal güçlendirme ihtiyaçları dikkate alınacaktır.

Buna ek olarak, teknik ve finansal açıdan mümkün olduğu yerlerde köy düzeyinde yeşil ve doğa temelli çözümlerden yararlanılacak, böylelikle yağmur suyu yönetiminin iyileştirilmesine ve sera gazları da dahil olmak üzere kirliliğin azaltılmasına katkıda bulunulacaktır. İnşa edilen tüm binalar Türkiye'deki C Sınıfı (veya daha iyi) Enerji Kimlik Belgesine sahip olacaktır. İklim değişikliğinin azaltılması açısından, teknik ve finansal açıdan mümkün olduğu ölçüde, Proje, özellikle su ve kanalizasyon altyapısına yönelik enerji verimliliği tedbirlerini destekleyecektir. Yol tasarımı, mümkün olduğu durumlarda, yaya yolları gibi motorsuz ulaşımı destekleyecek yatırımları da içerecektir. Sosyal tesislerin tasarımında evrensel erişim ilkeleri de dikkate alınacaktır.

Alt Bileşen 3.2: Depreme dayanıklı iyileştirme için kapasite oluşturma ve afet konutu desteği

³ ÇŞB, yapım işi sözleşmelerinin bir yıllık kusur sorumluluk süresi boyunca yeniden inşa edilen evlerdeki her türlü kusurun giderilmesi için yüklenicilerle eşgüdüm içerisinde çalışacaktır. Ayrıca yüklenici inşaat kusurlarından dört yıl daha sorumlu olmaya devam edecektir. Binanın kullanımı sırasında büyük kusurların tespit edilmesi durumunda Türk Borçlar Kanunu, yüklenicinin sorumluluk süresini 20 yıla kadar uzatmaktadır.

⁴ Depremden etkilenen illerde ev sahipleri tarafından kırsal evlerin inşa edilmesinde, iklim direncini ve enerji verimliliğini dikkate alan yapı yönetmeliği gerekliliklerine uyulması gerekirken, uygulamada, mülk sahibi öncülüğünde yürütülen tasarım ve inşaat çalışmalarında mevzuat gerekliliklerine sistematik olarak uyulmamaktadır. Hükümet öncülüğünde yürütülen yeniden inşa çalışmaları, enerji açısından verimli ve iklim ve depreme dirençli binalar sağlamak için mevcut standartlara (AB'deki standartlarla benzer) tam olarak uyulmasını ve hatta aşılmasını sağlayacaktır, böylelikle azaltım ve uyum çabalarına önemli katkıda bulunacaktır.

Bu alt bileşen, orta/uzun vadeli depreme dayanıklı ve enerji açısından verimli yeniden inşa planlamasını desteklemek ve afet konutları programını güçlendirmek amacıyla ÇŞİDB Yapı İşleri Genel Müdürlüğü (YİGM) ve AFAD Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü'ne sağlanacak teknik yardım ve danışmanlık hizmetleri için mal tedariklerini, danışmanlık hizmetlerini ve danışmanlık dışı hizmetleri finanse edecektir. Bu kapsamda, yer ve ev tasarımı seçimine faydalanıcı katılımı, konut tasarımına evrensel erişim önlemlerinin dahil edilmesi, uygun hak sahiplerine Program kapsamında sunulan konut seçenekleri ve ilgili maliyetler konusunda geliştirilmiş karar desteği (özellikle kırılğan gruplar için) ve faydalanıcıların hükümet tarafından sunulan tamamlayıcı sosyal destek programlarına bağlanması da dahil olmak üzere Alt Bileşen 3.1 uygulamasının güçlendirilmesine yönelik teknik yardım da sağlanacaktır. Ayrıca, gelecekte yaşanabilecek afetler için Türkiye Hükümeti'nin afet konutu programlarının güçlendirilmesine yönelik teknik yardımı da içerecektir. Bu teknik yardım, diğer hususların yanı sıra, hasar tespiti ve hak sahipliği süreçlerinin işleyişini, faydalanıcı öncülüğünde yürütülen konut yeniden inşa programını (örneğin, depreme dayanıklı ve enerji verimli konutlar için sadeleştirilmiş kılavuzların geliştirilmesi, iyi inşaat uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik eğitim dahil olmak üzere), afet konutu programlarını yönetmek ve izlemek için coğrafi açıdan etkinleştirilmiş sistemlerin iyileştirilmesini ve entegrasyonunu, entegre konut ve altyapı planlamasını, çoklu tehlikelere karşı dirençli, yeşil ve enerji açısından verimli konutlar için yenilikçi tasarımların, inşaat yöntemlerinin ve malzemelerin kullanılmasına ilişkin kılavuzların gözden geçirilmesini ve geliştirilmesini (iklim değişikliğiyle ilgili riskler, uyum ve hafifletme hususları dikkate alınarak) ve konut inşaatı için geri dönüştürülmüş ve yeşil malzemelerin kullanılmasını (bina inşaatıyla ilgili sera gazı emisyonları göz önüne alındığında kritik öneme sahiptir) ele alabilir.

Bileşen 4: Proje Yönetimi, İzleme ve Değerlendirme

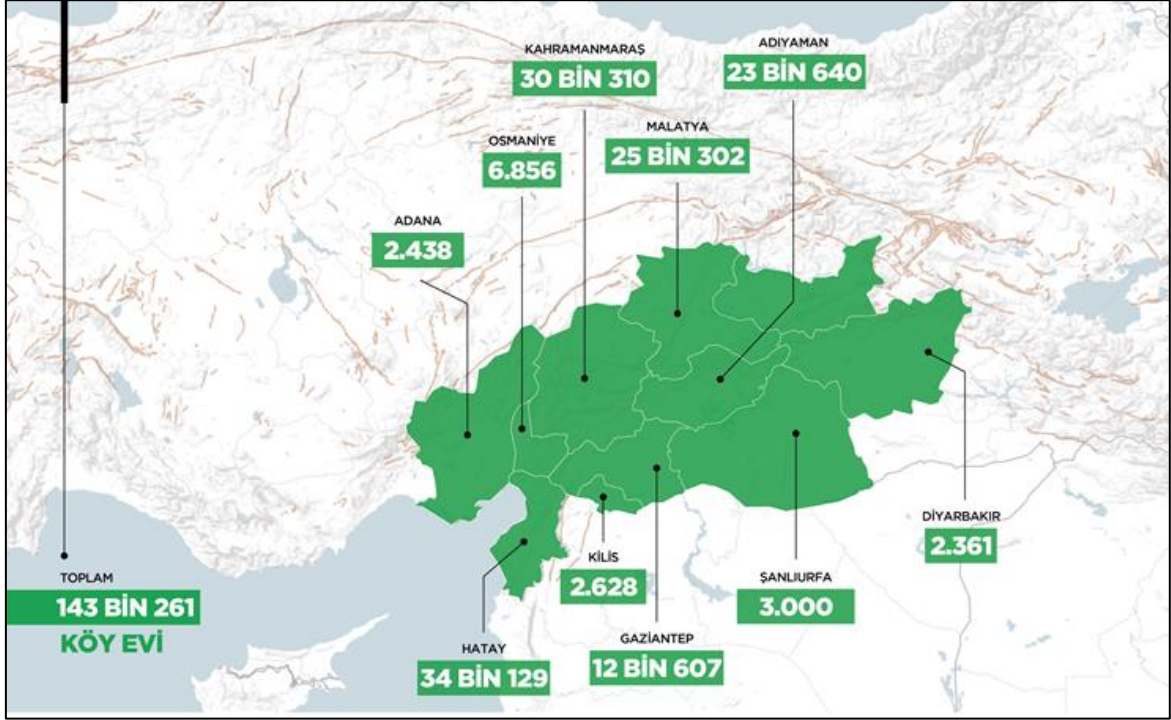
Bu bileşen, izleme ve değerlendirme, raporlama, satın alma, finansal yönetim, çevresel ve sosyal yönetim, şikayet mekanizması, vatandaşların katılımı ve proje iletişimi ve bilgilendirme dahil olmak ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, Proje kapsamındaki proje yönetimi ve uygulama faaliyetlerinde uygulayıcı kurumların desteklenmesine yönelik danışmanlık hizmetlerini ve danışmanlık dışı hizmetleri, mal tedariklerini, eğitim ve işletme giderlerini finanse edecektir. Ayrıca, uygulayıcı kurumların iklim değişikliği azaltım ve uyum hususlarını proje faaliyetlerine dahil etme kapasitelerini güçlendirmeye yönelik danışmanlık hizmetlerini ve eğitimleri de destekleyecektir. Bu bileşenin, her uygulayıcı kurum için ayrı ayrı olmak üzere toplam üç alt bileşeni olacaktır.

Bileşen 3, aşağıdaki Şekil-1'de verilen haritada gösterilen Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ illerinde uygulanacaktır.

Şekil 1: Bileşen3 için muhtemel alt proje illeri (yeşil işaretlenmiştir)

Depremler, şehir merkezlerindeki (kentsel alanlardaki) yıkımın yanı sıra 143.261 kırsal evin de hasar görmesine neden olmuştur ve bunların tamamının yeniden inşa edilmesi gerekecektir (bakınız Şekil 2). Ancak bu Projede yaklaşık 1.750 konutun ve ihtiyaç duyulması halinde ilgili altyapıların desteklenmesi ve finanse edilmesi öngörülmektedir. Ayrıca Bileşen 3 kapsamında hasarlı ve tahrip olmuş yapıların yıkımı gerçekleştirilmeyecektir. “Türkiye Afet Müdahale Planı” kapsamında binaların yıkılması ve molozların kaldırılması Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın sorumluluğunda olup, Bakanlık bu görevi yerel yönetimlere devretme yetkisine sahiptir. ÇŞİDB, ilgili çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri (asbest içeren malzemeler de dahil olmak üzere tehlikeli maddelerin tanımlanması, kaldırılması, depolanması ve taşınması ile şantiye çalışanlarına ilişkin koruma ve eğitim gereklilikleri) dikkate alarak bu görevleri deprem bölgesindeki valiliklere devretmiştir.

Şekil 2: Deprem bölgesinde yeniden inşa edilecek tahmini konut sayılarının illere göre dağılımı.⁵

Bu dokümanın 6'ncı Bölümünde ayrıntılı olarak belirtildiği gibi, Bileşen 3 ve 4.3'e yönelik proje faaliyetlerinin günlük uygulanması, koordinasyonu, denetimi ve genel yönetimi dahil olmak üzere proje faaliyetlerinin koordinasyonu ÇŞİDB tarafından gerçekleştirilecektir.

⁵ Afet bölgesinde yürütülen hasar tespit çalışmaları sonucunda elde edilen verilerin kullanıldığı YİGM sunumundan alınmıştır.

3. Çevresel ve Sosyal Politikalar, Düzenlemeler ve Kanunlar

3.1. Türkiye'deki Yasal Çerçeve

Proje faaliyetlerinin çevresel ve sosyal riskleri ve etkileriyle ilgili ulusal kanun ve yönetmelikler Tablo 1'de kısaca açıklanmaktadır. Türkiye'de çevrenin, kültürel mirasın ve biyolojik kaynakların korunmasına ilişkin ulusal politika ve Türkiye tarafından imzalanan veya onaylanan ilgili uluslararası anlaşmalara dayalı olarak tasarlanmıştır. Türkiye'nin onayladığı ilgili çevre, İSG ve uluslararası çalışma sözleşmeleri ve anlaşmaları Ek 1'de listelenmektedir.

Türkiye'nin çevre düzenlemeleri, ulusal ve uluslararası girişimlere ve standartlara uygun olarak geliştirilmiştir ve Türkiye'nin katılım öncesi çalışmaları kapsamında yakın zamanda AB Direktiflerine uyum sağlamak amacıyla bunların bir bölümü revize edilmiştir. Proje uygulaması sırasında ilgili mevzuata ilişkin herhangi bir düzenleme veya uygulama sorunuyla karşılaşılması beklenmemektedir. Mevzuatın uygulanmasında beklenmeyen sorunlar yaşanması durumunda projenin izlenmesinden denetlenmesinden sorumlu yetkililer müdahale edecektir. Projenin izlenmesinden denetlenmesinden sorumlu danışman sahada bulunacak, Proje Uygulama Birimi (PUB) hem merkezden hem de sahadan izleme faaliyetlerini yürütecektir.

Tablo 1: Türkiye'nin Yasal Çerçevesi

Mevzuat	Açıklama
Çevre Koruma ve Muhafazası	<p>Türkiye'nin 1983 yılında yürürlüğe giren 2872 sayılı Çevre Kanunu, çevre konularını düzenleyen temel mevzuattır ancak bu konuları oldukça geniş bir kapsamda ele almaktadır. Kanun, tüm vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunmasını ve geliştirilmesini; kırsal ve kentsel alanlardaki arazi ve doğal kaynakların daha iyi kullanılmasını ve korunmasını; su, toprak ve hava kirliliğini önlemeyi; ülkenin bitkisel ve hayvansal varlıkları ile doğal ve tarihi zenginliklerini koruyarak, ekonomik ve sosyal kalkınma hedeflerine uygun, belirli hukuki ve teknik esaslara dayalı olarak, günümüz ve gelecek nesillerin sağlık, medeniyet ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve güvence altına alınmasına yönelik her türlü düzenlemeyi yapmayı ve önlemleri düzenlemeyi amaçlamaktadır. Çevre Kanunu ve yönetmeliklerini tamamlayıcı olarak, çevrenin, kaynakların, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını ve muhafaza edilmesini, kirliliğin önlenmesini ve kontrolünü, sağlık, güvenlik ve işgücü konularını ele alan başka kanunlar da mevcuttur ve bunlar Ek-1'de listelenmiştir.</p> <p>Çevre Kanunu ve diğer tamamlayıcı kanunlar doğrultusunda, 1983 yılından bu yana çok sayıda yönetmelik ve tebliğ yayınlanmıştır. Türkiye'nin çevre mevzuatı, ulusal ve uluslararası girişim ve standartlar doğrultusunda geliştirilmiş olup, bunların bir kısmı yakın zamanda Avrupa mevzuatına uyumlu hale getirilmek üzere revize edilmiştir. Direktif (AB) Türkiye'nin katılım öncesi çalışmaları kapsamındaki direktifler. Projenin uygulanması sırasında potansiyel olarak kullanılabilecek en yaygın düzenlemeler olan Ek 1'de listelenen Yönetmelikler, yönetim ilkelerini, kuralları, standartları, önleyici ve koruyucu tedbirlerin yanı sıra Çevre Kanunu ve Projeye ilgili tamamlayıcı diğer mevzuatta tanımlanan hedeflere ulaşmak için gerekli izinleri belirlemektedir. Bu kanun ve yönetmeliklerin öngördüğü politika, standart ve tedbirlerin uygulanması da ulusal ÇED sürecinde kayıt altına alınmakta ve taahhüt edilmektedir. Uygulamaların izlenmesi Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği ve Çevre Denetimi Yönetmeliği ile güvence altına alınmakta ve takip edilmektedir. ÇED Yönetmeliğinden muaf olan projeler II Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü tarafından takip edilmektedir. ÇŞİDB, çevrenin korunması ve muhafazası ile doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi ve yönetimi için benimsenen politikaların uygulanmasından sorumlu kuruluştur.</p>
İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)	<p>Son yıllarda Türkiye, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 1981 tarihli İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesinde (No. 155) tanımlandığı şekilde mesleki risklerin önlenmesine yönelik bir dizi uluslararası ve bölgesel standardı ulusal düzeydeki gerekliliklere uyarlayarak ulusal İSG sistemini iyileştirmeye yönelik bir reform yapmıştır. Bu sözleşme ile birlikte 1985 tarihli, Sağlık Hizmetleri Sözleşmesi (No. 161) de Türkiye tarafından 2005 yılında onaylanmıştır. Türkiye ayrıca 1951 yılından bu yana 1945 tarihli İş Teftişi Sözleşmesine de (No. 81) taraftır. Türkiye, 2014 yılında 2006 tarihli İş Sağlığını ve</p>

	<p>Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesini (No. 187) onaylamıştır. 2012 yılında 6331 sayılı İSG Kanunu ayrı bir kanun olarak yürürlüğe girmiştir. İSG Kanunu, işyeri ortamlarını ve sektörlerini (kamu ve özel) yanı sıra yarı zamanlı çalışanlar, stajyerler ve çıraklar da dahil olmak üzere neredeyse tüm çalışan sınıflarını düzenlemektedir. Mevzuat kapsamlıdır ve genel olarak tüm sektörler ve birçok endüstri için geçerlidir. Kanunu tamamlayıcı ve Projenin uygulanması sırasında kullanılabilecek düzenlemeler Ek 1'de listelenmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, diğer bakanlıklar ve paydaşlarla işbirliği içerisinde bu alandaki ana sorumlu kuruluş olup, olup, mevzuatın geliştirilmesinden, uygulanmasından ve yaptırımlardan sorumludur.</p>
İşgücü ve Çalışma Koşulları	<p>Türkiye, çalışanlara eşit muamele, cinsiyet eşitliği, çocuk işçiliği, zorla çalıştırma, İSG, örgütlenme hakkı ve asgari ücret ile ilgili sözleşmeler dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere çok sayıda ILO sözleşmesine taraftır. Buna göre, çalışanlar ve işverenler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerden kaynaklanan diğer hukuki ilişkileri düzenleyen ana kanun olan İş Kanunu (No. 4857), Dünya Bankası ÇSÇ-ÇSS2 gereklilikleri ile büyük ölçüde uyumludur. Kanun, özel kanunlarda aksi öngörülmediği sürece, her türlü istihdamı, hakları, yükümlülükleri, sorumlulukları, çalışanlarla işverenler arasındaki ilişkileri ve sendikal faaliyetleri düzenlemektedir. Proje bakımından geçerli olabilecek yıllık izin, çalışma saatleri, fazla mesai, asgari ücret, kadın ve çocuk çalışanlara ilişkin düzenlemeleri içeren ikincil mevzuat da mevcuttur. Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İş Kanunu'nun uygulanmasının temelini oluşturan, proje uygulaması sırasında da başvurulabilecek çeşitli tebliğ ve genelgeler yayınlamıştır. İlgili mevzuat Ek 1'de yer almaktadır. İşgücü ve çalışma koşullarına ilişkin konuların takibi Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir.</p>
Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim	<p>Türkiye'deki yasal çerçeve kapsamında arazi edinimi/kamulaştırma konuları 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu (2001 yılında 4650 Sayılı Kanunla değiştirilmiştir) ile düzenlenmektedir. Ayrıca, Anayasanın 46'ncı maddesi uyarınca, devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, Kamulaştırma Kanunu ile gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irifaklar kurmaya yetkilidir. Bir başka ifadeyle Anayasa, kamulaştırma bedelinin maliklere peşin olarak ödenmediği sürece herhangi bir taşınmaza el konulamayacağını ifade etmektedir. Kamulaştırılan taşınmaza ilişkin tazminat, Kamulaştırma Kanununun 8, 10 ve 11'inci maddelerindeki usul ve esaslara göre belirlenmektedir. Değerleme kriterleri Kanunun 11'inci maddesinde belirtilmiştir. Kamulaştırma Kanunu, kamulaştırılan araziye ilişkin tazminatın belirlenmesinin, rotasyon sistemi de dikkate alınarak o araziden elde edilen ortalama yıllık net gelire bağlı olduğunu, yapıların değerlemesinde inşaat birim fiyatlarının hesaba katılacağını, parsellerin (konut) değerlemesinde ise emsal değerlendirmesinin dikkate alınacağını belirtmektedir. Değerleme komisyonu, arazi ediniminden sorumlu kuruluş tarafından kendi bünyesinde oluşturulmakta ve en az üç üyeden oluşmaktadır. Bu komisyon, ihtiyaç duyulması halinde Sanayi ve Ticaret Odası'ndan, emlak acentelerinden ve bu konularda uzmanlaşmış diğer bireysel veya kurumsal mercilerden bilgi alabilmektedir. Yeniden yerleşim faaliyetleri İskan Kanunu ile düzenlenmektedir. Bu kanun, proje tasarımında ilgili devlet kurumlarına başvurular ve devlet destekli yeniden yerleşim talep eden aileleri ele almaktadır. Hak sahibi ailelere devletin yeniden yerleşim yardımı sağlanmakta, kamulaştırma tazminatı ödemeleri ise tüm bireylere ödenmektedir. Yeniden yerleşim faaliyetleri İskan Kanunu ile düzenlenmektedir. Bu kanun, proje tasarımında ilgili devlet kurumlarına başvurarak devlet destekli yeniden yerleşim talep eden aileleri ele almaktadır. Hak sahibi ailelere devletin yeniden yerleşim yardımı sağlanmakta, kamulaştırma tazminatı ödemeleri ise tüm bireylere ödenmektedir.</p> <p>Afet sonrası konut yeniden inşa faaliyetlerinin koordinasyonuna ilişkin genel sorumluluk AFAD'a aittir. AFAD bu amaçla kullanabileceği çeşitli programlara ve ÇŞİDB gibi uygulama ortaklarına sahiptir. Depremlerden etkilenen geniş alan göz önüne alındığında, AFAD, kırsal konutlar için, ÇŞİDB ile birlikte devlet öncülüğünde uygun hak sahipleri adına kırsal konutların ve geçim yapılarının (ahırlar ve işyerleri) yeniden inşa edilmesini öngören afet konutları yeniden inşa programını uygulamaya koymuştur. Türkiye'de devletin öncülüğünde yürütülen afet sonrası kırsal konut yeniden inşa programı, köylerdeki konutların, geçim kaynağı binalarının (ahırlar, işyerleri) ve ilgili temel altyapısının yeniden inşasını içermektedir. 6785 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı (8 Şubat 2023), 126 Sayılı Kararname (23 Şubat 2023) ve 142 Sayılı Kararname (12 Nisan 2023) ile Şubat 2023 depremleri için daha da geliştirilmiş olan açık uygunluk kriterleri bulunmaktadır. Proje kapsamında bir Yeniden Yerleşim Çerçevesi hazırlanmıştır. Bu çerçevede ÇŞİDB,</p>

	<p>AFAD, Denetim Danışmanları ve Yüklenicilerin görevleri ilgili kanunlar çerçevesinde tanımlanmıştır.</p> <p>Devlet öncülüğünde yürütülen afet sonrası konut yeniden inşa programının ayrıntıları Ek 2'de sunulmaktadır.</p>
Paydaş Katılımı	<p>Bireyler kamu kurum ve kuruluşlarının kayıtlarında yer alan bilgilere erişim hakkına sahiptir. Bilgiye erişim hakkı ile ilgili ulusal mevzuat, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (4982 sayılı), Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun (3071 sayılı) ve Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği kapsamında düzenlenmektedir.</p> <p>Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, demokratik ve şeffaf bir devletin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkeleri doğrultusunda bilgi edinme hakkının usul ve esaslarını düzenlemektedir. Bilgi verme yükümlülüğü gereği kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda belirtilen istisnalar da dikkate alınarak, başvuru sahiplerine bilgi verilmesi amacıyla her türlü bilgi ve belge için gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla; başvuruları hızlı, etkin ve doğru bir şekilde değerlendirip karara bağlamakla yükümlüdür.</p> <p>Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun uyarınca Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları şikâyetlerini yazılı dilekçe ile Türkiye Büyük Millet Meclisine iletebilmektedirler. Türkiye'de ikamet eden yabancılar, mütakabiliyet şartına bağlı olarak ve dilekçelerinde Türkçe dilini kullanmak şartıyla bu haktan yararlanabilmektedirler.</p> <p>ÇED Yönetmeliği kapsamında Ek-I listesinde yer alan projeler için ÇŞİDB tarafından yetkilendirilen kurum ve kuruluşlar tarafından ÇŞİDB tarafından belirlenecek tarihte ve saatte proje sahibinin katılımıyla halkın katılımı toplantısı düzenlenmesi gerekmektedir. Valilikçe belirlenen yer ve saatte, komisyonun kapsamı belirlenerek yatırım hakkında halkın bilgilendirilmesi ve projeye ilişkin görüş ve önerilerinin alınması gerekmektedir.</p> <p>Ayrıca Proje başlamadan önce bir halkın katılımı toplantısı düzenlenmesi gerekmektedir. Bu toplantıda proje tanıtılacak ve katılımcılara projenin amaçları hakkında bilgi verilecektir. Proje kapsamındaki halkın katılımı toplantısına kamu kurumları (bakanlık il müdürlükleri, AFAD, vs.), muhtarlar ve bölgede yardım faaliyetleri yürüten sivil toplum kuruluşlarının davet edilmesi gerekmektedir. Tüm alt projeler için ayrı paydaş katılım toplantıları düzenlenecektir. Kadınların bu toplantılara katılımı teşvik edilecektir.</p>

3.2. Ulusal Çevresel ve Sosyal Değerlendirme ve İzinler

Türkiye'deki çevresel değerlendirmelerin ve izinlerin yönetilmesinden ÇŞİDB ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü sorumludur. Çevresel konuların yönetimi için, ÇŞİDB aynı zamanda diğer bakanlıklarla (ilgili olduğu durumlarda il teşkilatları dahil olmak üzere), kamu kurumlarıyla ve ilgili paydaşlarla da uygun şekilde işbirliği yapmaktadır.

Çevre Kanunu'nun 10'uncu maddesi Türkiye'de ÇED prosedürünün genel kapsamını düzenlemektedir ve planladıkları faaliyetler sonucunda çevresel sorunlara yol açan kurum, kuruluş ve işletmelerin ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası (PTD) hazırlamakla yükümlü olduğunu belirtmektedir. Bu yasal çerçeveye dayanarak ÇED Yönetmeliği ilk kez 1993 yılında Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. O tarihten bu yana ilk yönetmelikte birçok değişiklik yapılmış ve 2008, 2013 ve 2014 yıllarında yeni ÇED yönetmelikleri yayınlanarak yürürlükteki eski düzenlemeleri yürürlükten kaldırmıştır. 2014 ÇED Yönetmeliğini yürürlükten kaldıran son ÇED Yönetmeliği 29 Temmuz 2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

ÇED Yönetmeliği, AB'nin ÇED Direktifi ile büyük ölçüde uyumludur. Türkiye'deki ÇED prosedürünün ilgili temel adımları; tarama, halkın katılımı, ÇED Raporunun kapsamının belirlenmesi, gözden geçirilmesi ve onaylanması, açıklanması ve izlenmesi ve denetlenmesidir.

ÇED Yönetmeliği projeleri iki kategoriye ayırmaktadır:

- *Ek I projeleri.* Bunlar, belirgin potansiyel etkileri olan ve ÇED gerektiren projelerdir. ÇED Yönetmeliği Ek I'de bu proje türleri listelenmekte, dolayısıyla proje sahiplerinin başka bir tarama süreci olmaksızın ÇED prosedürünü başlatmaları beklenmektedir; ve
- *Ek II projeleri.* ÇED Yönetmeliği Ek-II çevre üzerinde önemli etkileri olabilecek veya olmayabilecek projeleri kapsamaktadır. Ek-II proje sahiplerinin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na (ÇŞİDB) bir Proje Tanıtım Dosyası (PTD) sunmaları gerekmektedir. PTD ÇED Yönetmeliğinin Ek IV'ünde verilen PTD Genel Formatına uygun olarak hazırlanmaktadır ve aşağıdaki hususlara ilişkin bilgiler içermektedir: (i) proje özellikleri; (ii) proje sahasının ve etki alanının çevresel özellikleri; ve (iii) projenin önemli etkileri ve projenin inşaat ve işletme aşamalarında alınacak önlemler. Yukarıdaki hususların teknik olmayan bir özeti de Proje Tanıtım Dosyasına ilave edilmektedir. PTD incelenmek ve değerlendirilmek üzere ÇŞİDB'ye sunulmaktadır. İl Müdürlüğü proje ile ilgili olarak "ÇED Gerekli" veya "ÇED gerekli Değil" kararı vermektedir. İl Müdürlüğünün kararı uygun yollarla (duyuru panoları, internet) kamuoyuna duyurulmaktadır.

Bir projenin ÇED Yönetmeliği'ne göre Ek I ve Ek II projeleri kapsamında sınıflandırılmaması durumunda projenin sadece ÇED Yönetmeliğinden muaf olduğu kabul edilmektedir, ancak projenin tüm inşaat ve işletme faaliyetlerinin ilgili çevresel ve sosyal mevzuata uygun olması gerekmektedir.

Proje kapsamında, yıkılmış veya ağır hasarlı olduğu değerlendirilen kırsal konut, ahır, samanlık ve işyerlerinin depreme dayanıklı bir şekilde yeniden inşası için mümkün olduğu ölçüde yerinde yeniden inşa seçeneği tercih edilecektir. Proje aynı zamanda kırsal konutların yerinde yeniden inşa edildiği köylerdeki altyapının rehabilitasyonunu ve kırsal konutların daha güvenli yerlere taşındığı yerlerde yeni altyapı tesislerinin yapımını da destekleyecektir. Uygun temel altyapı yatırımları arasında su, kanalizasyon, kırsal yollar, sokak aydınlatması ve sosyal tesisler yer almaktadır (toplum merkezleri, oyun alanları ve ortak kamusal/yeşil alanlar dahil, ancak dini binalar ve polis veya kolluk kuvvetlerine ait tesisler hariç).

Proje kapsamında üstyapı ve altyapı olmak üzere iki farklı yatırım kalemi bulunmaktadır. Üstyapı kapsamında: 300 ve daha fazla binadan oluşan konut projeleri ÇED Yönetmeliği Ek-II'ye tabidir. Altyapı yatırımları için; su, kanalizasyon, köy yolu, sokak aydınlatması ve sosyal tesisler ÇED Yönetmeliği'nden muaftır ancak kapasitesi 50.000 m³/gün ve üzerinde kapasiteye sahip atıksu arıtma tesisleri (AAT'ler) Ek I kapsamına girmekte ve ÇED gerektirmektedir; 30.000 m³/gün veya üzerinde kapasiteye sahip tesisler ise Ek II kapsamına girmektedir ve Proje Tanıtım Dosyası (PTD) hazırlanmasını gerektirmektedir. Kapasitesi 30.000 m³/günün altında olan AAT'ler ÇED Yönetmeliği'nden muaftır.

KADİYAP kapsamındaki kırsal konut iyileştirme ve/veya yeniden inşa faaliyetlerinin ÇED Yönetmeliği'ne tabi olması beklenmemektedir. Çünkü parsel başına kırsal konut sayısı 300'ün altında olacaktır. Altyapı yatırımları açısından; 19.03.1971 tarihli ve 13783 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Lâğım Mecrası İnşası Mümkün Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara ait Yönetmelik" uyarınca evsel atık sular kanalizasyon yoluyla toplanacak ve sızdırmaz foseptik çukurunda biriktirilecektir. Foseptik çukurunda tutulan atıksular düzenli olarak vidanjörlerle uzaklaştırılacak ve lisanslı atıksu arıtma tesisi (AAT) bulunan ilgili belediye ile yapılacak protokol kapsamında bertarafı sağlanacaktır. Kanalizasyon ve foseptik çukuru ÇED Yönetmeliğinden muaftır.

Türkiye'deki deneyimlere dayalı olarak, depremden etkilenen bölgelerde "paket AAT arıtma tesisi" (veya modüler AAT) tercih edilmemektedir. Paket arıtma tesisleri sadece otel, motel ve ikincil konut gibi tesislerde sorunsuz olarak işletilmektedir. Bunun dışında, tesiste bir sorun olduğu anda toplanan atık sular hiçbir arıtmaya tabi tutulmadan bypas edilerek atıksu doğrudan deşarj edilmekte, ciddi çevre kirliliğine neden olmaktadır. Depremden etkilenen bölgede "İşletme sorumluluğu kimde olacak?" veya "Tesis arızalandığında kim tamir edecek?" gibi sorular cevapsız kalmaktadır. Bir diğer soru ise "Tesisin enerji giderini kimin ödeyeceğidir". Bu nedenle işletme maliyetlerinin düşük olduğu ve deprem bölgesinde bakım sorunu yaratmayacağı düşünülen foseptik çukurları tercih edilmiştir.

8 Şubat 2023 tarihinde TBMM tarafından depremden etkilenen bölgeler için 90 gün süreyle Olağanüstü Hal (OHAL) kararı alınmış ve bu süre 9 Mayıs 2023 tarihinde sona ermiştir. Deprem bölgesinde yapılacak yatırımlara ilişkin ÇED muafiyeti Olağanüstü Hal (OHAL) döneminde geçerli olup, muafiyet sona ermiştir. Bu nedenle inşaat çalışmaları sırasında, yeni bir alana taşınma söz konusu ise, ilgili İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü'nden (İÇŞİDM) ÇED muafiyeti alınacaktır.

3.3. Dünya Bankası Standartları ve Ulusal Çerçevedeki Temel Boşluklar

Projede, Dünya Bankası ÇSS'lerinin yanı sıra Dünya Bankası Grubu'nun (WBG) Çevre, Sağlık ve Güvenlik (ÇSG) Kılavuzlarına uyulacaktır⁶.

Bu politikalara dayalı olarak projenin çevresel ve sosyal (Ç&S) riski “*Önemli*” olarak sınıflandırılmıştır.

Projenin çevresel riski, projenin uygulama aşamasında esas olarak inşaat/yeniden inşa faaliyetlerinden kaynaklanan aşağıdaki riskleri ve etkileri nedeniyle “*Önemli*” olarak derecelendirilmiştir: hava kalitesini etkileyen toz emisyonları ve araç egzozları; rahatsızlıklara neden olan gürültü ve titreşim; Güvenli olmayan uygulamalardan kaynaklanan İSG ile ilgili riskler (depremden etkilenen bölgede güvenli içme suyuna, sıhhi ve hijyenik koşullara erişimde olası kısıtlamalar dahil); yangın ve can güvenliği riskleri; artan trafik hacminden ve ağır vasıta hareketlerinden kaynaklanan trafik ve karayoluyla ilgili riskler; yolların kapatılması, kaldırımlara ve bazı kamu tesislerine erişimin kısıtlanması; ve toplum sağlığını ve güvenliğini (TSG) etkileyebilecek işgücü akışıyla ilişkili riskler. Alt projelerin olumsuz etkilerinin önemli veya geri döndürülemez olması beklenmemektedir ve gerekli azaltma önlemlerinin uygulanması halinde yönetilebilir olacaktır. Bunların aynı zamanda önemli olumsuz kümülatif veya sınır ötesi etkilere yol açması da beklenmemektedir. Projenin genel uzun vadeli etkisi olumlu olacaktır.

Projenin sosyal riski, temel olarak acil durum sonrası içeriği nedeniyle (deprem sonrası bölgedeki geniş coğrafi ölçek ve mevcut hassasiyetler dikkate alındığında) *Önemli* olarak derecelendirilmiştir. Yeniden inşa ve rehabilitasyon faaliyetlerine ilişkin potansiyel sosyal etkiler ve riskler arasında, artan trafik ve olası kazalar gibi temel olarak TSG üzerindeki inşaatla ilgili etkiler, projenin deprem sonrası acil durum niteliğinden dolayı paydaşların katılımının sağlanmasındaki zorluklar ile kırılğan ve dışlanmış kişilerin proje faydalarına erişebilmesini sağlamak için kurumlar arasında koordinasyon ihtiyacı yer alacaktır. Ayrıca kırsal konutların iyileştirilmesinde, bunların hepsinin yerinde yeniden inşa edilemeyeceği göz önüne alındığında, yerinde yeniden inşa tercih edilse bile arazi edinimi ve taşınmaya ihtiyaç duyulması beklenmektedir. Yeni konut yeniden inşa sahalarının, gelir getirici faaliyetlerin devamlılığı için benzer doğal kaynakları ve arazileri sağlayamaması durumunda, insanların geçim kaynakları üzerinde de etkiler söz konusu olabilir. Ancak AFAD'ın ÇŞİDB ile koordinasyon içerisinde uygulamakta olduğu kırsal konut yeniden inşa programı dikkate alındığında yeniden yerleşim risklerinin yüksek olması beklenmemektedir. Bir diğer önemli risk de, uygun durumdaki pek çok hanenin, kendi mali kapasitelerinin olmaması nedeniyle konut yeniden inşa hizmetlerine erişemeyebilecek olmasıdır. İşgücünün çoğunluğunun Türk olması ve yerel kaynaklardan temin edilmesinin beklenmesi nedeniyle işgücü akışının düşük olacağı değerlendirilmektedir. Zorla çalıştırma riski beklenmemektedir. Temel olarak inşaat faaliyetleriyle ilgili sosyal etkiler ve riskler, proje uygulaması boyunca ÇSYP'lerin/ÇSED'lerin, YYP'lerin ve PKP'lerin uygulanması yoluyla yönetilecektir.

Dünya Bankası'nın proje faaliyetleri için geçerli ÇSS'lerinin yanı sıra ulusal çerçeve ile politikalar arasındaki temel boşluklar aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 2: İlgili Dünya Bankası ÇSS'leri ve Ulusal Çerçevedeki Önemli Boşluklar

⁶ Türkiye'deki gerekliliklerin Dünya Bankası ÇSG Kılavuzlarında sunulan düzey ve önlemlerden farklı olduğu durumlarda, proje şartnamelerinde bunlardan daha sıkı olanı (en sıkı deşarj ve emisyon standartları gibi) uygulanacaktır.

Ç&S Standartları	İlgililik	Temel Boşluklar
<p>ÇSS1: Çevresel ve Sosyal Risklerin ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetilmesi</p>	<p>ÇSS1 projeye ilgilidir çünkü proje faaliyetlerinin temel olarak inşaat faaliyetlerinden kaynaklanan toz emisyonu ve araç egzozları, gürültü ve titreşim, atık oluşumu, İSG ile ilgili riskler, trafik ve yolla ilgili riskler, TSG ile ilgili riskler, kırılabilir kişilerin konut desteğinden potansiyel olarak dışlanması, arazi edinimi ve geçim etkileri gibi orta ila önemli düzeyde Çevre ve Sosyal riskler oluşturması beklenmektedir.</p> <p>Bu standardın gereklilikleri, ÇSYÇ'nin, sahaya özgü Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmelerinin (ÇSED), amaca uygun Çevresel ve Sosyal Yönetim Planlarının (ÇSYP), Yeniden Yerleşim Çerçevesinin (YYÇ) ve alt projeye özgü Yeniden Yerleşim Planlarının (YYP) ve Sonradan Sosyal Denetimlerin (ilgili olduğu durumlarda) ve İşgücü Yönetim Prosedürlerinin (İYP) hazırlanması ve uygulanması yoluyla karşılanacaktır. Ayrıca Yüksek Riskli alt projeler proje kapsamı dışında tutulacaktır. Projede aynı zamanda işçiler için Davranış Kuralları, CSİ/CT vakalarını bildirmeye yönelik bir mekanizma ve proje çalışanları ve etkilenen topluluklar için eğitim ve farkındalık yaratma toplantıları dahil olmak üzere Cinsel Sömürü ve İstismar/Cinsel Tacizi (CSİ/CT) azaltma önlemleri de uygulanacaktır.</p>	<p>Ulusal ÇED ile ÇSS1 arasındaki başlıca boşluklar aşağıdaki gibidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sosyal etki değerlendirmesi ulusal ÇED'e tam olarak entegre edilmemiştir ve bu durum, dezavantajlı veya kırılabilir gruplar üzerindeki etkiler ve toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili sorunlar dahil olmak üzere proje kaynaklı sosyal etkilerin uygun bir başlangıç durum tespiti, tanımlama ve değerlendirme çalışmalarının eksikliğiyle sonuçlanmaktadır; - Ulusal ÇED'de yönetici özeti ve yasal ve kurumsal çerçeveye ilişkin bilgilerin bulunmaması (Ulusal ÇED'de gerekli kılınan teknik olmayan özette yer alan teknik bilgi düzeyi Dünya Bankası gerekliliklerini karşılamayabilir); - Her ne kadar kümülatif etkilere ilişkin gereklilikler mevcut olsa da, bazı durumlarda değerlendirme düzeyinde bazı farklılıklar bulunmaktadır; - İlişkili tesisler sınırlı bir şekilde vurgulanmaktadır; - Doğrudan ve dolaylı etkilerin sınırlı bir şekilde ele alınması, artık etkiler veya önemli etki değerlendirmesinin olmayışı gibi etki değerlendirmenin düzeyi ve kapsamı ile ilgili muhtemel uyumsuzluklar; - Çevresel ve Sosyal Eylem Planı (çevresel izleme ve sürdürülebilirlik planı dahil olmak üzere) yer alsa da, Su Kalitesi Yönetim Planı, Hava Kalitesi Yönetim Planı, Gürültü Yönetim Planı, Tehlikeli Atık Yönetim Planı, İSG Yönetim Planı ve TSG Yönetim Planı gibi alt yönetim planlarına ilişkin bilgiler hala sınırlı olabilir. - Şikayet Mekanizmasının (ŞM) gereklilikleri; ve - Bu projeye özgü olarak; proje kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetlerin çoğuna ilişkin Ç&S değerlendirme yükümlülüklerinin bulunmaması.

<p>ÇSS2: İşgücü ve Çalışma Koşulları</p>	<p>ÇSS2 projesiyle ilgilidir çünkü önemli miktarda inşaat işleri ve çeşitli proje çalışanları içerecektir. İşgücüyle ilgili başlıca riskler arasında yetersiz istihdam koşul ve hükümleri ile İSG riskleri yer almaktadır.</p> <p>Bu standardın gereklilikleri İYP hazırlanması ve uygulanması yoluyla karşılanacaktır. İYP'ye dayalı olarak, her Yüklenici kendi İşgücü Yönetim Planlarını (İY Planlarını) geliştirecektir. Önerilen alt projelerle ilişkili İSG riskleri de ÇSYÇ kapsamında değerlendirilecek ve alt projeye özgü Ç&S değerlendirme araçlarında ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Ayrıca Yüklenici ÇSYP kapsamında İSG yönetim planları hazırlanacak ve yükleniciler tarafından uygulanacaktır.</p>	<p>Genel olarak, Türkiye'nin işgücü ve çalışma koşullarına ilişkin ulusal kanun ve yönetmelikleri ÇSS2 gerekliliklerini karşılamaktadır. Çalışanların kullanımına yönelik şikayet mekanizması, ulusal mevzuat gereklilikleri ile ÇSS2 arasındaki temel boşluktur. Türkiye'nin işgücü ve çalışma koşullarına ilişkin ulusal mevzuatı uyarınca, işçilerin şikayetlerini işverene iletmesine olanak tanıyan şikayet mekanizmasına ilişkin spesifik bir gereklilik bulunmamaktadır.</p>
<p>ÇSS3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetilmesi</p>	<p>ÇSS3 projesiyle ilgilidir çünkü proje faaliyetleri, özellikle de inşaat/yeniden inşa faaliyetleri, (i) enerji, su ve malzeme (kum, çimento vb. gibi) kullanımını içermektedir ve (ii) gürültü ve toz emisyonları ve atık oluşumu da dahil olmak üzere potansiyel riskler ve etkiler oluşturmaktadır.</p> <p>Bu standardın gereklilikleri, ÇSYÇ hazırlanması ve uygulanması ve ardından kirliliği önleme tedbirlerinin ayrıntılı olarak açıklanacağı alt projeye özgü araçlar kapsamında geliştirilecek alt yönetim planları yoluyla karşılanacaktır. Teknik ve finansal açıdan uygulanabilir olduğu durumlarda, projenin hazırlık ve uygulama aşamaları boyunca enerji ve kaynak verimliliği ile iklim direnci ve uyum fırsatları araştırılacaktır.</p>	<p>İlgili ulusal mevzuatın (kanun ve yönetmelikler) çoğu AB direktifleriyle uyumludur. ÇSS3 ile yasal gereklilikler arasında önemli bir boşluk bulunmamaktadır. Ayrıca yakın zamanda yayınlanan ulusal ÇED Yönetmeliği ile bazı alt yönetim planlarının (Sıfır Atık Planı, Sera Gazı Azaltma Planı vb.) hazırlanması gerekli kılınmıştır. Ancak bu planların içeriği/kapsamı bazı durumlarda ve bu projeye özel olarak belirli alanlardaki ÇSS gerekliliklerini tam olarak karşılamayabilir; Proje kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetlerin çoğu ulusal ÇED yönetmeliğinden muaftır (yani Ç&S değerlendirme belgelerinin hazırlanmasına ilişkin herhangi bir gereklilik yoktur).</p>
<p>ÇSS4: Toplum Sağlığı ve Güvenliği</p>	<p>ESS4 projesiyle ilgilidir çünkü proje faaliyetlerinin temel olarak inşaat faaliyetlerinden kaynaklanan toz emisyonları, gürültü ve araç egzozları, trafik yönetimi sorunları ve geçici yol kapanmaları, artan atık üretimi, can ve yangın güvenliği hususları ve evrensel erişim, yerel topluluklarda potansiyel aksaklıklar ve kamu hizmetleri üzerinde artan baskı gibi TSG riskleri oluşturması beklenmektedir.</p> <p>Bu standardın gereklilikleri, ÇSYÇ'nin hazırlanması ve uygulanması yoluyla ve sonrasında TSG önlemlerinin ve trafik yönetimi konularının ayrıntılı olarak açıklanacağı alt projeye özgü araçlar kapsamında geliştirilecek alt yönetim planları yoluyla karşılanacaktır.</p>	<p>Politika düzeyinde arada büyük bir boşluk bulunmamaktadır, ancak proje yönetimi düzeyinde işgücü akışı ve CS/CT ile ilişkili riskler aradaki başlıca boşluklar gibi görünmektedir.</p>
<p>ÇSS5: Arazi Edinimi, Arazi Kullanım Kısıtlamaları ve</p>	<p>ÇSS5 projesiyle ilgilidir çünkü bazı proje faaliyetleri (kırsal konut yeniden inşası gibi) arazi edinimi ve arazi kullanım kısıtlamalarıyla sonuçlanabilecektir. Proje kırsal konutların</p>	<p>Türkiye'nin arazi edinimine ilişkin mevzuatı temel olarak ÇSS5'te öngörülen gereklilikler ile uyumludur. Ancak ÇSS5 gereklilikleri</p>

Gönülsüz Yeniden Yerleşim	<p>yerinde yeniden inşasına öncelik verecek olsa da, jeoteknik ve/veya iklim tehlikeleri nedeniyle başka alanlara taşınmanın kaçınılmaz olduğu durumlarda, yeniden inşa için yerleşim alanlarının devlete ait arazilerden seçilmesine dikkate edilecektir.</p> <p>Bu standardın gereklilikleri, YYÇ ve alt projeye özel YYP'lerin ve Sonradan Sosyal Denetimlerin (uygunsa/gerekliyorsa) hazırlanması ve uygulanması yoluyla karşılanacaktır. Arazi kaynaklı olmayan geçim kayıpları, ÇSYÇ ve ilgili alt projeye özel ÇSED/ÇSYP kapsamında değerlendirilecek ve hafifletilecektir.</p>	<p>bakımından mevcut bazı boşluklar arasında YYEP hazırlanması, tüm projeden etkilenen kişilerin nüfus sayımının yapılması, yenileme maliyetleri üzerinden tazminat ödenmesi, YYP uygulaması sırasında sürekli işişare, gayri resmi arazi kullanıcıları, kırılğan gruplar ve araziye dayalı geçim kaynaklarının yeniden tesisi hakkında etki değerlendirmesi yer almaktadır.</p> <p>Yeni yerleşim alanları devlete ait araziler olacak olsa da köy yolları ve/veya altyapı hatlarının geçtiği güzergahlar için YYÇ hazırlanmıştır. İhtiyaç duyulması halinde bir YYP hazırlanacak ve uygulanacaktır.</p>
ÇSS 6: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi	<p>ÇSS6, proje faaliyetleri, özellikle de kırsal konutların yeniden inşası ve yapılacak inşaat işleri için yeşil alan niteliğindeki yeniden yerleşim parsellerinin kullanılması biyolojik çeşitlilik ve habitatlar için risk oluşturabileceğinden Proje ile ilgilidir.</p> <p>Bu standardın gereklilikleri, ayrıntılı biyolojik çeşitlilik yönetimi önlemleri (uygunsa7gerekliyorsa) sağlayacak ve birincil tedarikçiler tarafından kullanılan sistem ve doğrulama uygulamalarının ve kereste, kum, çakıl, taş vb. gibi proje tarafından finanse edilen inşaat malzemelerinin potansiyel etkilerinin değerlendirmesini içerecek olan ÇSYÇ ve alt projeye özgü araçların hazırlanması ve uygulanması yoluyla karşılanacaktır.</p>	<p>Politika düzeyi bakımından herhangi bir boşluk bulunmamaktadır. Öte yandan, bazı durumlarda, Kilit Biyolojik Çeşitlilik Alanları gibi yasal olarak korunmayan hassas ekolojik alanların ulusal ÇED sürecinde dikkate alınma düzeyi, ÇSS6 ile öngörülen gereklilikleri karşılamamaktadır. Ayrıca potansiyel etkilerin yönetimi ve izlenmesi, azaltıcı önlemler ve kalan etkiler genel olarak ayrıntılı değildir.</p>
ÇSS8: Kültürel Miras	<p>ÇSS8 projeye ilgilidir çünkü proje kültürel miras niteliğindeki alanları rehabilite eden/içeren alt projeleri finanse etmeyecek olsa bile, özellikle kazı ve hafriyat işlerini içeren önerilen proje faaliyetleri uygulandığında kültürel mirasla karşılaşılması olasılığı mevcuttur.</p> <p>Bu standardın gereklilikleri, Tesadüfi Buluntu Prosedürünün hazırlanması, uygulanması ve ilgisine göre alt projeye özgü araçlara dahil edilmesi yoluyla karşılanacaktır. Ayrıca somut ve somut olmayan kültürel miras alanları üzerinde etki yaratabilecek alt projeler proje yatırımlarının dışında tutulacaktır.</p>	<p>Kültürel varlıkların korunmasına ilişkin ulusal mevzuat, temel olarak fiziksel kültürel mirasa ilişkin ÇSS8 gerekliliklerini karşılamaktadır ancak somut olmayan kültürel mirası kapsamamaktadır.</p>
ÇSS10: Paydaş Katılımı ve Bilgilerin Açıklanması	<p>ÇSS10, yaşamlarını etkileyen proje faaliyetleri konusunda faydalanıcılar ve paydaşlarla etkileşim kurma ihtiyacı göz önüne alındığında tüm projeler için geçerlidir.</p>	<p>Etkili ve şeffaf paydaş katılımı, ESS10 gereklilikleri açısından temel boşluktur. Bu kapsamda, farklı paydaşların (projeden etkilenen taraflar ve dezavantajlı veya kırılğan kişiler de dahil olmak üzere diğer ilgili taraflar) belirlenmesi için bir PKP</p>

	<p>Bu standardın gereklilikleri Paydaş Katılım Planı (PKP) hazırlanması ve uygulanması yoluyla karşılanacaktır.</p>	<p>hazırlanması gerekmektedir. Paydaş katılımı, proje süresi boyunca sürekli olarak uygulanan ve iyi bir şekilde belgelenen bir süreç olmalıdır.</p> <p>Türkiye'nin ÇED Yönetmeliği'ne göre, Ek 1 kapsamındaki projeler için bir paydaş katılım planı hazırlanması gerekmektedir. Dünya Bankası, tüm projeler için PKP'nin hazırlanmasını ve uygulanmasını şart koşmaktadır.</p>
--	---	--

4. Çevresel ve Sosyal Mevcut Durum Tespiti

KADİYAP'nin 3'üncü bileşeninin amacı, Türkiye'de Şubat 2023'te yaşanan depremden etkilenen on bir (11) ilde (Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ) temel hizmetlere ve depreme dayanıklı konutlara erişimi yeniden sağlamaktır.

Ayrıca proje 11 ilde uygulanacak olmasına rağmen inşaat sahaları bu illerin tamamını kapsamayacaktır. Dünya Bankası kredisi ile inşa edilecek yaklaşık 1750 adet kırsal konutun yapımının hangi illerde gerçekleştirileceği belli olduktan sonra, bu bölüm bu iller bazında güncellenecektir. Yeniden inşa edilen evlerin listesi belirlendiğinde ve alt projelerin yerleri belli olduğunda, proje alanının mevcut çevresel ve sosyal başlangıç durumu verileriyle birlikte coğrafi koşulların açıklaması da revize edilecektir.

Aşağıdaki bölümlerde depremden etkilenen bölge dikkate alınarak proje faaliyetleriyle ilgili genel çevresel ve sosyal mevcut durum bağlamı ve koşulları sunulmaktadır. Sosyal veriler Türkiye geneli için verilmektedir. Türkiye'ye ilişkin genel bilgilerin yer aldığı haritalarda depremden etkilenen bölgeler işaretlenmekte, işaretlenen bölgeler üzerinden bölgeye özel verilere erişilebilmektedir.

4.1. Depremsellik

Türkiye, başta depremler olmak üzere doğal afetlere karşı kırılgan bir konumdadır; ayrıca önemli sosyal ve ekonomik etkiler doğuran ve ülkenin son zamanlarda yaşanan çok sayıda krizden sonra toparlanma yeteneğini engelleyen, giderek artan iklimle bağlantılı tehlikelere karşı da kırılgan durumdadır.

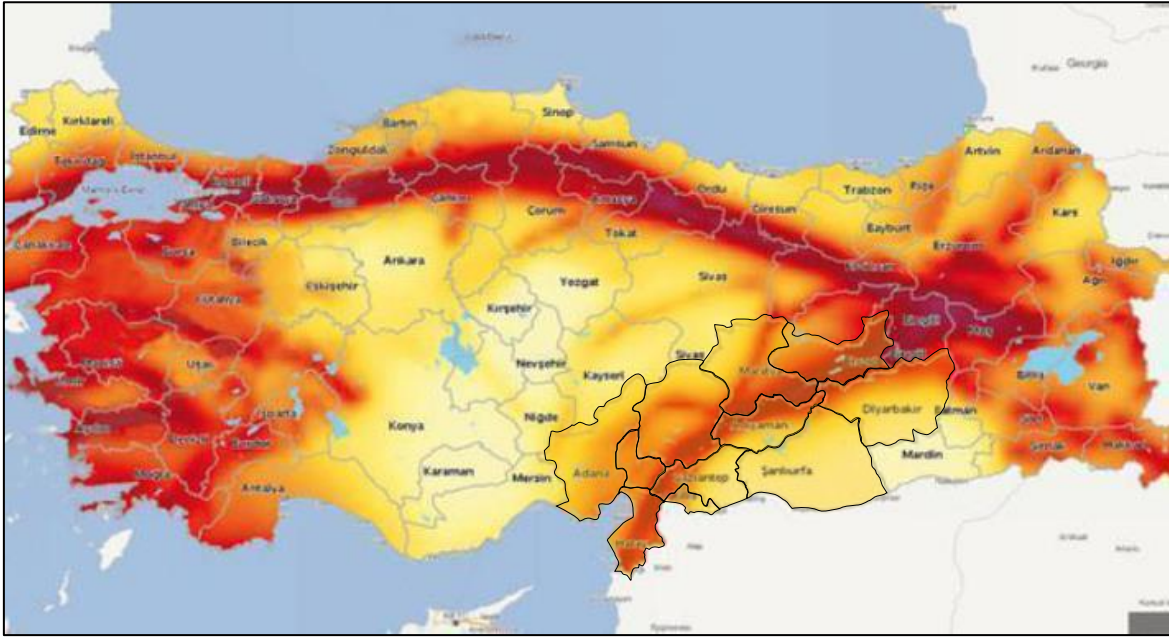
Türkiye, Avrasya Levhası ile hem Afrika hem de Arap Levhaları arasındaki karmaşık çarpışma bölgesinde yer alan sismik olarak aktif bir alandır. Ülkenin büyük bölümü, iki ana doğrultu atımlı fay zonu -Kuzey Anadolu Fayı ve Doğu Anadolu Fayı- ile sınırlanan küçük bir levha olan Anadolu Levhası üzerinde yer almaktadır. Ülkenin batı kısmı da Helen yayının güneye doğru hareketinin neden olduğu Ege Denizi'ndeki genişleme tektoniği zonundan etkilenmektedir. Türkiye'nin en doğusu, bindirme tektoniğinin hakim olduğu Zagros kıvrım ve bindirme zonunun batı ucunda yer almaktadır.

Türkiye topraklarının yaklaşık yüzde 95'inin, nüfusunun yüzde 70'inin, gayrisafi yurtiçi hasılanın yüzde 83'ünün ve sanayi tesislerinin yüzde 76'sının aktif fay hatlarının yakınında olduğu düşünüldüğünde, ülkede deprem riskleri oldukça kritik önem taşımaktadır. Şekil 3'te AFAD tarafından hazırlanan en güncel Türkiye Sismik Tehlike Haritası görülmektedir ve depremden etkilenen iller haritada siyah renkle işaretlenmiştir. Yukarıdaki yay, Van Gölü'nden Saros Körfezi'ne kadar uzanan ve çok sayıda parçalı faydan oluşan Kuzey Anadolu Fay Zonudur. Doğu Anadolu Fay hattı Hatay'dan Bingöl-Erzincan'a kadar uzanmakta ve burada Kuzey Anadolu Fay Zonu ile kesişmektedir. Türkiye'nin üçüncü büyük fay zonu, parçalı fay hatlarından oluşan, genellikle kıyı şeridinde dik olan Batı Anadolu Fay zonudur.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan son deprem haritasına göre, proje kapsamındaki 11 ilden Osmaniye birinci derece deprem riski altındadır, Adana, Gaziantep ve Şanlıurfa ise üçüncü derece deprem riski altındadır. Doğu Anadolu Fay Hattı, Anadolu Levhası ile Arap Levhası arasındaki sınır boyunca uzanmaktadır. İran-İrak sınırında yer alan ve Afrika Levhasının ana parçalarından biri olan Bitlis-Zagros Fay Hattı, Türkiye'nin doğusuna itme kuvveti uygulayarak bir dalma zonu oluşturmaktadır. Bu nedenle Doğu Anadolu her yıl birkaç milimetre yükselmektedir. Doğu Anadolu Fay hattı, Ölüdeniz Çöküntüsünün kuzey ucundaki Maraş üçlü eklemesinde başlamakta ve kuzeydoğu yönünde Kuzey Anadolu Fayı ile birleştiği Karlıova üçlü eklemesinde sona ermektedir. Doğu Anadolu Fay Hattı Hatay, Osmaniye, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman, Elazığ, Bingöl, Muş'a doğru uzanarak Erzincan'da Kuzey Anadolu Fayı ile birleşmektedir.

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen 7,8 ve 7,5⁷ büyüklüğündeki iki deprem Türkiye'nin güneydoğusunu ve Suriye'yi etkiledi; bunları binlerce artçı sarsıntı ve 20 Şubat 2023'te meydana gelen 6,7⁸ büyüklüğündeki bir deprem takip etti. İlk iki depremin merkez üssü Kahramanmaraş ili idi ve komşu illeri Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa⁹ da (depremden etkilenen iller/bölge) depremden zarar gördü. Üçüncü depremin merkez üssünün Hatay olması bölgede daha fazla hasara neden oldu. Resmi istatistiklere göre depremler 50.000'den fazla kişinin hayatını kaybetmesine, çok sayıda engelli de dahil olmak üzere 107.000 kişinin yaralanmasına, 1,9 milyon konutun hasar görmesine veya yıkılmasına, 3,3 milyon kişinin yerinden edilmesine ve yaklaşık 2 milyon kişinin kamplarda ve konteyner kentlerde yaşamak zorunda kalmasına neden oldu. Konut, belediye hizmetleri, ulaşım, sağlık, eğitim, tarım ve enerji gibi kritik sektörler depremlerden önemli ölçüde etkilendi. Etkilenen 11 il, yaklaşık 110.000 kilometrekarelik bir alana (Kore Cumhuriyeti'ne eşdeğer ve birçok Avrupa ülkesinden daha büyük) sahip olup, 14 milyon Türk vatandaşına (ülke nüfusunun yüzde 16,4'ü) ve 1,8 milyon Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliye¹⁰ ev sahipliği yapmaktaydı ve 2022 itibarıyla Türkiye'nin gayri safi yurtiçi hasılasının yüzde 9,4'ünü, ihracatının ise yüzde 8,6'sını oluşturmaktaydı. Bu illerde kişi başına düşen gelir ülkenin gerisinde kalmaktadır ve yoksulluk oranları da ülke ortalamasına göre daha yüksektir¹¹. 2019 yılında deprem bölgesindeki ortalama hanehalkı geliri, İstanbul'daki ortalama bir ailenin gelirinin sadece %30'u kadardı.

Afetler aynı zamanda diğer sonuçların yanında işgücüne katılım, işsizlik ve göreceli varlık kayıpları açısından kadınları ve diğer kırılgan grupları orantısız bir şekilde etkilemektedir. Türkiye'de kadınların ekonomiye katılımının, finansmana, acil durum fonlarına ve malzemelerine erişiminin düşük olması ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet devam eden sorunlar olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 3: Türkiye Deprem Tehlikesi Haritası (AFAD 2018)

⁷ Amerika Birleşik Devletleri Jeolojik Araştırmalar Kurumu Deprem Kataloğundaki rakamlara dayanmaktadır (<https://earthquake.usgs.gov/earthquakes/search/>). Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü depremlerin büyüklüklerini 7,7 ve 7,6 olarak tahmin etmiştir.

⁸ Amerika Birleşik Devletleri Jeolojik Araştırmalar Kurumu Deprem Kataloğundaki rakamlara dayanmaktadır. (<https://earthquake.usgs.gov/earthquakes/search/>).

⁹ AFAD tarafından bu illerden 10'u 7 Şubat 2023'te "umumi hayata müessir afet bölgesi", Elazığ ili ise 15 Şubat 2023'te "umumi hayata müessir afet bölgesi" ilan edilmiştir. Ayrıca AFAD, 21 Şubat 2023 ve 3 Nisan 2023 tarihlerinde, Şubat ayındaki depremlerde hasar gören binaların bulunduğu Sivas'ın Gürün İlçesi ile Bingöl, Kayseri, Mardin, Tunceli, Niğde ve Batman illerine bağlı ilçeleri de "umumi hayata müessir afet bölgesi" ilan etmiştir.

¹⁰ <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 2 Şubat 2023

¹¹ Türkiye'nin Gelecekteki Dönüşümleri, Sistemik Ülke Değerlendirmesi, Dünya Bankası. 2016

4.2. Biyolojik Çeşitlilik

Türkiye, üç kıtanın kesişme noktasında bulunması ve Anadolu'nun karmaşık topoğrafyası ve jeomorfolojisi nedeniyle küresel biyolojik çeşitliliğin korunması açısından kilit önem taşıyan bir ülkedir. Bu coğrafi özellikler, çok çeşitli habitat ve türlerin, özellikle de son derece zengin bir bitki örtüsünün oluşmasını sağlamaktadır. Biyolojik çeşitlilik sıcak noktalarının küresel haritası, Türkiye'nin biyolojik çeşitliliğin korunması açısından küresel önemine ilişkin belki de en iyi bilgiyi vermektedir.

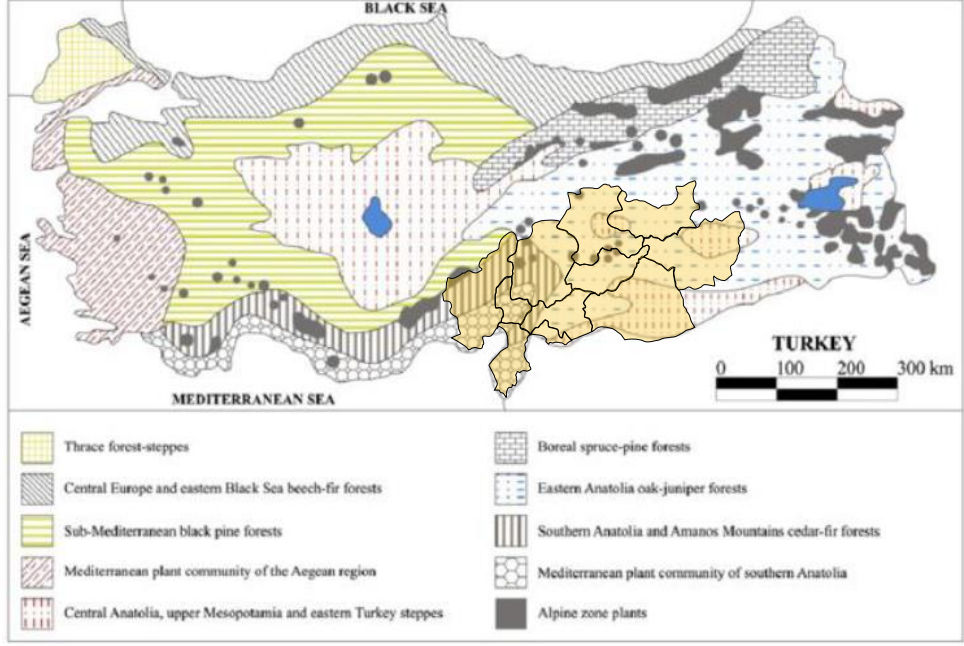
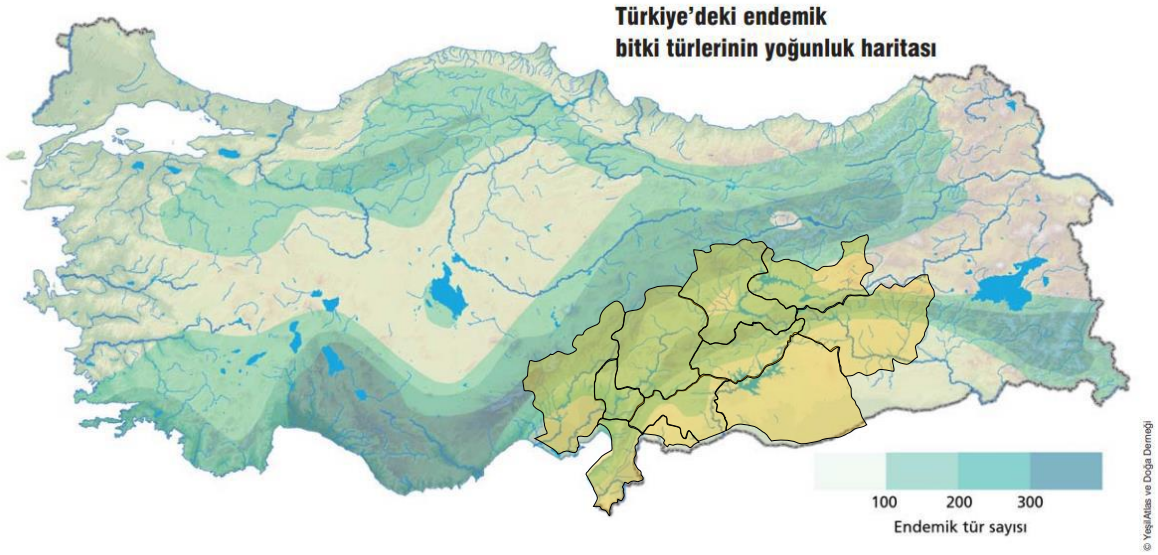
Dünyadaki yedi biyo-coğrafi bölgenin üçü (Akdeniz, Avrupa-Sibirya ve İran-Turan) Türkiye'de bulunmaktadır (Şekil 4). Her biyo-coğrafi bölgenin kendine özgü ekosistemleri vardır. Türkiye'nin bitki (flora) türleri açısından zenginliğini anlamak için Avrupa kıtasıyla karşılaştırmak yeterli olacaktır: Tüm Avrupa kıtasında 12.500 açık tohumlu ve kapalı tohumlu bitki türü bulunurken, sadece Anadolu'da buna yakın türlerin olduğu bilinmektedir (yaklaşık 11.707). Bunların yaklaşık üçte biri Türkiye'nin endemik türleridir. Depremden etkilenen bölgede dört farklı Fitocoğrafi Bölge bulunmaktadır; (1) Güney Anadolu ve Amanos Dağları sedir-göknar ormanları, (2) Güney Anadolu'nun Akdeniz bitki topluluğu, (3) Doğu Anadolu meşe-ardıç ormanları ve (4) İç Anadolu, Yukarı Mezopotamya doğu Türkiye bozkırları.

Türkiye'de değerlendirilen sekiz taksonomik gruptaki 10.214 türden 2.312 türün, redlist.org ve Ekim ve diğerlerinin (2000) çalışması gibi bölgesel envanterlere dayalı olarak bir veya daha fazla ÖDA kriteri için tetikleyici tür olduğu belirlenmiştir. Bunlar arasında 2096 bitki, 73 tatlı su balığı, 35 kuş, 33 sürüngen, 12 amfibi, 29 memeli, 26 kelebek ve 8 yusufoğuk türü yer almaktadır. Sekiz taksonomik grup arasında amfibiler en yüksek ÖDA kriteri tetikleyici tür oranına sahiptir (%40), bunu tatlı su balıkları (%36,5), sürüngenler (%27,5) ve bitkiler (%23,6) takip etmektedir.

Endemik türler, Önemli Doğa Alanları (ÖDA) kriterlerini daha fazla kapsamaktadır. Türkiye'de değerlendirilen 3334 endemik türden 2152'si bir veya daha fazla ÖDA kriterini tetiklemiştir. Geniş bir dağılıma sahip olan ve daha az tehditle karşı karşıya olan endemikler ÖDA kriterlerini karşılamamıştır. Bitkiler, beta çeşitlilikleri ve ince taneli dağılım desenleri nedeniyle, sınırlı dağılım gösteren türler kriteri kapsamında en yüksek temsile sahip unsurdur (tüm tetikleyici türlerin %91'i). Şekil 5'te görülebileceği gibi deprem bölgesinde yer alan ve korunan ÖDA'ların bulunmadığı Antakya, Osmaniye, Kahramanmaraş, Malatya ve Elazığ'dan geçen hat boyunca endemik türler yoğun olarak bulunmaktadır.

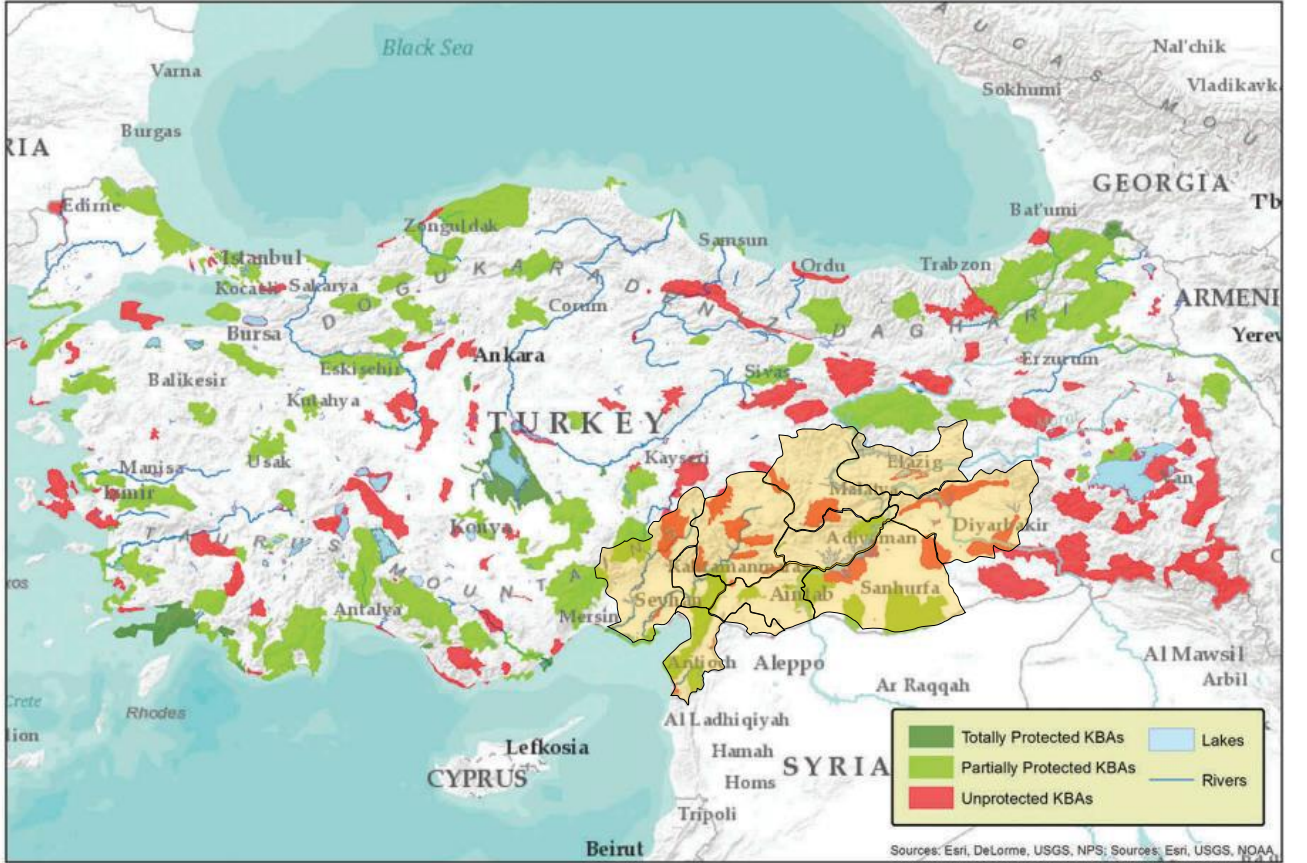
Şekil 6'da görüldüğü gibi Malatya, Adana, Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır ve Malatya illerinde Ramsar Sözleşmesi kapsamında tanımlanan sulak alanlar bulunmaktadır.

Aşağıdaki haritalar sırasıyla Fitocoğrafi Bölgeleri, endemik bitki türlerinin popülasyon dağılımını, Ramsar Sulak Alanlarını, Önemli Doğa Alanlarını ve Korunan Alanları göstermektedir. Haritada depremden etkilenen bölgeler işaretlenmiştir.

Şekil 4: Fitocoğrafi Bölgeler¹²

Şekil 5. Endemik bitki türlerinin popülasyonlarının dağılımı

¹² <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320711002527>

Şekil 6: Ramsar Sulak Alanları¹³Şekil 7: Önemli Doğa Alanları ve Korunan Alanlar¹⁴

¹³ <https://peyzax.com/ramsar-sozlesmesi-ve-turkiyede-bulunan-ramsar-alanlari/>

¹⁴ <https://www.dogadernegi.org/wp-content/uploads/2020/08/identifying-key-biodiversity-areas-in-Türkiye-a-multi-taxon-approach.pdf>

4.3. Su Kaynakları ve Tüketimi

Türkiye, Akdeniz'in su açısından en zengin ülkelerinden biridir, ancak 2000'li yıllardaki yüksek nüfus artışı nedeniyle su kaynakları mevcudiyeti bugün kişi başına 4.000 m³'ten 1.500 m³/yıl'a düşmüştür. Türkiye'de yıllık ortalama yağış yaklaşık 574 mm olup, bu da yaklaşık 450 milyar metreküp (BCM) suya karşılık gelmektedir. Yüzey suyu potansiyeli ortalama 94 BCM/yıldır. Türkiye'nin toplam su potansiyeli (yüzey ve yeraltı suyu) 112 BCM/yıl olup, bu miktarın 57 BCM'si kullanılmaktadır.

Türkiye, farklı havza boyutlarına ve çok çeşitli yıllık yağış, buharlaşma ve yüzey akışı değişkenlerine sahip 25 su havzasına bölünmüştür. Şekil 8, Türkiye'deki 25 su havzasını depremden etkilenen illerle birlikte göstermektedir.

Depremden etkilenen bölge Seyhan, Ceyhan, Asi ve Dicle-Fırat havzaları arasında yer almaktadır. Hatay ilinin en önemli nehri Lübnan'daki Bekaa Vadisi'nden doğan Asi Nehri'dir. Nehrin toplam uzunluğu 556 km, su toplama havzası alanı 20.847 km² olup üç ülkeden (Türkiye, Suriye, Lübnan) geçmektedir. Diğer önemli akarsular ise Asi Nehri'nin kolları olan Küçükkaşaçay, Büyükkaşaçay Afrin ve Karasu dereleridir¹⁵.

Fırat Havzası Türkiye'nin en büyük havzasıdır. Havzanın su toplama alanı 127.000 km² civarında olup, yıllık ortalama su hacmi 28 milyar m³'ü aşmaktadır. Bunun 1.700.000 hektarlık bölümünü kaplayan alanın en önemli akarsuları Tohma suyu, Kuruçay, Fırat Nehri ve Sürgü Çayıdır¹⁶. Fırat aynı zamanda Malatya, Elazığ ve Adıyaman illerinin de en önemli nehri olup Şanlıurfa, Gaziantep ve Adıyaman illerini birbirinden ayırmaktadır.

Ceyhan Nehri Türkiye'nin en önemli nehirlerinden biridir. Seyhan Nehri ile birlikte Adana ve Kahramanmaraş illerinin topraklarını beslemektedir ve Çukurova'da yaşamın kaynağıdır. Uzunluğu 509 km'dir. Ceyhan Nehrinin 75 km'lik bölümü Osmaniye ilinden geçmektedir.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen çalışmalara göre Türkiye'de 320 adet doğal göl bulunmaktadır.

Deprem bölgesinde, Elazığ merkeze 30 km uzaklıkta bulunan ve 86 km² yüzey alanına sahip olan Hazar Gölü, Türkiye'nin 14'üncü büyük gölüdür. Amik Gölü kurduktan sonra Hatay'da büyük doğal göl kalmamıştır. Balık Gölü (Gölbaşı) ve Yenişehir Gölü gibi küçük göller günümüzde varlığını sürdürmektedir. Yarseli ve Yayladağı baraj gölleri de bulunmaktadır. Adıyaman'da Gölbaşı, İnekli, Azaplı ve Abdulharap doğal gölleri bulunmaktadır. Türkiye'nin ve Avrupa'nın en büyük barajı olan Atatürk Barajı suni göleti de Adıyaman ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Balıklı Göl, Edene ve Büyük Göller Şanlıurfa sınırları içerisinde yer almakta olup Atatürk Barajı Şanlıurfa'da Harran ovasının en önemli sulama kaynağıdır.

¹⁵[http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografi-durum#:~:text=Bal%C4%B1k%20\(G%C3%B6lba%C5%9F%C4%B1\)%20G%C3%B6l%C3%BC%20ve%20Yeni%C5%9Fehir,Reyhanl%C4%B1%20Hamamat%20kapl%C4%B1cas%C4%B1%20dikkat%20%C3%A7eker.](http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografi-durum#:~:text=Bal%C4%B1k%20(G%C3%B6lba%C5%9F%C4%B1)%20G%C3%B6l%C3%BC%20ve%20Yeni%C5%9Fehir,Reyhanl%C4%B1%20Hamamat%20kapl%C4%B1cas%C4%B1%20dikkat%20%C3%A7eker.)

¹⁶<http://www.malatya.gov.tr/cografi-konum>

Şekil 8: Türkiye'nin Su Havzaları

Yeraltı suyu potansiyeli ortalama 18 BCM'dir; bunun 11,21 BCM'lik bölümü tarımsal sulama (bireysel sulama, kamu ve kooperatif), 1,49 BCM'lik bölümü endüstriyel su ve 3,92 BCM'lik bölümü içme suyu olarak kullanılmaktadır. 2019 yılsonu itibarıyla 369.054 adet sertifikalı kuyu bulunmaktadır.

Türkiye'de su talebi geçen yüzyılın ikinci yarısında yaklaşık iki katına çıkmıştır. Türkiye'nin toplam su talebi, kuraklığın (veya iklim değişikliğinin) etkileri ışığında daha da artmaya devam etmektedir.

TÜİK tahminlerine göre Türkiye'nin nüfusu 2030 yılında yaklaşık 90 milyona ulaşacak ve erişilebilir su miktarı kişi başına yıllık 1.404 m³'ten 1.244 m³'e düşecektir. Türkiye'nin kişi başına yıllık su potansiyelinin 1.000 m³'ün altına düşmesi halinde, ülkenin 'su kıtlığı' yaşadığı değerlendirilecek ve su kaynaklarının daha verimli kullanılmasına yönelik tedbirlere ihtiyaç duyulacaktır. Türkiye genelinde olduğu gibi deprem bölgesi de su kaynaklarına erişim açısından bu olumsuz gelişmelerden etkilenecektir.

Türkiye'nin yıllık su tüketimi 54 BCM olup, bu miktar 2016 yılında ülkenin toplam su potansiyelinin %48,2'sine karşılık gelmektedir. Bunun 40 BCM'lik bölümü (%74) sulama, 7 BCM'lik bölümü (%13) içme suyu ve 7 BCM'lik bölümü (%13) endüstriyel su amaçlı kullanılmıştır. 2023 yılında sulama amaçlı kullanılan su miktarının %64'e düşmesi, endüstriyel amaçlı kullanılan su miktarının ise %20'ye çıkması beklenmektedir. 2023 yılında toplam su tüketiminin 112 BCM'ye ulaşması beklenmektedir.

Deprem, başta Hatay olmak üzere bölgedeki illerde mevcut içme suyu şebekesine zarar vererek, güvenli içme suyuna erişimi geçici olarak sınırlamıştır. Ancak yoğun çabalar sonucunda bu sorun kısa sürede çözülmüştür ve şu anda depremden etkilenen bölgede su sıkıntısı yaşanmamaktadır.

4.4. Atık

Türkiye'de hızlı nüfus artışına, gelişen sanayileşmeye, toplumun sosyal ve ekonomik durumundaki değişikliklere ve plansız kentleşmeye paralel olarak katı atık üretimindeki artış önemli çevre sorunlarından biri haline gelmeye başlamıştır.

Bununla birlikte, Türkiye düzenli depolama sahaları, yakma (sadece tehlikeli atıklar için), sterilizasyon, kompostlama ve piroliz, gazlaştırma ve plazma gibi diğer gelişmiş bertaraf yöntemlerini içeren çeşitli atık yönetimi uygulamalarını kullanmaktadır. Ülkede özellikle belediye atıkları için olmak üzere en yaygın atık bertaraf yöntemi düzenli depolamadır. Belediye atıkları düzenli bir programa

bağlı olarak toplanmaktadır. Atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri dönüştürülmesi, bertarafı ve depolanması hizmetlerinin sağlanmasından büyükşehir belediyesi ve diğer belediyeler sorumludur.

Türkiye İstatistik Kurumu, tüm belediyelerden, 50 ve daha fazla çalışanı olan imalat sanayi kuruluşlarından, kurulu gücü 100 MW ve daha fazla olan tüm aktif termik santrallerden, altyapılarını tamamlamış tüm organize sanayi bölge müdürlüklerinden, referans yıla ait üretim verilerini Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne sunan maden işletmelerinden, lisanslı veya geçici lisanslı tüm atık bertaraf ve geri kazanım tesislerinden ve lisanslı olup olmadıklarına bakılmaksızın belediyeler tarafından veya belediyeler adına işletilen kontrollü atık depolama sahalarından, yakma tesislerinden ve kompostlaştırma tesislerinden veri toplamaktadır.

Üniversite hastaneleri, genel amaçlı hastaneler ve kadın-doğum hastaneleri ile büyük miktarda atık üreten klinikler dahil olmak üzere Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği Ek-1'de yer alan sağlık kuruluşlarının tıbbi atık verileri, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının idari kayıtlarından temin edilmiştir.

Türkiye'de 2020 yılında üretilen toplam atık miktarı 104,8 milyon ton olarak hesaplanmıştır¹⁷. Araştırma kapsamında 2020 yılında imalat sanayi işletmeleri, maden işletmeleri, termik santraller, organize sanayi bölgeleri, sağlık kuruluşları ve konutlarda 30,9 milyon tonu tehlikeli olmak üzere toplam 104,8 milyon ton atık oluştuğu tespit edilmiştir. Toplam atık miktarı 2018 yılına göre %10,5 artmıştır.

Atık Üretimi, 2018, 2020	Toplam Atık Miktarı		Tehlikeli Atık Miktarı		Tehlikesiz Atık Miktarı	
	2018	2020	2018	2020	2018	2020
Toplam	94,870,818	104,848,864	15,078,573	30,876,658	79,792,245	73,972,206
İmalat Sanayii İşletmeleri	22,881,144	23,867,866	3,677,320	4,597,274	19,203,824	19,270,593
Termik Santraller	26,127,134	24,375,356	13,805	10,012	26,113,329	24,365,343
Maden İşletmeleri ⁽¹⁾	17,387,029	27,581,875	11,176,581	26,044,730	6,210,448	1,537,144
Organize Sanayi Bölgeleri	286,843	279,067	111,733	116,720	175,110	162,347
Sağlık Kuruluşları	89,454	109,683	86,916	106,570	2,538	3,113
Hanehalkları ⁽²⁾	28,099,214	28,635,018	12,218	1,352	28,086,996	28,633,665

Yuvarlama sebebiyle tablodaki rakamlar toplandığında tam miktarı vermeyebilir
(1) Aşırı yük haricindeki atık miktarı
(2) Hanehalklarının ürettiği atık miktarı Belediye Atık İstatistikleri Anketi sonuçları kullanılarak tahmin edilmiştir.

Şekil 9: Atık Üretimi 2018, 2020

Bölgedeki bazı illerde bulunan katı atık bertaraf tesislerine ilişkin kısa bilgiler aşağıda sunulmaktadır. Proje kapsamında inşaat çalışmalarının gerçekleştirileceği iller kesinleştikten sonra ilgili iller ÇSYÇ güncellemesi sırasında eklenecektir.

Hatay: İki (2) adet katı atık düzenli depolama sahası, üç (3) adet Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama ve Ayrıştırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi, yedi (7) adet Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi, otuz iki (32) adet Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi ve bir (1) adet Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi bulunmaktadır¹⁸.

Malatya: İki (2) adet katı atık düzenli depolama sahası, bir (1) adet Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi, dört (4) adet Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi ve iki (2) adet Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama ve Ayrıştırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi bulunmaktadır¹⁹.

¹⁷ Türkiye İstatistik Kurumu Basın Bülteni Atık İstatistikleri 2020, 23 Aralık 2021

¹⁸chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/hatay_-cdr2021-20230104130648.pdf

¹⁹chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/malatya-ilcdr-2021-20220804094948.pdf

Kilis: İlde bir (1) adet katı atık düzenli depolama sahası ve bir (1) adet Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi bulunmaktadır.²⁰.

Osmaniye: İlde bir (1) adet katı atık düzenli depolama sahası, yedi (7) adet Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama ve Ayrıştırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi, bir (1) adet Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi, on üç (13) adet Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi ve bir (1) adet Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi bulunmaktadır²¹.

Gaziantep: İlde iki (2) adet katı atık düzenli depolama sahası, yüz üç (103) adet Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama ve Ayrıştırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi, on bir (11) adet Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi ve yüz elli dört (154) adet Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi ve bir (1) adet Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi bulunmaktadır²².

İLBANK, depremin ardından depremin bölgedeki atık bertaraf tesisleri (depolama sahası vb.) gibi altyapı yatırımlarına etkisinin belirlenmesi amacıyla hizmet alımı yoluyla bir çalışma başlattı. ÇSYÇ dokümanı güncellenirken bu çalışma sonucunda tespit edilen hasarlara bağlı olarak bu bölüm güncellenecektir.

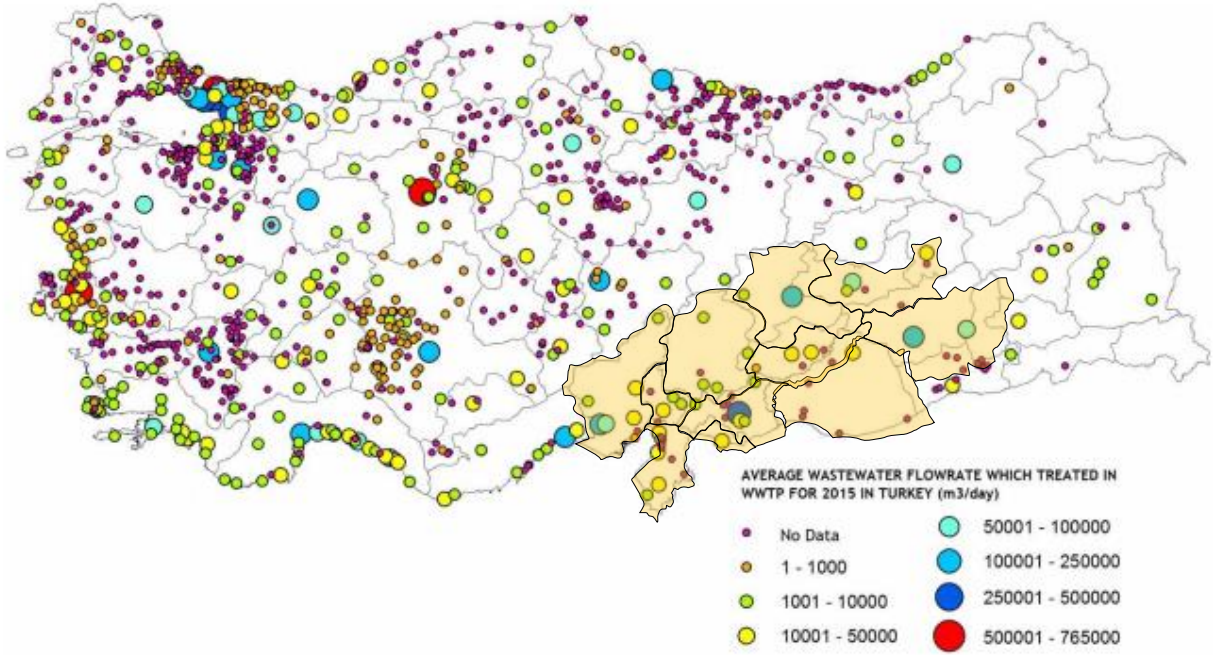
4.5. Atıksu Yönetimi

ÇŞİDB, Türkiye'de atıksu arıtmanın durumunu belirlemek amacıyla 2016 yılında Evsel/Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Mevcut Durumunun ve Revizyon İhtiyaçlarının Belirlenmesi başlıklı bir proje yürütmüştür. Bu proje, günlük 10,5 milyon m3 atık suyun arıtıldığını, bu atık suyun %82,9'unun belediyeler tarafından üretildiğini ve bu oranın 2018 yılında %85'e çıktığını göstermiştir. 2023 yılı için hedef %100 olarak belirlenmiştir, dolayısıyla çoğu belediye nüfusa ve üretilen atık suyun türüne bağlı olarak evsel/belediye atıksu arıtma tesislerinin tasarım ve yapım çalışmalarını yürütmektedir. Türkiye'de arıtılan evsel/kentsel atıksu miktarı Şekil 10'da verilen haritada gösterilmektedir.

²⁰chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/k-l-s_-cdr2020-20220331171649.pdf

²¹chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/osmaniye-ilcdr-2021-20220811104344.pdf

²²chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/gaz-antep_-cdr2021-20230217144632.pdf

Şekil 10: Türkiye'de arıtılan evsel/kentsel atıksu miktarı²³

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD) göre, büyük şehirlerde atıksu toplama ağının artırılmasına yönelik önemli çaba sarf edilmiştir. Nüfusun 7 milyon arttığı 2006-2014 yılları arasındaki dönemde, kanalizasyon hizmetlerinden 14 milyon kişinin, atıksu arıtma hizmetlerinden ise 20 milyon kişinin yararlanması sağlanmıştır. Bu ilerleme ulusal ve uluslararası fonlardan alınan teknik ve finansal destekle sağlanmıştır. Ancak yine de ikincil veya üçüncül arıtmaya bağlanan nüfusun oranı diğer OECD üyesi ülkeler arasında halen en düşük seviyededir.

Çamur arıtma açısından, kompostlamanın yanı sıra anaerobik çürütme yoluyla biyogaz üretimi veya tarım arazilerinde yeniden kullanımı Türkiye'deki başlıca yaygın uygulamalardır. Küçük ölçekli yenilikçi uygulamalar da mevcuttur.

Bölgedeki bazı illerdeki kanalizasyon ve atıksu arıtma tesislerine ilişkin kısa bilgiler aşağıda sunulmaktadır:

Hatay: Hatay ilinde 2020 yılı itibarıyla 20 adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır ve atıksu arıtma tesislerinin hizmet verdiği belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı yaklaşık %50'dir. Toplam nüfusun yüzde 70'i kanalizasyona bağlıdır.

Malatya: 2020 yılı itibarıyla Malatya ilinde 18 adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır ve atıksu arıtma tesislerinin hizmet verdiği belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı yaklaşık %79,3'tür. Toplam nüfusun %92'si kanalizasyona bağlıdır.

Kilis: Kilis ilinde 2020 yılı itibarıyla 1 adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır ve atıksu arıtma tesislerinin hizmet verdiği belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı yaklaşık %75'tir. Toplam nüfusun %100'ü kanalizasyona bağlıdır.

Osmaniye: 2020 yılı itibarıyla Osmaniye ilinde 4 adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır ve atıksu arıtma tesislerinin hizmet verdiği belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı yaklaşık %86'dır. Toplam nüfusun %72,9'u kanalizasyona bağlıdır.

²³ Nas B., Uyanık S., Aygün A., Doğan S., Erul G., Nas B. K., Turgut S., Cop M ve Dolu T., "Wastewater Reuse in Turkey: from present status to future potential", Water Supply, 20:1, 2020.

Kilis: Kilis ilinde 2020 yılı itibarıyla 1 adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır ve atıksu arıtma tesislerinin hizmet verdiği belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı yaklaşık %75'tir. Toplam nüfusun %100'ü kanalizasyona bağlıdır.

Osmaniye: 2020 yılı itibarıyla Osmaniye ilinde 4 adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır ve atıksu arıtma tesislerinin hizmet verdiği belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı yaklaşık %86'dır. Toplam nüfusun %72,9'u kanalizasyona bağlıdır.

Gaziantep: 2020 yılı itibarıyla, Gaziantep ilinde 17 adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır ve atıksu arıtma tesislerinin hizmet verdiği belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı yaklaşık %100'dür. Toplam nüfusun %95'i kanalizasyona bağlıdır.

İLBANK, depremin ardından depremin bölgedeki atıksu arıtma tesisleri, kanalizasyon ve su şebekeleri gibi altyapı yatırımlarına etkisinin belirlenmesi amacıyla hizmet alımı yoluyla bir çalışma başlatmıştır. ÇSYÇ dokümanı güncellenirken bu çalışma sonucunda tespit edilen hasarlara bağlı olarak bu bölüm güncellenecektir.

4.5. Sosyal Veriler

Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 depremi 11 ilde yaklaşık 13,5 milyon²⁴ insanı etkilemiştir. Şu anda 185.193 konteynerde 579.393 vatandaş yaşamaktadır. Ayrıca 11.076 konteyner öğretmenlere, 10.119 konteyner ise kamu kurumlarına hizmet vermektedir.²⁵

Dokümanın bu bölümünde depremden zarar gören illere ilişkin veriler yer almaktadır. Ancak projenin hangi illerde uygulanacağı belli olmadığından bu bölümde Türkiye'ye ilişkin genel sosyal veriler yer almaktadır. Proje kapsamındaki iller kesinleştiğinde bu bölüm güncellenecek ve illere/köylere ait sosyal veriler belgeye yazılacaktır.

Türkiye Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) (2022) verilerine göre Türkiye nüfusu 85.279.553 kişidir. Erkek nüfusu 42 milyon 704 bin 112 kişi, kadın nüfusu ise 42 milyon 575 bin 441 kişidir. Yani toplam nüfusun %50,1'i erkek, %49,9'u kadındır. Cinsiyet

ayrımına göre nüfusu en fazla olan ilk 5 il aşağıda verilmiştir.

Cinsiyet ayrımına göre en fazla nüfusa sahip ilk 5 il, 2022						
İller	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam nüfusa oranı (%)		
				Toplam	Erkek	Kadın
İstanbul	15.907.951	7,955,820	7,952,131	18.65	18.63	18.68
Ankara	5.782.285	2,856,479	2,925,806	6.78	6.69	6.87
İzmir	4,462,056	2,215,716	2,246,340	5.23	5.19	5.28
Bursa	3,194,720	1,595,869	1,598,851	3.75	3.74	3.76
Antalya	2,688,004	1,351,702	1,336,302	3.15	3.17	3.14

Şekil 11: Cinsiyet ayrımına göre en fazla nüfusa sahip ilk 5 il²⁶.

Medyan yaş, yeni doğan bebekten en yaşlı kişiye kadar nüfustaki bireylerin yaşlarının en küçüğünden en yaşlısına doğru sıralandığında ortadaki kişinin yaşıdır. Medyan yaş aynı zamanda nüfusun yaş yapısını yorumlamada kullanılan önemli göstergelerden biridir. 2022 yılında Türkiye'de medyan yaş 33,5'tir (erkeklerde 32,8, kadınlarda 34,2).

KADİYAP Projesi kırsal kesimde uygulanacağından kırsal-kentsel nüfus yapısına ilişkin bilgi vermekte de fayda vardır. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanun gibi düzenlemeler sonucunda

²⁴ <https://csb.gov.tr/bakan-kurum-deprem-nufus-itibariyla-13-5-milyon-vatandasimizi-etkiledi-bakanlik-faaliyetleri-37415#:~:text=BAKAN%20KURUM%3A%20%E2%80%9CDEPREM%20N%C3%9CFUS%20%C4%B0T%C4%B0BARIYLA,13%2C5%20M%C4%B0LYON%20VATANDA%C5%9EIMIZI%20ETK%C4%B0LED%C4%B0%E2%80%9D>

²⁵ <https://www.afad.gov.tr/icisleri-bakanimiz-sayin-ali-yerlikaya-bakanligimizin-son-90-gunluk-calismalarina-iliskin-basin-toplantisi-gerceklestirdi-merkezicerik>

²⁶ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayal%C4%B1-N%C3%BCfus-Kay%C4%B1t-Sistemi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1-2022-49685&dil=1>

idari bölüm yapısında meydana gelen değişiklikler nedeniyle kırsal-kentsel sınıflandırması değiştirilmiştir.

Bu bağlamda TÜİK istatistik üretmek amacıyla kırsal-kentsel nüfus yapısını daha doğru yansıtan bir sınıflandırma yapmıştır. Yeni kırsal-kentsel nüfus tanımı, mahalle-köy düzeyinde üç sınıftan oluşmaktadır: yoğun nüfuslu, orta yoğunluklu ve az nüfuslu²⁷.

31 Aralık 2022 itibarıyla Türkiye nüfusunun;

- yüzde 67,9'u yoğun kentsel alanlarda (ülkenin yüzölçümünün yüzde 1,6'sı)
- yüzde 17,3'ü kırsal alanlarda (ülkenin yüzölçümünün yüzde 93,5'i)
- yüzde 14,8'i orta yoğunluklu şehirlerde yaşamaktadır (ülkenin yüzölçümünün yüzde 4,9'u).

Yaş grupları ve kırsal-kentsel yerleşim verileri aşağıda verilmektedir:

Kentsel-kırsal sınıflandırmasına ve geniş yaş gruplarına göre nüfus, 2022

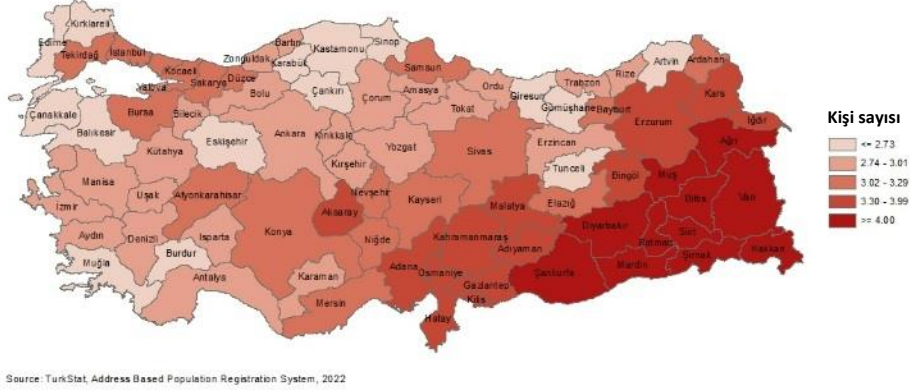

Şekil 12: Kırsal-kentsel ikamet verilerine göre nüfus.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Türkiye'de ortalama hane halkı büyüklüğü azalma eğilimi göstererek 2008'de 4 kişiden 2022'de 3,17 kişiye gerilemiştir.

²⁷ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Urban-Rural-Population-Statistics-2022-49755&dil=2#:~:text=As%20data%20sources%2C%20SARS%20and%20ABPRS%20were%20used.&text=As%20of%2031%20December%202022,resided%20in%20densely%20populated%20areas.>

İllere göre ortalama hanehalkı büyüklüğü, 2022

Şekil 13: İllere göre ortalama hanehalkı büyüklüğü (2022)²⁸.

²⁸ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2022-49683#:~:text=ADNKS%20sonu%C3%A7lar%C4%B1na%20g%C3%B6re%2C%202022%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20T%C3%BCrkiye'de%20toplam%2022%20milyon,81%20bin%20420%20oldu%C4%9Fu%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC>

5. Potansiyel Çevresel ve Sosyal Riskler ve Standart Azaltma Önlemleri

Bu proje (KADİYAP Bileşen 3), afet sonrası kırsal konut yeniden inşası ve onarımı ile ilgili faaliyetleri desteklemek amacıyla inşaat işlerini finanse edecektir. Özellikle, yıkılmış, ağır hasar görmüş kırsal konutların (yüksek öncelikli olarak), geçim kaynağı sağlanan binaların (uygun hak sahipleri tarafından talep edilmesi halinde ahırlar, samanlıklar ve işyerleri) iklime ve afete dirençli yeniden inşası ve depremde etkilenen köylerde temel altyapının ve sosyal tesislerin ilgili onarım ve/veya yeniden inşa faaliyetleri finanse edilecektir. Uygun temel altyapı yatırımları arasında su, kanalizasyon, kırsal yollar, sokak aydınlatması ve sosyal tesisler (toplum merkezleri, oyun alanları ve ortak kamusal/yeşil alanlar dahil ancak dini binalar ve polis veya kolluk kuvvetleri tesisleri hariç) yer almaktadır. Altyapıya yönelik destek, kırsal konutların yerinde yeniden inşa edildiği köylerde rehabilitasyon ve kırsal konutların daha güvenli yerlere taşındığı durumlarda yeni altyapıların inşası olabilir. Jeolojik ve/veya iklimsel tehlikeler (su baskını, toprak kayması vs.) nedeniyle yer değiştirmenin kaçınılmaz olduğu durumlarda, yeniden inşa için gerekli yeniden yerleşim alanları devlete ait arazilerden seçilecektir.

5.1. Olumlu Çevresel ve Sosyal Etkiler

Projenin genel uzun vadeli etkisi olumlu olacaktır. Proje, depremde hasar gören veya yıkılan köylerde uygulanacak kırsal konutların (geçim sağlanan binalar ve temel altyapı ve sosyal tesisler dahil olmak üzere) yeniden inşası ve iyileştirme çalışmalarından çevresel ve sosyal faydalar sağlayacaktır. Bu faydalar arasında yeniden inşa edilen kırsal konutların ve temel altyapının iklim ve afet direncinin güçlendirilmesi, yeniden inşa edilen sosyal tesislerin ve konutların evrensel erişim imkanları sunması, rehabilite edilen su, atıksu ve sanitasyon tesislerine daha iyi erişim ve iklimle ilgili yan faydalar yer alacaktır.

Evleri deprem nedeniyle hasar gören ve geçici barınma tesislerinde kalan halk, en son deprem yapı yönetmeliğine göre, yerleşim planı, yönlendirme ve tasarım yoluyla enerji azaltma önlemleriyle inşa edilmiş C Sınıfı (veya daha yüksek) Enerji Kimlik Belgesine sahip kalıcı kırsal konutlara sahip olacaktır. Verimli inşaat malzemelerinin kullanılması ve kış aylarında ısı kaybını (genellikle yüzde 20 civarında) ve yaz aylarında ısı kazanımını önlemek için duvarların, zeminlerin, pencerelerin ve çatıların yeterli şekilde yalıtılması ve verimli aydınlatma gibi iyileştirmeler yoluyla C Sınıfı standartların karşılanmasıyla mevcut durumdaki bina koşullarına göre önemli enerji verimliliği kazanımlarının elde edilmesi beklenmektedir. Köy düzeyinde (köy altyapısında ve sosyal tesislerde) yeşil ve doğa temelli çözümlerin kullanılması, yağmur suyu yönetiminin iyileştirilmesine, ısı adası etkilerinin azaltılmasına ve Sera gazları dahil olmak üzere hava kirliliğini emecektir. Köy düzeyindeki yol tasarımı, uygulanabilir olduğu durumlarda, sera gazı emisyonlarını da azaltacak olan yaya yolları gibi motorsuz ulaşımı destekleyecektir. Sosyal tesis binalarında enerji verimli yalıtım uygulanacaktır.

Depreme dayanıklı ve enerji tasarruflu kırsal konutların inşası aynı zamanda bu bölgelerde yaşayanların yaşam koşulları ile su ve kanalizasyona erişimlerini iyileştirecektir. Başta hava durumuyla bağlantılı hastalıklar olmak üzere sağlık üzerindeki etkilerin azalması, kırsal hizmetlere erişim, gelişmiş bağlantı olanakları, hareketlilik ve iş fırsatları, projenin getirdiği diğer olumlu etkilerden bazılarıdır.

5.2. Potansiyel Olumsuz Çevresel ve Sosyal Riskler ve Etkiler

Projenin uygulama aşamasında, ağırlıklı olarak yeniden inşa ve inşaat faaliyetlerinden kaynaklanacak çevresel ve sosyal riskler ve olumsuz etkiler söz konusu olacaktır. Bu potansiyel riskler ve olumsuz etkiler arasında aşağıdakiler yer alacaktır:

- a) hava kalitesini etkileyen toz emisyonları ve araç egzozları;
- b) rahatsız edici gürültü ve titreşim;

- c) moloz ve tehlikesiz ve tehlikeli atıkların oluşması;
- d) güvenli olmayan uygulamalardan kaynaklanan İSG ile ilgili riskler; toz ve gürültü maruziyeti, kimyasallara, tehlikeli veya yanıcı maddelere, sıvı, katı veya gaz halindeki atıklara maruziyet sonucu meydana gelebilecek yaralanmalar; kapalı alan ve kazılardan kaynaklanan kazalar; yüksekte çalışma, ağır ve elektrikli makine ve ekipmanlarla çalışma, barikatsız/açık deliklerin olduğu alanlarda çalışma, acil durumlar (yangın, kimyasal sızıntısı, vs.), COVID-19 ile ilgili riskler ve yüklenicilerin/işçi ekiplerinin içme suyuna, sıhhi ve hijyenik koşullara erişimin sınırlı olduğu, hasar görmüş alanlarda çalışacak olmalarından dolayı maruz kalabilecekleri riskler;
- e) yangın ve can güvenliği riskleri ve evrensel erişim;
- f) artan trafik hacminden ve ağır iş araçlarının hareketlerinden kaynaklanan trafik ve yolla ilgili riskler (yetersiz inşaat ve trafik yönetimi nedeniyle nüfusa yönelik oluşabilecek riskler gibi);
- g) yolların geçici olarak kapatılması, kaldırımlara ve bazı kamu tesislerine erişimin kısıtlanması;
- h) toplum sağlığını ve güvenliğini etkileyebilecek potansiyel işgücü akışı ve işçi kamplarının mevcudiyetiyle ilişkili riskler (yerel toplulukların yaşamlarında meydana gelebilecek olası aksamalar ve kamu hizmetleri üzerinde artan baskı gibi);
- i) toplumun atıklara, durgun suya, atık suya, partikül maddelere ve inşaat işçilerine muhtemel maruziyeti ve işgücü akışı ile afet sonrası bağlam (yani, COVID-19 virüsü vs.) su kaynaklı ve vektör kaynaklı hastalıklar (kötü saha yönetiminden kaynaklanan) ve bulaşıcı hastalıklar dahil olmak üzere sağlık sorunları risklerinin artmasına yol açabilir.
- j) inşaat faaliyetlerinden kaynaklanan su kirliliği;
- k) uygunsuz atık yönetimi ve kazaen dökülmeler nedeniyle toprak ve yeraltı suyu kirliliği;
- l) inşaat çalışmaları (özellikle kazı ve hafriyat işleri) sırasında karşılaşılabilecek kültürel miras/varlıklar;
- m) kırılğan durumdaki kişilerin konut desteğinden potansiyel olarak dışlanması;
- n) arazi edinimi ve yeniden yerleşim;
- o) geçim kaynağı etkileri;
- p) Cinsel Sömürü ve İstismar/Cinsel Taciz (CSİ/CT) riskleri;
- q) projenin deprem sonrası acil durum niteliğinden dolayı paydaşların katılımını sağlamada yaşanabilecek zorluklar; ve
- r) kırılğan ve dışlanmış kişilerin proje faydalarına erişebilmesini sağlamak için kurumlar arasında koordinasyon. Karşılanmayan beklentilerinin olmadığından emin olmak, olumsuz çevresel ve sosyal etkileri en aza indirecek ve hafifletecek tedbirleri iletmek ve yeniden inşa edilen konutların tesliminin gecikmesi durumunda yaşanabilecek protestoları önlemek için yararlanıcılarla istişareler yapılacaktır.

Alt projelerin olumsuz etkilerinin önemli veya geri döndürülemez olması beklenmemektedir ve gerekli azaltma önlemlerinin uygulanması ve ÇSYP/ÇSED, YYP, PKP ve İYP gibi çevresel ve sosyal risk yönetim araçlarının proje süreci boyunca uygulanması halinde yönetilebilir olması beklenmektedir. Bu etkilerin önemli olumsuz kümülatif veya sınır ötesini aşan etkilere yol açması da beklenmemektedir.

Alt projelerin yukarıda belirtilen olası çevresel ve sosyal risklerini ve etkilerini kapsayan, proje bazlı kapsamlı bir ÇSYP Ek-4'te verilmektedir.

5.3. Çevresel ve Sosyal Risk ve Etkilerin Önlenmesine Yönelik Planlama ve Tasarım Hususları

Çevresel ve sosyal risk ve etkilerden kaçınmak ve en aza indirmek için alt proje planlamasının ve tasarımının erken aşamalarında kullanılacak önlemler aşağıda özetlenmiştir:

- Köy altyapısının tasarım ve mühendislik çalışmalarında şunlar dikkate alınacaktır: (i) taşkın gibi sahaya özgü iklim riskleri ve aşırı yağmur, kar, rüzgar, sıcaklık ve yangın dahil olmak üzere hava durumuyla ilgili olaylar için yapısal güçlendirme ve (ii) Türkiye'nin Bina Deprem Yönetmeliğine göre deprem dayanımı.

- Teknik ve finansal açıdan uygulanabilir olduğu durumlarda, köy düzeyinde yeşil ve doğa temelli çözümler kullanılacaktır; bu, yağmur suyu yönetiminin iyileştirilmesine katkıda bulunacak ve sera gazları da dahil olmak üzere kirliliğin azaltılmasına katkıda bulunacaktır.
- Yeniden inşa edilen kırsal evlerin Türkiye'deki C Sınıfı (veya daha iyi) Enerji Performansı Belgesi alması beklenmektedir.
- Yeniden inşa edilen kırsal konutlar, enerji tüketimini azaltmak ve kesintisiz enerji arzı sağlamak için gelecekte faydalanıcı öncülüğünde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını ve enerji verimli ekipmanların kurulumunu destekleyen tasarım müdahalelerini içerecektir.
- Teknik ve finansal açıdan uygulanabilir olduğu durumlarda, proje, su ve kanalizasyon altyapısına yönelik enerji verimliliği önlemlerini destekleyecektir.
- Yol tasarımı, uygulanabilir olduğu durumlarda, yaya yolları gibi motorsuz ulaşımı destekleyecek yatırımları içerecektir.
- Sosyal tesislerin tasarımında evrensel erişim ilkeleri dikkate alınacak ve kırsal konutlarda engellilerin ihtiyaçları konut tasarım seçeneklerine entegre edilecektir.
- Yeniden inşa için kullanılacak yeniden yerleşim parselleri (i) devlete ait araziler üzerinde, (ii) mevcut köyün yakın çevresinde (ilgili bölgede arazi mevcutsa), (iii) her türlü hassas yaşam alanından ve Önemli Doğa Alanları, Önemli Kuş Alanları, ulusal olarak korunan doğal ve kültürel alanlar, kritik yaşam alanları ve IUCN Listelerindeki alanlar ile potansiyel çakışmalardan kaçınılarak ve (iv) katılımcı bir şekilde, kolektif bir fikir birliği yoluyla ve dolayısıyla somut olmayan kültürel miras üzerindeki potansiyel etkilerden kaçınılarak seçilecektir.

6. Prosedürler ve Uygulama Düzenlemeleri

6.1. Çevresel ve Sosyal Risk Yönetimi Prosedürleri

Çevresel ve sosyal risk yönetimi prosedürleri, Projenin alt proje seçim süreci yoluyla uygulanacaktır. Özet olarak, prosedürler aşağıdakileri sağlamayı amaçlamaktadır:

Tablo 3: Proje Döngüsü ve Çevresel ve Sosyal Yönetim Prosedürleri

Proje Aşaması	Ç&S Aşaması	Ç&S Yönetim Prosedürleri
a. Değerlendirme ve Analiz: Alt Proje Tanımlama	Tarama	<ul style="list-style-type: none"> - Alt proje belirleme sırasında, aşağıdaki Tablo 5'te yer alan Kapsam Dışı Faaliyetler Listesini esas alarak alt proje uygunluğunun sağlanması. - Tüm faaliyetler için, potansiyel çevresel ve sosyal etkileri belirlemek ve değerlendirmek ve alt proje için uygun etki azaltma önlemlerini belirlemek amacıyla Ek-3'teki Tarama Formunun kullanılması.
b. Formülasyon ve Planlama: İnsan ve bütçe kaynakları ve izleme önlemleri dahil olmak üzere alt proje faaliyetlerinin planlanması	Planlama	<ul style="list-style-type: none"> - Tarama Formuna dayalı olarak, ilgili çevresel ve sosyal prosedürlerin ve planların kabul edilmesi ve/veya hazırlanması. - Sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil olmak üzere) gerektiren faaliyetler için, ihale süreçlerini başlatmadan önce, ilk 3 sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED'in (ÇSYP dahil) ön inceleme ve uygun görüş için Dünya Bankası'na sunulması. - Sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil olmak üzere) içeriğinin ilgili paydaşlarla erişilebilir bir şekilde paylaşılmasının ve etkilenen topluluklarla istişare yapılmasının sağlanması. - Planların uygulanmasından sorumlu personelin eğitilmesi. - İlgili çevresel ve sosyal prosedürlerin ve planların yüklenici ihale dokümanlarına dahil edilmesi; Yüklenicilerin ilgili prosedürler ve planlar konusunda eğitilmesi. -Topluluk düzeyindeki planlamada ayrıca faydalanıcı seçimi ve ilgili katılım faaliyetleri; tasarımların uygunluğu (aile ihtiyaçlarına ve boyutlarına, evrensel tasarımlar da dahil olmak üzere güvenlik durumlarına dayalı olarak), konumlandırma, yeniden inşa zamanlaması ve insanların taşınacağına kadar arada ihtiyaç duyulan ilave destekler de dikkate alınacaktır.
c. Uygulama ve İzleme: Uygulama desteği ve projelerin sürekli izlenmesi	Uygulama	<ul style="list-style-type: none"> - Saha ziyaretleri, sahadan düzenli raporlama ve diğer planlı izlemeler yoluyla planların uygulanmasının sağlanması. - Daha iyi yeniden inşa önlemlerinin nasıl uygulandığını, ortaya çıkan sorunları ve toplum sağlığı ve güvenliği riskleri, sosyal gerginlik gibi diğer riskleri değerlendirmek için periyodik izleme yapılması. - Şikayetlerin/faydalanıcı geri bildirimlerinin takip edilmesi. - İlgili personel, gönüllüler, yükleniciler ve topluluklar için farkındalık yaratma ve/veya eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesi.
d. Gözden Geçirme ve Değerlendirme: Örnek bazında nitel, nicel ve/veya katılımcı veri toplama	Tamamlama	<ul style="list-style-type: none"> - Planların etkili bir şekilde uygulanıp uygulanmadığının değerlendirilmesi. - Fiziksel sahaların uygun şekilde yeniden eski haline getirilmesinin sağlanması. - Yenileme sonrası anketler (proje uygulama sürecinden ve tip konutlardan memnuniyeti ölçmek için).

Her bir aşamaya ilişkin daha ayrıntılı bilgi aşağıda sunulmaktadır.

(a) Alt Proje Değerlendirmesi ve Analizi – Çevresel ve Sosyal Tarama

İlk adım olarak, önerilen tüm faaliyetler, Projenin uygun faaliyet sınırları dahilinde olduklarından ve aşağıdaki tabloda yer alan Çevresel ve Sosyal açıdan Kapsam Dışı Faaliyetler Listesinde yer almadıklarından emin olmak için taranmalıdır.

Tablo 4: Kapsam Dışı Faaliyetler Listesi

<ul style="list-style-type: none"> • Eğlence tesisleri gibi ticari nitelikli tesisler (örneğin barlar, dans kulüpleri, kamplar, sağlık güçlendirme merkezleri, çocuklara yönelik yaz kampları) • Dini binalar ve polis veya diğer kolluk kuvveti tesisleri • Ulusal mevzuatta tanımlandığı şekliyle, korunan alanlarda veya biyolojik çeşitlilik alanlarındaki her türlü inşaat çalışmaları • Kritik doğal yaşam ortamlarında doğrudan veya dolaylı olarak önemli kayıplara veya bozulmalara yol açma potansiyeli olan veya doğal yaşam alanları üzerinde olumsuz etkilere yol açabilecek faaliyetler • Büyük ölçekli ticari amaçlarla orman kaynaklarının (direk, kereste, bambu, odun kömürü, yaban hayatı, vs.) kapsamlı hasadını ve satışını/ticaretini içeren faaliyetler • Orman arazisini tarım arazisine dönüştürme faaliyetleri veya birincil ormanlarda ağaç kesimi faaliyetleri • Özellikle nadir, tehdit altındaki veya nesli tükenmekte olan flora ve fauna türlerini destekleyenler olmak üzere önemli ekosistemler üzerinde önemli etkiye neden olma potansiyeli olan faaliyetler • Yasaklanmış/kısıtlanmış pestisitlerin, böcek öldürücülerin, bitki öldürücülerin ve diğer tehlikeli kimyasalların satın alınması veya kullanılması • Milli savunma ve islahatları (cezaevleri) ile ilgili binalar • Yeni barajların inşası veya yapısal ve/veya işletme değişiklikleri de dahil olmak üzere mevcut barajların rehabilitasyonu veya mevcut bir barajın veya yapımı devam eden bir barajın su temini için depolamasına ve işletmesine bağlı olacak sulama veya su temini alt projeleri • Çevreye zarar verecek, sosyal ve etnik grupların marjinalleştirilmesini teşvik edecek, Türk Mevzuatına uygun olmayan bir şekilde başka kurum ve faaliyetler tarafından desteklenen başka proje ve faaliyetler ile mükerrerlik oluşturacak başka türlü alt proje ve faaliyetler • Uluslararası su yollarını kullanan veya kirlenme riski taşıyan her türlü yeni sistemin yapımı ve/veya diğer kıyıdaşlara akan suyun miktarını veya kalitesini olumsuz yönde etkileyen faaliyetler • ÇSED gerektiren, önemli çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri olan herhangi bir faaliyet (yani, Dünya Bankası ÇSÇ'ye göre Yüksek Risk alt proje olarak sınıflandırılacak her türlü alt proje (Dünya Bankası'nın risk kategorileri için bakınız Ek-7)) • Mezarlar, tapınaklar, kiliseler, tarihi eserler, arkeolojik alanlar ve diğer kültürel yapılar gibi fiziksel kültürel mirası etkileyen her türlü faaliyet (yani somut veya somut olmayan kültürel miras alanlarını etkileyebilecek alt projeler) • Mayınlar, ateşli silahlar, mühimmat ve patlayıcılar dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere her türlü silah • Alkol, tütün ve kontrole tabi maddeler de dahil olmak üzere her türlü tehlikeli malın üretiminin desteklenmesi • Zorla çalıştırma veya çocuk istismarı, çocuk işçiliği sömürsü veya insan kaçakçılığına neden olabilecek veya yol açabilecek faaliyetler veya tehlikeli olması veya çocuğun eğitimine engel olması veya çocuğun sağlığına veya fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki veya sosyal gelişimine zarar vermesi muhtemel olan bir projeye bağlantılı olarak asgari 14 yaş üstü ve 18 yaş altı çocukları istihdam eden veya çalıştıran alt projeler.

İkinci adım olarak, ÇŞİDB Proje Uygulama Birimi (PUB), faaliyetlere özgü ilgili çevresel ve sosyal riskleri belirlemek ve değerlendirmek ve uygun hafifletme önlemlerini belirlemek için **Ek-3'teki Ç&S Tarama Formunu** kullanacaktır. Tarama Formu, belirli faaliyetlerle ilgili olabilecek çeşitli etki azaltma önlemlerini ve planlarını listelemektedir (sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil), ÇSYP, İYP, YYP, Tesadüfi Buluntu Prosedürleri vs.). Denetim danışmanı, gerekirse Ç&S Tarama Formunun hazırlanmasında PUB'a destek sağlayabilir.

İlk üç Ç&S Tarama Formu ön inceleme ve uygun görüş için Dünya Bankası'na sunulacaktır. Bu ilk 3 projeden sonra, Dünya Bankası ve PUB, tüm alt projelerin veya belirli bir alt proje kategorisinin (örneğin, belirli bir bütçeyi aşan faaliyetler veya belirli bir nitelikteki alt projeler için) daha fazla Ç&S taraması için önceden incelemeye gerek olup olmadığını yeniden değerlendirecektir.

(b) Alt Proje Formülasyonu ve Planlaması – Çevresel ve Sosyal Planlama

Yukarıda belirtilen tarama ve değerlendirmeye dayanarak, proje bazlı ÇSYP (**Ek-4'te yer alan**), “Düşük Riskli” veya “Orta Riskli” olarak kategorize edilen her alt proje için özel olarak hazırlanacaktır. PUB ayrıca diğer ilgili planlarda (PKP ve İYP gibi) halihazırda yer alan gerekli çevresel ve sosyal yönetim önlemlerini de kabul edecektir. Denetim danışmanı, gerekli olması halinde özelleştirilmiş ÇSYP'nin hazırlanmasında PUB'a destek sağlayabilir.

“Önemli Risk” kategorisindeki alt projelerde ilgili sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil) geliştirilecek ve uygulanacaktır (**Ek-5'te verilen ana hatlara uygun olarak**).

Sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil olmak üzere) gerekli olması halinde, PUB tarafından görevlendirilecek denetim danışmanı bu ÇSED'leri (ÇSYP dahil) ve gereken diğer ilgili belgeleri hazırlayacaktır. PUB, sahaya özgü sadeleştirilmiş ÇSED'ler (ÇSYP dahil olmak üzere) ve diğer ilgili formlar için uygun görüş verecek ve bunları derleyecektir. Sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED'lerin (ÇSYP dahil) içerikleri ilgili paydaşlarla erişilebilir bir şekilde paylaşılacak ve etkilenen topluluklarla çevresel ve sosyal riskler ve azaltma önlemleri konusunda istişareler yapılacaktır.

İlk üç (3) özelleştirilmiş ÇSYP ve ilk üç (3) sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil) ön inceleme ve uygun görüş için Dünya Bankası'na sunulacaktır. Her birine ait bu ilk üç (3) dokümandan sonra, Dünya Bankası ve PUB, daha sonraki özelleştirilmiş ÇSYP'ler ve sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil) veya belirli bir kategorideki özelleştirilmiş ÇSYP ve sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED(ÇSYP dahil) için ön incelemenin gerekli olup olmadığını yeniden değerlendirecektir. (örneğin, belirli bir bütçeyi aşan faaliyetler veya belirli nitelikteki alt projeler için).

Bu aşamada çeşitli alt proje faaliyetlerinde görev alacak personel ve gönüllülerin, üzerinde çalıştıkları faaliyetlerle ilgili çevresel ve sosyal yönetim planları konusunda eğitilmesi gerekmektedir. PUB'un saha personeline bu eğitimleri vermesi gerekmektedir.

PUB ayrıca tüm yüklenicilerin danışmanlar aracılığıyla kendileriyle ilgili çevresel ve sosyal etki azaltma önlemlerini anlamalarını ve bunları inşaat işlerine yönelik standart işletme prosedürlerine dahil etmelerini sağlamalıdır. Denetim danışmanı, yüklenicilere çevresel ve sosyal etki azaltma önlemlerini anlamalarını ve uygulamalarını sağlamak için eğitim sağlamalıdır.

(c) Uygulama ve İzleme – Çevresel ve Sosyal Uygulama

Uygulama sırasında PUB düzenli izleme ziyaretleri gerçekleştirecektir. Denetim danışmanı sahada (günlük olarak) bulunacak ve alt proje Ç&S uygulamalarına ilişkin izleme, denetleme, raporlama ve PUB ile koordinasyonun sağlanmasından sorumlu olacaktır. Denetim danışmanı, çevresel ve sosyal risk yönetimi ve azaltma planlarının sahada uygulanmasını izleyecek ve alt projelerin çevresel, sosyal, sağlık ve güvenlik (ÇSSG) performansına ilişkin aylık rapor sunacaktır. PUB ayrıca alt proje kapsamına bağlı olarak inşaat dönemi boyunca sahaları aylık/üç aylık bazda izleyecektir. Azaltma önlemlerine uygunluğun sağlanması ve tespit edilen sorunların çözülmesi için gerekli olması halinde daha sık izleme yapılabilir. PUB, projenin ÇSSG performansı hakkında altı ayda bir Dünya Bankası'na rapor verecektir. Yükleniciler, PUB gözetimi altında, denetim danışmanının kontrolü altında Ç&S risk yönetimi belgelerinde yer alan hafifletme önlemlerinin uygulanmasından ve PUB'a denetim danışmanı aracılığıyla ÇSSG performansına ilişkin olarak ilgili ihale belgelerinde ve sözleşmelerde belirtilen ölçütlere uygun olarak aylık izleme raporlamasından sorumlu olacaktır.

Projeyi uygulamak için çalışan PUB, izleme uygulamalarının ÇSYÇ'de tanımlanan çevresel ve sosyal riskleri içermesini sağlayacak ve düzenli proje izlemenin bir parçası olarak Ç&S risk yönetimi azaltma planlarının uygulanmasını izleyecektir.

Raporlama asgari olarak şunları içerecektir: (i) Ç&S risk yönetimi araçlarının genel uygulaması, (ii) proje çalışmaları sonucunda ortaya çıkan çevresel veya sosyal sorunlar ve bu sorunların nasıl düzeltilileceği veya hafifletileceği, (iii) İSG performansı (olaylar ve kazalar dahil olmak üzere), (iv) halkın katılımına ilişkin güncellemeler, (v) halka yapılan bildirimler ve iletişimler, (vi) proje çalışmalarının tamamlanmasına yönelik kaydedilen ilerleme ve (vii) alınan şikayetlerin/faydalanıcı geri bildirimlerinin özeti, gerçekleştirilen eylemler ve sonlandırılan şikayetler. Yerel düzeylerden (denetim danışmanlarından gelen) gelen raporlar ulusal düzeyde PUB'a sunulacak ve burada altı ayda bir birleştirilerek Dünya Bankası'na sunulacaktır.

Spesifik olarak, herhangi bir önemli çevresel veya sosyal olayda (örneğin ölüm veya uzuv kaybı, kayıp zamanlı olaylar, çevresel sızıntılar vs.), Yüklenici PUB'u derhal bilgilendirecek ve PUB 48 saat içinde Dünya Bankası'na bildirimde bulunacaktır. Kök Sebep Analizi (KSA), alınan önlemler ve telafi tedbirlerini içeren olay raporu 30 gün içinde YİGM'ye sunulacak ve YİGM olay raporunu Dünya Bankası'na iletacaktır. Proje uygulama aşaması boyunca PUB, çevresel ve sosyal risk yönetimi ve azaltma önlemlerinin uygulanmasını desteklemek için personel, seçilen yükleniciler ve topluluklar gibi ilgili paydaşlara yönelik eğitim ve farkındalık yaratma faaliyetlerine devam edecektir. Eğitim ihtiyaçlarının başlangıç niteliğindeki bir listesi aşağıda Bölüm 6.3'te önerilmektedir.

PUB ayrıca proje faaliyetlerinin ve çevresel ve sosyal etki azaltma önlemlerinin uygulanmasına ilişkin bir izleme aracı olarak kullanmak üzere proje uygulaması sırasında şikayetleri/faydalanıcı geri bildirimlerini takip edecektir.

Son olarak, PUB'un çevre, etkilenen topluluklar, halk veya işçiler üzerinde önemli olumsuz etkileri olabilecek ciddi bir olaydan haberdar olması halinde, bu tür bir olaydan haberdar olduktan sonraki 48 saat içinde Dünya Bankası'na bildirimde bulunması gerekmektedir. Ölüm vakaları, kayıp zamanlı yaralanmalar (3 veya daha fazla gün), zorla çalıştırma veya çocuk işçiliği olayları, topluluk üyelerinin proje çalışanları tarafından istismar edilmesi (cinsiyete dayalı şiddet olayları dahil olmak üzere), şiddet içeren topluluk protestoları veya adam kaçırmaya vakaları otomatik olarak ciddi olay olarak sınıflandırılır.

(d) Gözden Geçirme ve Değerlendirme– Çevresel ve Sosyal Tamamlama

Proje faaliyetlerinin tamamlanmasının ardından PUB, proje faaliyetlerinin ilerleyişini ve tamamlanmasını ve çevresel ve sosyal etki azaltma önlemlerini inceleyecek ve değerlendirecektir. Özellikle inşaat işleri için, PUB ilgili Ç&S risk yönetim araçlarında belirlenen önlemlere uygun olarak, sözleşmelerin kapanışından önce faaliyetlerin uygun ve kabul edilebilir bir standartta yapılmış olmasını sağlamak amacıyla etkilenen alanlardaki saha restorasyonu ve çevre düzenlemesi ile ilgili faaliyetleri izleyecektir. Sahalar en azından yapım işlerinin başlamasından önce mevcut olan aynı koşul ve standartlara göre yeniden tesis edilmelidir. Bir alt proje tamamlanmış kabul edilmeden önce, kalan sorunların çözülmesi gerekir. PUB, Ç&S risk yönetimi önlemlerinin uygunluğunu açıklayan tamamlama raporunu hazırlayacak ve bunu Dünya Bankası'na sunacaktır.

6.2. Uygulama Düzenlemeleri

Genel yönetim ve uygulama sorumluluğu, AFAD'ın Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü ile yakın işbirliği içinde, ÇŞİDB'nin Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'ne ait olacaktır. ÇŞİDB, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla, AFAD ile, projenin uygulanmasındaki görev ve sorumluluklarını belirleyen ve proje faaliyetlerinin ilgili ulusal düzenlemelere ve Dünya Bankası'nın politika ve prosedürlerine uygun olarak uygulanması için ÇŞİDB ve AFAD tarafından üstlenilecek görevleri ortaya koyacak bir protokol imzalayacaktır.

Bu proje kapsamındaki faaliyetlerin uygulanması için YİGM bünyesinde yeni bir PUB kurulacaktır. Bu PUB şunlardan sorumlu olacaktır: (i) proje faaliyetleri hakkında farkındalık yaratılması ve paydaşlarla iletişim kurulması; (ii) proje uygulaması boyunca faydalanıcı hak sahipleri ve topluluklarla istişare yapılması ve şikayetlerin zamanında ele alınması; (ii) inşaat işleri, danışmanlık hizmetleri ve mal tedarikleri; (iii) finansal yönetim; (iv) ÇSÇ'ye uyum ve (v) izleme ve raporlama. PUB, gerektiğinde AFAD ve ÇŞİDB'deki ilgili genel müdürlüklerle işbirliği içinde çalışacaktır. Dolayısıyla, ulusal düzeyde

PUB, bu ÇSYÇ hükümlerine uygun olarak proje uygulamasının yönetilmesinden sorumlu olacaktır. PUB'a, en az bir tam zamanlı çevre uzmanı, bir tam zamanlı sosyal uzman ve bir tam zamanlı İSG uzmanı dahil olmak üzere, ÇSSG risklerinin ve etkilerinin yönetimini destekleyecek nitelikli personel ve kaynaklar sağlanacaktır.

Bölgesel/yerel düzeyde danışmanları, alt proje Ç&S uygulamalarına ilişkin izleme, denetleme, raporlama ve PUB ile koordinasyondan sorumlu olacaktır. Denetim danışmanının tutulması PUB'un sorumluluğunda olacaktır. Denetim danışmanı, Ç&S risk yönetimi ve azaltma planlarının sahada uygulanmasını izleyecek ve alt projelerin ÇSSG performansını raporlayacaktır. Sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED'in (ÇSYP dahil) gerekli olması halinde, denetim danışmanları bu Ç&S araçlarını PUB adına hazırlayacaktır. Denetim danışmanı en az bir çevre uzmanı, bir sosyal uzman ve bir İSG uzmanından oluşacaktır. Gerekirse uzman sayısı artırılabilecektir.

Yerel yüklenicilerin, sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil), özelleştirilmiş ÇSYP, PKP, İYP ve ulusal mevzuat dahil olmak üzere Projenin Ç&S risk yönetim planlarına ve prosedürlerine uymaları gerekecektir. Bu hüküm yüklenici sözleşmelerinde belirtilecektir. Yüklenicilerin, bunların etkili bir şekilde uygulanabilmesi için, çevresel ve sosyal risk yönetim gerekliliklerine uyum konusunda işgücü içinde farkındalık yaratması ve yayması beklenmektedir.

Aşağıdaki Tablo 5, çevresel ve sosyal yönetime yönelik uygulama düzenlemelerine ilişkin görev ve sorumlulukları özetlemektedir.

Tablo 5. Uygulama Düzenlemeleri

Düzye / Sorumlu Taraf	Görev ve Sorumluluklar
PUB (Ulusal)	<ul style="list-style-type: none"> Çevresel ve sosyal risk yönetimi üzerinde çalışan saha personeline destek, gözetim ve kalite kontrol sağlanması. Proje faaliyetlerinin Kapsam Dışı Faaliyetler Listesi kapsamına girmediğinden emin olunması. Tarama Formlarının ve özelleştirilmiş ÇSYP'lerin (eğer ilgili ise) hazırlanması ve kalite güvencesinin ve onayının sağlanması. Tüm ilerlemenin belgelerinin saklanması. İlgili olması halinde, sahaya özgü sadeleştirilmiş ÇSED'lerin (ÇSYP dahil) toplanması, incelenmesi ve kalite güvencesi sağlanması ve onaylanması. Tüm ilerlemenin belgelerinin saklanması. Çevresel ve sosyal azaltım ve yönetim faaliyetlerinin genel uygulamasının ve izlenmesinin denetlenmesi, alt projelerden ilerleme raporlarının toplanması ve altı ayda bir Dünya Bankası'na raporlanması. ÇSYÇ'nin uygulanmasından sorumlu olacak merkezi personelin, denetim danışmanlarının ve yüklenicilerin eğitilmesi. Tüm ihale ve sözleşme dokümanlarının, tarama formlarının, özelleştirilmiş ÇSYP'lerin ve sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED'lerin (ÇSYP dahil) ilgili tüm Ç&S yönetim hükümlerini içermesinin sağlanması. Alt projeler için denetim danışmanlarının tutulması ve inşaat sözleşmelerinin ihale edilmesi. Alt projelerin inşaat sahalarının aylık olarak izlenmesi ve ziyaret edilmesi. Çevresel ve sosyal konularda resmi makamlarla gerekli yazışmaların yapılması ve takip edilmesi. PUB için tam zamanlı çevre, sosyal ve İSG uzmanlarının (her biri için en az bir tane) işe alınması veya atanması ve proje uygulaması boyunca çalıştırılması.

	<ul style="list-style-type: none"> • Bir proje işletim el kitabının hazırlanması ve kabul edilmesi. • Şikâyet mekanizmasının kurulması ve şikâyetlerin hem il hem de ulusal düzeyde çözülmesi. • ÇSYÇ, YYÇ, İYP, PKP ve ÇSTP uygulamasının geliştirilmesi, istişare edilmesi, uyarlanması, açıklanması ve izlenmesi. • Çevre, etkilenen topluluklar, halk veya çalışanlar üzerinde önemli olumsuz etkileri olabilecek her türlü ciddi olayın 48 saat içinde Dünya Bankası'na bildirilmesi ve 30 gün içinde kök sebep analizi ve düzeltici eylem planıyla birlikte bir olay inceleme raporunun Dünya Bankası'na gönderilmesi. • Alt proje faaliyetlerinin tamamlanmasının ardından, Ç&S risk yönetim önlemlerinin uygunluğunu açıklayan Tamamlama Raporunun hazırlanması (denetim danışmanı ile eşgüdüm içerisinde) ve Dünya Bankası'na sunulması.
<p>Denetim Danışmanları (bölgesel/yerel saha personeli)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gerekli olması halinde Ç&S Tarama Formunun ve/veya özelleştirilmiş ÇSYP'nin hazırlanmasında PUB'a destek sağlanması. • İlgilisine göre, alt projeler için sahaya özgü sadeleştirilmiş ÇSED (ÇSYP dahil olmak üzere) hazırlanması ve bunların PUB'a gönderilmesi. • Çevresel, sosyal, sağlık ve güvenlik önlemlerinin gündelik uygulamasının ve izleniminin denetlenmesi ve alt projelerdeki ilerlemenin ve ÇSG performansının PUB'a aylık olarak raporlanması. • Yüklenicilere ve topluluklara ilgili çevresel ve sosyal etki azaltma önlemleri ve İSG sorunları, görev ve sorumlulukları konusunda eğitim verilmesi. • Yüklenicilerin alt projenin çevresel ve sosyal risk yönetim planının ve prosedürlerinin yanı sıra ulusal mevzuata uymalarının sağlanması. • Yüklenicinin sahadaki Ç&S uygulamalarının alt projeler için hazırlanan Ç&S risk yönetim araçlarıyla uyumlu olup olmadığını izlenmesi/değerlendirilmesi. • PKP'nin PUB ile birlikte yerinde uygulanması. • YYP'nin hazırlanması ve YYP'nin uygulanmasında YİGM'nin desteklenmesi (YİGM, kamulaştırma ve diğer ilgili yasal prosedürleri yürütecektir). Şikâyet mekanizmasının sürdürülebilirliğinin sağlanması ve şikâyetlerin/endişelerin/önerilerin alınması, kaydedilmesi ve mümkün olması halinde çözülmesi. • PUB'a geri bildirimde bulunulması. • Çevre, etkilenen topluluklar, halk veya işçiler üzerinde önemli olumsuz etkileri olabilecek her türlü ciddi olayın derhal PUB'a bildirilmesi.
<p>Yükleniciler (yerel)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alt projenin çevresel ve sosyal risk yönetim planı ve prosedürlerinin yanı sıra ulusal mevzuata uyulması. • İşçilerin ve topluluk üyelerinin sağlık ve güvenliğini korumak ve alt proje faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel zararları önlemek, en aza indirmek veya hafifletmek için gerekli tüm önlemlerin alınması. • Sahada sağlık ve güvenlik tedbirlerinin alınmasının sağlanması. • ÇSSG performansı hakkında denetim danışmanlarına aylık rapor verilmesi. • Yüklenici Çevresel ve Sosyal Yönetim Planlarının (Y-ÇSYP) (ilgili alt yönetim planları dahil olmak üzere), alt projeler için hazırlanmış olan Ç&S risk yönetim araçlarına (özelleştirilmiş ÇSYP, sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil) vs.) uygun olarak hazırlanması ve uygulanması.

	<ul style="list-style-type: none"> • İnşaatla ilgili şikayetlerin haftalık olarak alınmasının ve denetim danışmanlarına iletilmesinin sağlanması. • Saha faaliyetlerinin, alt projeler için hazırlanan Ç&S risk yönetim araçlarına uygun olarak, Y-ÇSYP'de tanımlandığı şekilde düzenli (günlük, haftalık, aylık vs.) olarak izlenmesi. • Çevre, etkilenen topluluklar, halk veya işçiler üzerinde önemli olumsuz etkileri olabilecek her türlü ciddi olayın denetim danışmanları aracılığıyla derhal PUB'a bildirilmesi.
--	--

Dünya Bankası eğitim (PUB'a yönelik Dünya Bankası ÇSÇ tanıtım eğitimi gibi), teknik destek ve uygulama desteği sağlayacaktır. Hazırlanacak ilk üç (3) Ç&S Tarama Formu, özelleştirilmiş ÇSYP ve sadeleştirilmiş sahaya özel ÇSED (ÇSYP dahil olmak üzere) için ön inceleme yapacak ve uygun görüş verecektir. Üç aylık/altı aylık uygulama destek ziyaretleri sırasında, izleme raporlarını ve çevresel ve sosyal risk azaltma önlemlerinin uygulanmasına ilişkin kaydedilen ilerlemeyi gözden geçirecektir. Şikayet ve olayların olması durumunda, Dünya Bankası bu ÇSYÇ'de belirtildiği gibi ilave tarama, inceleme ve onay prosedürleri gerçekleştirebilir.

6.3. Önerilen Eğitim ve Kapasite Oluşturma Faaliyetleri

Projenin başarılı bir şekilde uygulanması, diğer hususların yanı sıra, bu ÇSYÇ'de özetlenen çevresel ve sosyal risk yönetim önlemlerinin etkili bir şekilde uygulanmasına bağlı olacaktır. ÇSYÇ, PKP, YYÇ, İYP ve diğer çevresel ve sosyal dokümanların etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla, kilit paydaşlara yönelik eğitim ve kapasite oluşturma faaliyetlerine ihtiyaç duyulacaktır. Başlangıç niteliğinde bir eğitim yaklaşımı aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. Mümkün olduğu ölçüde, çevresel ve sosyal risk yönetimine ilişkin eğitimler proje döngüsüne ve işletim prosedürlerine entegre edilecektir. Proje çalışanları ve paydaşlar arasında birçok düzeyde farkındalık yaratma ihtiyacı göz önüne alındığında, bilginin ulusal düzeyden saha düzeyine kadar takip edileceği kademeli bir model önerilmektedir.

Tablo 6. Önerilen Eğitim ve Kapasite Oluşturma Yaklaşımı

Düzyey	Sorumlu Taraf	Hedef Kitle	Kapsayabileceği konular / temalar
Ulusal Düzey	Dünya Bankası	PUB'un ilgili çevresel ve sosyal personeli	<ul style="list-style-type: none"> • Dünya Bankası ÇSÇ gereklilikleri • ÇSYÇ ve yaklaşım: <ul style="list-style-type: none"> - Ç&S risklerinin tanımlanması ve değerlendirilmesi - İlgili Çevresel ve Sosyal risk yönetim tedbirlerinin/araçlarının seçilmesi ve uygulanması - Ç&S izleme ve raporlama - Olay ve kaza raporlaması
Ulusal Düzey	PUB (Çevresel, Sosyal ve İSG uzmanları) hem iç hem de dış	PUB (diğer personel)	<ul style="list-style-type: none"> • Acil durumlara hazırlık da dahil olmak üzere İSG, • Çevresel ve sosyal değerlendirmenin belirli boyutları • Risk taraması ve ilgili Ç&S risk yönetim önlemlerinin/araçlarının hazırlanması • Çevresel ve sosyal risk yönetim uygulamasının belirli boyutları • Paydaş katılımı ve şikayet mekanizması • Toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsiyete dayalı

			<ul style="list-style-type: none"> şiddet Davranış kuralları Ç&S izleme ve raporlama (olay ve kaza raporlaması dahil)
Yerel Düzey	PUB	Denetim Danışmanları	<ul style="list-style-type: none"> Dünya Bankası ÇSÇ gereklilikleri PKP ve şikayet/faydalanıcı geri bildirim mekanizmasının uygulanması YYÇ uygulaması Davranış Kuralları, olay raporlama, CSİ/CT dahil olmak üzere İYP'nin uygulanması İlgili Çevresel ve Sosyal risk yönetim önlemlerinin/araçlarının uygulanması Acil durumlara hazırlık ve müdahale dahil olmak üzere İSG Toplum sağlığı ve güvenliği, Cinsiyet eşitliği ve cinsiyete dayalı şiddet Ç&S izleme ve raporlama
Saha Düzeyi	Denetim Danışmanı	Yükleniciler	<ul style="list-style-type: none"> Dünya Bankası ÇSÇ gereklilikleri PKP ve şikayet/faydalanıcı geri bildirim mekanizmasının uygulanması Davranış Kuralları, olay raporlama, CSİ/CT dahil olmak üzere İYP'nin uygulanması İlgili Çevresel ve Sosyal risk yönetim önlemlerinin/araçlarının uygulanması Acil durumlara hazırlık ve müdahale dahil olmak üzere İSG Toplum sağlığı ve güvenliği, Cinsiyet eşitliği ve cinsiyete dayalı şiddet
Saha Düzeyi	Yükleniciler	Proje Çalışanları	<ul style="list-style-type: none"> Acil durum önleme ve hazırlık ve acil durumlara müdahale düzenlemeleri, araç güvenliği, alet, makine ve ekipmanların güvenli kullanımı, yüksekte çalışma konuları dahil olmak üzere İSG Sözleşmeden doğan çevresel ve sosyal gereklilikler Yüklenici ÇSYP Davranış Kuralları Birincil tedarikçiler için işgücü gereklilikleri COVID-19'a özgü İYP önlemleri CSİ/CT'den arınmış, çeşitliliğe saygılı işyerleri
Topluluk Düzeyi	Denetim Danışmanları	Topluluk Üyeleri	<ul style="list-style-type: none"> Temel İSG önlemleri ve kişisel koruyucu donanım Toplum sağlığı ve güvenliği sorunları Davranış Kuralları Şikayetlerin çözülmesi CSİ/CT sorunları, önleme tedbirleri

6.4. Tahmini Bütçe

Proje bütçesi, proje uygulamasının ÇSYÇ gerekliliklerine uygun olmasını sağlamak için gereken uzmanlık ve kaynakların tahsisine olanak tanıyacaktır. Aşağıdaki tablo, genel proje bütçesi içerisinde yer alan, ÇSYÇ uygulamasına yönelik tahmini maliyet kalemlerini listelemektedir:

Tablo 7: ÇSYÇ Uygulama Bütçesi

Faaliyet / Maliyet Kalemi	Potansiyel Maliyet (USD)
Bireysel Çevresel, Sosyal, İş Sağlığı ve Güvenliği Danışmanları	Çevresel Uzman, Sosyal Uzman ve İSG Uzmanı 6 milyon ABD\$ + KDV
İzleme Faaliyetleri	
Sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED'lerin hazırlanması (ÇSYP dahil olmak üzere)	Danışmanların Yaptığı Tüm Masraflar: 3 milyon ABD\$ + KDV
Çevresel, Sosyal, İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri, Farkındalık Yaratma ve Bilgi yayma Faaliyetleri	
Kapasite Oluşturma	
PKP YYÇ (YYP dahil olmak üzere) ve ÇSYP önlemlerinin uygulanması	Hem Danışmanların hem de Yüklenicilerin Yaptığı Tüm Masraflar: 3 milyon ABD\$ + KDV
Bulaşıcı hastalık önlemleri	
TOPLAM	12 milyon ABD\$ + KDV Proje bütçesinin %0,4'ü

7. Paydaş Katılımı, Bilgilerin Açıklanması ve İstişareler

7.1. Paydaş Katılım Planı

Proje uygulama kapsamında, Proje bileşenleri altında yer alan farklı faaliyetler için çok sayıda ve çeşitli paydaş gruplarıyla (Projeden etkilenen paydaşlar ve Projeye ilgisi olan paydaşlar) katılı faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. PKP, Projenin tüm bileşenleri için paydaşları belirlemek, uygun katılım yöntemlerini belirlemek ve bir yandan şeffaflığı sağlarken aynı zamanda proje döngüsü boyunca katılım ve anlamlı istişare için gerekli planların hazırlanmasında takip edilecek genel ilkeleri ve işbirliği stratejisini ortaya koymaktadır. Bu, proje faaliyetlerinden orantısız şekilde etkilenebilecek dezavantajlı ve kırılğan grupların belirlenmesini ve bu gruplarla yürütülecek uygun katılım biçimlerini de içermektedir. PKP'nin amacı, karar alma sürecini iyileştirmek ve kolaylaştırmak ve projeden etkilenen kişilerin ve diğer paydaşların zamanında aktif olarak katılımını sağlayan ve bu gruplara görüş ve endişelerini dile getirmeleri için yeterli fırsatın verildiği bir anlayış atmosferi yaratmaktır. Ulusal yasal araçların yanı sıra ÇSS10'a uygun olarak, Bileşen 3'e özel bir PKP hazırlanmıştır. PKP dinamik bir belgedir ve proje yaşam döngüsünün çeşitli aşamalarında güncellenecektir. Güncelleme ve yeni paydaşların dahil edilmesi sürekli bir süreç olarak gerçekleştirilecektir. PKP'ye şu linkten ulaşabilirsiniz:

https://webdosya.csb.gov.tr/db/kadiyap/icerikler/paydas-katilim-plani_kadiyap-20230508091245.pdf

7.2. Şikayet Mekanizması

Şikayet Mekanizması (ŞM), proje paydaşlarının geri bildirimde bulunabilecekleri ve/veya proje faaliyetleriyle ilgili endişelerini ve şikayetlerini ifade edebilecekleri kanallar sunan bir düzenlemedir. Bu yolla, Şikayet Mekanizması projeyi etkileyen sorunların tespit edilmesine ve çözülmesine de olanak tanımaktadır. ŞM, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırarak, projenin vatandaşları/faydalanıcıları istemeden etkileme riskini azaltmayı amaçlamakta ve projenin etkisini artırmaya yardımcı olabilecek önemli bir geri bildirim ve öğrenme mekanizması olarak hizmet etmektedir.

Proje için hazırlanan İYP ve PKP'de belirtildiği gibi, PUB, Yüklenici, denetim danışmanları ve İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü (İÇŞİDM) dahil olmak üzere proje çalışanlarına hizmet verecek ayrı bir ŞM bulunacaktır.

ÇŞİDB'nin halihazırda hem telefon hem de web sitesi üzerinden ulaşılabilen bir çağrı merkezi bulunmaktadır. Bu çağrı merkezi, ÇŞB'nin yürüttüğü sahayla ilgili tüm konular için kullanılmaktadır. ÇŞİDB/YİGM, KADİYAP için ilgili tüm bilgilerin incelenmek üzere açıklandığı bir web sitesi işletmektedir. Ayrıca PUB, şikayet bildirimleri bölümü ve e-posta adresi aracılığıyla tüm paydaşların endişe ve şikayetlerini toplayabilecektir. Gizlilik ilkesi ve isimsiz şikayette bulunma hakkı etkinleştirilecektir. İletişim kanalları aşağıda verilmiştir.

E-posta

yigkadev@csb.gov.tr

Proje Web Sayfası

www.kadiyap.csb.gov.tr

ÇŞİDB Çağrı Merkezi

Alo181

Şikayetlerin Sunulması

KADİYAP kapsamında şikayetler/endişeler/öneriler birden fazla düzeyde ele alınacaktır: (a) Yükleniciler düzeyinde; (b) Denetim Danışmanı düzeyinde; (c) İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü düzeyinde; (d) ÇŞİDB PUB aracılığıyla ulusal düzeyde.

- a) **Yüklenici:** İnşaat işlerini yürütmek üzere atanan her yüklenici, herhangi bir paydaş (kamu binası yönetimi, bina kullanıcıları, ziyaretçiler, ev sahibi topluluklar veya yararlanıcılar, proje çalışanları vb.) tarafından dile getirilen endişe ve şikayetlerin alınmasından, kaydedilmesinden ve mümkün olması halinde çözülmesinden sorumlu olacaktır. Proje kapsamında yürütülen inşaat işleri nedeniyle. PUB ayrıca yüklenicilerden, işe başlamadan önce alt yüklenicileri de içeren kendi işgücü için bir şikayet mekanizması geliştirmelerini ve uygulamalarını talep edecektir. Yüklenici endişe ve şikâyetleri kendisinin çözmemesi durumunda ilgili kişi/kurumlara yönlendirmekle yükümlüdür. Yükleniciler ayrıca çözülmüş ve çözülmemiş endişeleri ve şikayetleri içeren kayıtları her hafta Denetim Danışmanına sunacaktır.
- b) **Denetim Danışmanı:** Her Denetim Danışmanı, herhangi bir paydaş (kamu binası yönetimi, bina kullanıcıları, ziyaretçiler, ev sahibi topluluklar veya yararlanıcılar vs.) tarafından proje kapsamında gerçekleştirilen inşaat çalışmalarını ile bağlantılı olarak dile getirilen şikayetlerin/endişelerin/önerilerin alınmasından, kaydedilmesinden ve mümkün olması halinde çözülmesinden sorumlu olacaktır. Denetim Danışmanının sosyal uzmanı şikâyetleri/endişeleri/önerileri çözmemesi durumunda, bunları PUB'a yönlendirmekle yükümlüdür. Proje Yöneticisi talep/öneri/şikayetleri çözmemesi durumunda bunları PUB'a yönlendirmekle yükümlüdür. Denetim Danışmanı şikayet/endişe/önerilerin kaydını aylık olarak ÇŞİDB-PUB'a göndermekle yükümlüdür.
- c) **İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü:** İÇŞİDM, proje kapsamında yürütülen faaliyetlere ilişkin alınan şikayetlerin/endişelerin/önerilerin mümkün olduğu ölçüde ele alınması için gerekli önlemlerin uygulanmasından sorumlu olacaktır.
- d) **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı:** Proje kapsamında, paydaşlar tarafından yukarıda belirtilen düzeylerde iletilen tüm şikayetlerin/endişelerin/önerilerin toplanmasından, kaydedilmesinden ve çözülmesinden sorumlu ana taraf ÇŞİDB'dir. PUB'un sosyal uzmanı tarafından tutulacak merkezi bir şikayet kaydı bulunacaktır. ÇŞİDB, toplanan şikayet/endişe/öneriyi 30 gün içinde çözmek ve şikayet/endişe/önerisi sahibine sonuç hakkında bilgi vermekle sorumludur.

ÇŞİDB şu anda hem telefon hem de web sitesi aracılığıyla erişilebilen bir çağrı merkezine (Alo181) sahiptir. Bu çağrı merkezi ÇŞİDB tarafından yürütülmekte olan projelerde saha ile ilgili tüm sorunlar için kullanılmaktadır. Çağrı merkezi yetkililerine KADİYAP hakkında bilgi verilecektir. ALO181'e gelen tüm şikayet/görüş/öneriler çağrı merkezi görevlileri tarafından PUB'a yönlendirilecektir. ÇŞİDB/YİGM, KADİYAP için ilgili tüm bilgilerin kamuoyu görüşü ve incelemesi için açıklandığı bir web sitesi işletecektir. PUB, web sitesinde yer alacak şikayet bildirimleri bölümü ve e-posta adresi (yigmkadev@csb.gov.tr) aracılığıyla tüm paydaşlardan şikayetlerini toplayabilecektir. Gizlilik ilkesi ve isimsiz şikayette bulunma hakkı etkinleştirilecektir. Bu ŞM prosedürü, yukarıda belirtilen tüm taraflar için kullanılacaktır. Şikayet Mekanizmasının başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için tüm tarafların görev ve sorumlulukları bu prosedürde detaylandırılmaktadır. PUB, Şikayet Mekanizmasını yönetecek ve gerekli görülmesi halinde tüm taraflara destek sağlayacaktır.

Paydaşlar, yukarıda belirtilen iletişim kanallarına ek olarak, projenin uygulanmasına ilişkin endişelerini ve şikayetlerini Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ni (CİMER) de kullanabilirler. CİMER'in iletişim kanalları aşağıda verilmiştir.

Web Sayfası <https://www.cimer.gov.tr>
<https://giris.turkiye.gov.tr/>

Çağrı Merkezi Alo 150

Posta Adresi T.C. Cumhurbaşkanlığı Külliyesi 06560 Beştepe – Ankara

Telefon +90 312 590 2000

Faks +90 312 473 6494

YİMER, yabancılar için merkezi bir şikayet sistemi sağlamaktadır. YİMER, Proje paydaşlarının Proje ile ilgili şikayetlerini ve geri bildirimlerini doğrudan devlet makamlarına iletmeleri için alternatif ve iyi bilinen bir kanal olarak kullanılabilir. YİMER'in iletişim kanalları aşağıda verilmiştir.

Web Sayfası	www.yimer.gov.tr
Çağrı Merkezi	157
Telefon No.	+90 312 157 11 22
Faks No.	+90 312 920 06 09
Posta Adresi	Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı

Türkiye Cumhuriyeti Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne **bireysel başvurular** yapılabilmektedir

7.4. Bilgilerin Açıklanması ve İstişare

KADİYAP Projesi İstişare Toplantısı ilgili bakanlıklar, kamu kurumlarının temsilcileri ve Genel Müdürlüğün katılımıyla 07 Kasım 2023 tarihinde saat 14.30'da online olarak (toplantı fotoğrafları için lütfen Ek-6'ya bakınız) gerçekleştirilmiştir. İstişare toplantısında dile getirilen görüş ve öneriler, ÇŞÇ belgelerinin nihai hale getirilmesi sırasında dikkate alınmıştır.

Toplantıya Uluslararası Finansman Kaynaklı Sismik Güçlendirme Dairesi Şube Müdürü Mehmet Savaş başkanlık etmiştir. Toplantıya farklı bakanlıklardan ve kamu kurumlarından yaklaşık 25 katılımcı²⁹ ve PUB'un üyeleri katılmıştır.

Sayın Mehmet Savaş bir sunum yaparak (i) finansal detaylar (kredi veren, garantör, vb.), (ii) proje amaçları, hedefleri ve bileşenleri, (iii) proje yerleri ve köylerin seçim kriterleri ve AFAD'ın rolü, (iv) inşa edilecek tip konutlar, (v) proje kapsamında benimsenecek yatırımlar ve (vi) proje çıktıları da dahil olmak üzere proje hakkında detaylı bilgi vermiştir

Name-Surname, Institution	Question/Comment	Answer
Katılımcı (Elazığ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü)	Bianalar betonarme mi çelik konstruksiyon mu olacak?	Farklı bir talep gelemezse betonarme olacak (Mehmet Şimşek)
Katılımcı (Elazığ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü)	Evlerin m ² ne kadar olacak?	Yerinde ve yeniden yapım yapacağız. Bazen parsel büyüklükleri ile yapıların m ² si denk gelmiyor. Aynı zamanda tip projelere göre de değişiklik gösterebilmektedir. Elazığ için, esin olmamakla birlikte brüt 105 m ² olarak planlanmaktadır. (Mehmet Şimşek)

²⁹ Katılımcıların 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında açık kimlik bilgileri paylaşmamaktadır. Ancak toplantıya ilişkin kayıtlar PUB tarafından tutulmaktadır.

Katılımcı (Elazığ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü)	Ahırlar yapılacak mı?	Şu an için evlere odaklandık. Genel Müdürümüze ahır yapımını da sunarız. Uygun görülürse ahırları da yaparız. (Mehmet Şimşek)
--	-----------------------	---

Sayın Mehmet Savaş ayrıca projenin çevresel ve sosyal dokümanlarının yer aldığı proje web sitesi hakkında da bilgi vermiştir. Ayrıca, projenin ömrü boyunca ÇŞİDB ile GM aracılığıyla, resmi yazışmalarla ve telefonla iletişime geçilebileceğini hatırlatmıştır.

Ek-1. Proje Faaliyetleriyle İlgili Ulusal Çevre (İSG dahil) Mevzuatı ve Uluslararası Anlaşma ve Sözleşmeler

Ulusal Çevre Mevzuatı

Türk çevre mevzuatı, ulusal ve uluslararası inisiyatifler ve standartlar doğrultusunda geliştirilmiş ve bir bölümü de son dönemde Türkiye'nin katılım öncesi çalışmaları kapsamında AB Direktiflerine uyumlu hale getirilmek üzere revize edilmiştir.

1983 yılında yürürlüğe giren Çevre Kanunu (Kanun Numarası: 2872; Kabul Tarihi: 1983), çevre konularını geniş bir kapsamda ele almaktadır. Çevre Kanunu'nun uygulanmasını düzenleyen temel esaslara göre ve Anayasa'da da belirtildiği üzere, çevrenin korunmasından devletin yanı sıra vatandaşlar da sorumludur.

Çevrenin, kaynakların ve kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve muhafazası, kirliliğin önlenmesi ve kontrolü, enerji verimliliği, kirliliğin önlenmesi ve kontrolü, kirliliğin önlenmesine yönelik önlemlerin uygulanması, sağlık ve güvenlik ve işgücü sorunları, Çevre Kanunu ve yönetmeliklerine ek olarak başka kanunlarla da düzenlenmektedir. Doğal afetlerle mücadelede yetki ve sorumlulukları belirleyen yasal düzenlemeler de dahil olmak üzere bu kanunlardan bazıları şunlardır:

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (2863 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 1983)
- Enerji Verimliliği Kanunu (5627 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 2007)
- Elektrik Piyasası Kanunu (6446 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 2013)
- Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun (5346 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 2005)
- Orman Kanunu (6831 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 1956)
- Yeraltı Suları Hakkında Kanun (167 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 1960)
- İş Kanunu (4857 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 2003)
- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu (5403 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 2005)
- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu (6537 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 2014)
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (6331 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 2012)
- Mera Kanunu (4342 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 1998)
- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (1593 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 1930)
- Kamulaştırma Kanunu, (2942 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 1983)
- Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (10 Mayıs 2019 tarihli ve 30770 sayılı Resmi Gazete)
- Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Görev ve Yetkilerini Düzenleyen 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Resmi Gazete tarihi: 10 Temmuz 2018, Sayı: 30474)
- Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Resmi Gazete tarihi: 10 Nisan 2023, sayı: 32159)
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 2006)
- Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair kanun (15/5/1959 gün ve 7269 sayılı Kanun)

- Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun (6306 sayılı Kanun, Kabul Tarihi: 2012)
- Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun (6306 sayılı Kanun)
- Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun (7269 sayılı Kanun)

Avrupa Birliği'ne (AB) katılım süreci kapsamında, Türkiye tarafından bir takım kurumsal ve yasal reformlar yapılmıştır. Bu reformlar nedeniyle, çevre mevzuatı ve çevrenin korunmasına yönelik araçlar uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmiştir. Proje faaliyetlerinde uyulması gereken Türk çevre, sağlık ve güvenlik mevzuatı ile diğer ilgili mevzuat aşağıda verilmektedir.

Hava Kalitesi Kontrolü ve Yönetimi

- 31 Mayıs 2017 tarihli ve 30082 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 07 Şubat 2009 tarihli ve 27134 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 11 Mart 2017 tarihli ve 30004 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliği
- 06 Haziran 2008 tarihli ve 26898 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği
- 19 Temmuz 2013 tarihli ve 28712 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kokuya Neden Olan Emisyonların Kontrolü Yönetmeliği

Çevre Yönetimi, İzinler ve Planlama

- 12 Haziran 2021 tarihli ve 31509 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Çevre Denetimi Yönetmeliği
- 29 Temmuz 2022 tarihli ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği
- 14 Haziran 2014 tarihli ve 29030 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği
- 10 Ağustos 2005 tarihli ve 25902 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İş Yeri Açma ve Çalıştırma Yönetmeliği
- 10 Eylül 2014 tarihli ve 29115 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği

Gürültü Kontrolü ve Yönetimi

- 30 Kasım 2022 tarihli ve 32029 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği

Toprak Kalitesi Kontrolü ve Yönetimi

- 15 Aralık 2005 tarihli ve 26024 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Yönetmeliği
- 8 Haziran 2010 tarihli ve 27605 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik

Atık Yönetimi

- 2 Nisan 2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Atık Yönetimi Yönetmeliği
- 26 Mart 2010 tarihli ve 27533 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Atıkların Düzenli Depolanmasına

Dair Yönetmelik

- 18 Mart 2004 tarihli ve 25406 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği
- 13 Ekim 2021 tarihli ve 31627 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Binaların Yıkılması Hakkında Yönetmelik
- 25 Ocak 2017 tarihli ve 29959 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği
- 26 Haziran 2021 tarihli ve 31523 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği
- 31 Ağustos 2004 tarihli ve 25569 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Atık pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği
- 21 Aralık 2019 tarihli ve 26952 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği
- 12 Temmuz 2019 tarihli ve 30829 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Sıfır Atık Yönetmeliği
- 25 Kasım 2006 tarihli ve 26357 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği
- 30 Aralık 2009 tarihli ve 27448 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Ömrünü Tamamlamış Araçların Denetimi Hakkında Yönetmelik,
- 3 Ağustos 2010 tarihli ve 27661 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Evsel ve Kentsel Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanımına İlişkin Yönetmelik,
- 17 Haziran 2011 tarihli ve 27967 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği

Su Kalitesi Kontrolü ve Yönetimi

- 8 Ağustos 1961 tarihli ve 10875 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yeraltı Suları Tüzüğü
- 22 Mayıs 2015 tarihli ve 29363 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yeraltı Sularının Kirlenme ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,
- 29 Haziran 2012 tarihli ve 28338 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik
- 7 Mart 2013 tarihli ve 28580 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 26 Kasım 2005 tarihli ve 26005 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği
- 19 Mart 1971 tarihli ve 13783 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Lağım Mecrası İnşası Mümkün Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara Ait Yönetmelik,
- 15 Nisan 2015 tarihli ve 29327 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yüzeysel Suyu Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği
- 8 Ocak 2006 tarihli ve 26047 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kentsel Atıksu Arıtma Yönetmeliği
- 6 Ocak 2017 tarihli ve 29940 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Atıksu Toplama ve Uzaklaştırma Sistemleri Hakkında Yönetmelik
- 31 Aralık 2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği

Doğa Koruma

- 31 Temmuz 1998 tarihli ve 23419 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Meralar Yönetmeliği
- 4 Nisan 2014 tarihli ve 28962 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği
- 24 Ekim 2005 tarihli ve 25976 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlılarıyla Mücadele Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- 9 Aralık 2017 tarihli ve 30265 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanması Hakkında Yönetmelik,
- 2 Mayıs 2013 tarihli ve 28635 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanları ile Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Bulunan Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerlerin İdaresi Hakkında Yönetmelik.

Sağlık ve Güvenlik

- 26 Aralık 2012 tarihli ve 28509 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği
- 5 Ekim 2013 tarihli ve 28786 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İnşaat İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği 5 Ekim 2013, Sayı: 28786
- 29 Temmuz 2015 tarihli ve 29429 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İlk Yardım Yönetmeliği
- 25 Ocak 2013 tarihli ve 28539 sayılı resmi gazetede yayınlanan Asbestle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik.
- 11 Eylül 2013 tarihli ve 28762 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği (24 Haziran 1992 tarihli 92/58/EEC sayılı AB Konseyi Direktifine dayalı olarak hazırlanmıştır)
- 2 Temmuz 2013 tarihli ve 28695 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kişisel Koruyucu Donanımların İş Yerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik (11 Kasım 1989 tarihli ve 89/656/EEC sayılı AB Konseyi Direktifine dayalı olarak hazırlanmıştır)
- 23 Ağustos 2013 tarihli ve 28744 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Geçici veya Belirle Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik
- 25 Nisan 2013 tarihli ve 28628 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği
- 12 Ağustos 2013 tarihli ve 28733 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
- 15 Mayıs 2013 tarihli ve 28648 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- 24 Mart 2000 tarihli ve 23999 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği
- 7 Ekim 2004 tarihli ve 25606 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan • Özel Güvenlik Hizmetlerine İlişkin Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik

Kimyasalların ve Diğer Tehlikeli Maddelerin Yönetimi

- 11 Aralık 2013 tarihli ve 28848 sayılı Mükerrer Resmi Gazetede yayınlanan Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik
- 3 Aralık 2014 tarihli ve 29204 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Zararlı Maddeler ve Karışımlara İlişkin Güvenlik Bilgi Formları Hakkında Yönetmelik

- 26 Aralık 2008 tarihli ve 27092 sayılı Mükerrer Resmi Gazetede yayınlanan Kimyasalların Envanteri ve kontrolü Yönetmeliği

Yenilenebilir Enerji³⁰

- 12 Mayıs 2019 tarihli ve 30772 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan ve 1 Ekim 2002 ve 31 Aralık 2022'de güncellenen Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliği
- 11 Ağustos 2022 tarihli ve 31920 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 16 Haziran 2011 tarihli ve 27969 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Güneş Enerjisine Dayalı Elektrik Üretim Tesisleri Hakkında Yönetmelik

Genel

- 18 Mart 2018 tarihli ve 30364 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bina Deprem Yönetmeliği
- 09 Aralık 2007 tarihli ve 26735 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Binaların yangından Korunması Hakkında Yönetmelik
- 27 Ekim 2011 tarihli ve 28097 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Enerji Kaynaklarının ve Enerji Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik
- 5 Aralık 2008 tarihli ve 27075 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği
- 26 Eylül 2009 tarihli ve 27358 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 14 Haziran 2014 tarihli ve 29030 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği

Uluslararası Anlaşmalar ve Sözleşmeler

Türkiye'nin, çevrenin, kültürel mirasın korunması ve biyolojik kaynakların muhafaza edilmesine ilişkin ulusal politikası, Türkiye tarafından imzalanan veya kabul edilen ilgili uluslararası anlaşmalar esasında oluşturulmuştur. Türkiye tarafından kabul edilen ilgili çevre, İSG ve uluslararası çalışma anlaşmaları ve sözleşmeleri aşağıda listelenmiştir:

- Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınması ve Bertaraf Edilmesinin Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi (22 Haziran 1994)
- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarının Korunmasına ilişkin Bern Sözleşmesi (05 Ocak 1999)
- Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES) (22 Aralık 1996)
- Uzun Menzilli Sınırlar Ötesi Hava Kirliliği Sözleşmesi (18 Nisan 1983)
- Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (9 Mart 2005)
- Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (10.03.2006)
- Kuşların Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (12 Eylül 1967)
- Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü (20 Aralık 1991)
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi (14 Nisan 1982)

³⁰ Kırsal konutların çatılarında PV panel kullanılması durumunda uygulanacaktır.

- Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Ramsar Sözleşmesi (3 Kasım 1994)
- Kalıcı Organik Kirleticiler Hakkında Stockholm Sözleşmesi (14 Ekim 2009)
- Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde, Özellikle Afrika'da Çölleşmeyle Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (31 Mart 1998)
- Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (Kyoto Protokolü) (28 Mayıs 2009)
- BM (Rio) Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (14 Şubat 1997)
- Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi (20 Eylül 1991)
- ILO İş Güvenliği ve Sağlığı Sözleşmesi (23 Mart 2015)
- İş Sağlığı Hizmetleri Sözleşmesi (22 Nisan 2005)
- İş Teftişi Sözleşmesi (05 Mart 1951)
- İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçevesi (16 Ocak 2014)
- En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliği Sözleşmesi (2 Ağustos 2001)

Ek-2. Türkiye'nin Devlet Öncülüğünde Yürütülen Afet Sonrası Kırsal Konut Yeniden İnşa Programı

Türkiye'de devletin öncülüğünde yürütülen afet sonrası kırsal konut yeniden inşa programı, köylerdeki konutların, geçim kaynağı sağlanan binaların (ahırlar, işyerleri) ve ilgili temel altyapının yeniden inşasını içermektedir. 6785 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı (8 Şubat 2023), 126 Sayılı Kararname (23 Şubat 2023) ve 142 Sayılı Kararname (12 Nisan 2023) ile Şubat 2023 depremleri için daha da geliştirilmiş olan açık uygunluk kriterleri bulunmaktadır. Hak sahibinin uygunluk kazanabilmesi için, ÇŞİDB tarafından yıkılmış, ağır veya orta derecede hasar görmüş olarak değerlendirilen ve "umumi hayata müessir afet bölgesi" olarak ilan edilen bir ilde bulunan bir konut ve/veya geçim kaynağı sağlanan binaya sahip olması gerekmektedir. Aynı ilde hasarsız başka bir konuta sahip olan hak sahipleri (veya eşleri) bu programdan yararlanamamaktadır. Uygunluk belirleme süreci oturmuştur ve AFAD tarafından ÇŞİDB ile eşgüdüm içerisinde hem e-devlet sistemi hem de AFAD'ın yerel ofisleri üzerinden yönetilmektedir. Hem ÇŞİDB'nin teknik hasar tespit sonuçları, hem de AFAD'ın tespit ettiği uygun hak sahipleri listeleri kamuya açıklanmaktadır ve vatandaşlar, anlaşmazlık olması durumunda belirlenen süreler içerisinde itiraz veya şikâyetle bulunabilmektedir. İtiraz sürecinin sonuçları da açıklanmaktadır.

Uygunluğu teyit edilen hak sahipleri, afet sonrası konut yeniden inşa programına katılma seçeneğine sahiptir. AFAD ve ÇŞİDB, uygun hak sahiplerinin özgür ve bilgilendirilmiş kararlar alabilmelerini sağlamak amacıyla, etkilenen topluluklarda programın faydaları, barınma seçenekleri ve maliyetleri de dahil olmak üzere çeşitli istişare ve bilgi paylaşım toplantıları düzenlemektedir. ÇSS 10 kapsamında paydaş katılım toplantıları da düzenlenecektir. Programa katılmak için uygun hak sahiplerinin, yeniden inşa edilecek konut için konum ve tasarım tercihlerini ve AFAD tarafından sağlanan uygun fiyatlı krediyi geri ödeme taahhütlerini belirten talep ve taahhüt mektuplarını AFAD ile imzalamaları gerekmektedir. Yıkılan veya hasar gören binaların orijinal konumlarının, ÇŞİDB'nin AFAD adına gerçekleştirdiği çoklu tehlike risk değerlendirmelerine göre güvensiz olarak değerlendirilmesi durumunda, uygun hak sahipleri yerinde yeniden inşayı seçemez ancak devlet arazisindeki mevcut güvenli taşınma sahaları konusunda kendilerine danışılacaktır. Taşınmanın gerekmesi durumunda, ÇŞİDB ve AFAD taşınma yerlerini mevcut köye mümkün olduğu kadar yakın bir yerde belirlemeye çalışmaktadır.

Türkiye'de afet sonrası kırsal konutların yeniden inşasına yönelik devlet öncülüğünde uygulanan yöntem kapsamında, inşaat işleri ve yapı denetimi, yüklenicilerle ve yapı denetim danışmanlarıyla doğrudan sözleşme yapan ve ödemelerini yapan ÇŞİDB (AFAD adına) tarafından yönetilmektedir. Bu yöntem kapsamında, devlet uygun hak sahiplerine konutların yeniden inşası için herhangi bir fon sağlamamaktadır. ÇŞİDB, İl Müdürlükleri ile eşgüdüm içerisinde inşaat sürecini denetlemekte, inşaat kalitesini sağlamak için yüklenicileri yönetmekte ve inşaatın onaylanmış tasarımlara, en son bina deprem yönetmeliklerine ve diğer yasal gerekliliklere uygunluğunu teyit eden iskan iznini almaktadır. İzinlerin tamamlanmasının ardından ÇŞİDB, yeniden inşa edilen konut ve geçim kaynağı binalarını AFAD'a devretmekte ve AFAD da bunları ve tapusunu uygun hak sahiplerine devretmektedir. Uygun hak sahipleri, yeniden inşa edilen konutlarıyla ilgili her türlü şikâyetlerini mevcut şikâyet mekanizmaları aracılığıyla ÇŞİDB ve AFAD'a iletebilmektedirler.

Yeniden inşa edilen konutların ödemeleri uygun hak sahipleri tarafından kolay geri ödemeli krediler şeklinde yapılabilmektedir. Türkiye Hükümeti, kredi geri ödeme süresi boyunca mülk üzerinde ipotek tesis etmektedir. AFAD yönetmeliğinde belirtildiği üzere, konut için geri ödeme koşulları, 2 yıllık ödemesiz dönemi ve ardından konutun maliyeti için 18 yıl boyunca eşit taksitlerle sıfır faizle geri ödemeyi içermektedir (Altyapı temini için Türk Hükümetinin katlandığı maliyetler hariç). Benzer şekilde işyerleri için de geri ödeme, 2 yıl ödemesiz dönem ve ardından 8 yıl vadeli yüzde 4 faiz oranıyla geri ödemeyi içeren uygun fiyatlı kredi şeklindedir. Devlet, erken kredi kapatma da dahil olmak üzere uygun hak sahiplerinin yararlanabileceği çeşitli yardım paketleri ve indirimleri sunmaktadır. Üst üste üç yıl boyunca herhangi bir geri ödeme yapılmaması durumunda, uygun hak sahibinin tüm borçları muaccel hale gelmekte ve Türkiye Hükümeti, mülkün satışı için yasal işlem başlatabilmektedir. Ancak uygulamada, Hükümet bu tür önlemleri almaktan kaçınmaktadır ve bunun yerine afet sonrası bağlam göz önüne alındığında bu tür uygun hak sahipleri ile geri ödeme koşullarını yeniden müzakere edebilmektedir.

Ek-3. TARAMA FORMU

Ç&S Tarama prosedürü iki aşamalı bir süreçten oluşmaktadır: (1) Projenin uygunluk kriterlerinin bir parçası olarak uygulanan Kapsam Dışı Faaliyetler Listesi kullanılarak yapılan ilk tarama; ve (2) Ç&S risk yönetimine yönelik bir yaklaşım belirlemek amacıyla önerilen faaliyetlerin taranması. Bu Tarama Formu, tarama sürecinin ikinci aşamasına yöneliktir ve tüm alt proje faaliyetlerinde kullanılacaktır. Doldurulan formlar imzalanacak ve Proje ÇSÇ dosyasında saklanacaktır. İlk üç Ç&S Tarama Formu, ön inceleme ve uygun görüş için Dünya Bankası'na sunulacaktır. Bu ilk üç projeden sonra, Dünya Bankası ve PUB, tüm alt projelerin veya belirli bir alt proje kategorisinin (örneğin, belirli bir bütçeyi aşan faaliyetler veya belirli bir nitelikteki alt projeler için) daha fazla Ç&S taraması için ön incelemeye gerek olup olmadığını yeniden değerlendirecektir. Dünya Bankası, uygulama destek ziyaretleri sırasında (eğer üzerinde anlaşmaya varılmışsa) ön incelemeye tabi olmayan formları inceleyebilir.

1. Alt Proje Bilgileri:

Alt Proje Başlığı	
Alt Projenin Yeri	
Görevli Bölgesel Birim	
Tahmini Maliyet	
Başlangıç/Bitiş Tarihi	
Alt Projenin Kısa Açıklaması	

2. Çevresel ve Sosyal Tarama Soru Formları

Sorular	Cevap		Sonraki Adımlar
	Evet	Hayır	
ÇSS1			
1. Alt projenin 'Uygun Olmayan Faaliyetleri' ve Kapsam Dışı Faaliyetleri tetikleyen hassas ve benzeri görülmemiş önemli olumsuz çevresel etkilere yol açması muhtemel mi?			"Evet" ise: Proje kapsamından çıkarınız.
2. Alt proje, <u>yeni taşınma alanlarında</u> kırsal konutların ve geçim kaynağı sağlanan binaların (ahırlar, samanlıklar ve işyerleri) yeniden inşasını, bununla ilgili temel altyapının (su, kanalizasyon, kırsal yollar veya sokak aydınlatması) ve sosyal tesislerin (toplum merkezleri, oyun alanları, halka açık/yeşil alanlar dahil olmak üzere) yeniden inşasını içeriyor mu?			<p>"Evet" ise ve (i) "İnşa edilecek kırsal konut sayısı 300 ve üzeri ise" veya (ii) eğer varsa, "İnşa edilecek AAT kapasitesi (yeşil ve doğa temelli çözümler ve paket AAT'ler hariç) 5.000 m³/gün veya daha fazla ise":</p> <p>1. Önerilen alt proje için Ek 5'teki şablona dayalı olarak sahaya özgü bir sadeleştirilmiş ÇSED (ÇSYP dahil olmak üzere) hazırlanması.</p>

			<p>2. İhale ve sözleşme dokümanlarına Ç&S risk yönetimi önlemlerinin eklenmesi.</p> <p><i>“Evet” ise ve (i) “kırsal konut sayısı 300'den az ise” ve (ii) eğer varsa, inşa edilecek AAT kapasitesi 5.000 m3/gün'den az ise veya yeşil ve doğa temelli bir çözüm ise veya paket AAT ise”:</i></p> <p>1. ÇSYP'nin (Ek-4'te yer alan) önerilen alt proje için özelleştirilmesi (aşağıdaki sorulardan biri belirli çevresel riskleri ortaya çıkarmıyorsa ve sahaya özgü bir sadeleştirilmiş ÇSED (ÇSYP dahil) gerektirmiyorsa).</p> <p>2. İhale ve sözleşme dokümanlarına Ç&S risk yönetimi önlemlerinin eklenmesi.</p>
3. Alt proje, kırsal konutların ve geçim kaynağı sağlanan binaların (ahırlar, samanlıklar ve işyerleri) yeniden inşasını, ilgili temel altyapının (su, kanalizasyon, kırsal yollar veya sokak aydınlatması) (rehabilitasyon dahil olmak üzere) ve sosyal tesislerin (toplum merkezleri, oyun alanları ve ortak kamusal/yeşil alanlar dahil) onarımının ve/veya yeniden inşasının <u>yerinde</u> yapılmasını öngörüyor mu?			<p>“Evet” ise:</p> <p>1. ÇSYP'nin (Ek-4'te yer alan) önerilen alt proje için özelleştirilmesi (aşağıdaki sorulardan biri belirli çevresel riskleri ortaya çıkarmıyorsa ve sahaya özgü bir sadeleştirilmiş ÇSED (ÇSYP dahil) gerektirmiyorsa).</p> <p>2. İhale ve sözleşme dokümanlarına Ç&S risk yönetimi önlemlerinin eklenmesi.</p>
4. İnşaat veya yenileme/onarım işleri yeni malzeme ocaklarının veya taş ocaklarının açılmasını gerektirecek mi?			<p>“Evet” ise:</p> <p>1. Önerilen alt proje için Ek 5'teki şablona dayalı olarak sahaya özgü bir sadeleştirilmiş ÇSED (ÇSYP dahil olmak üzere) hazırlanması</p> <p>2. İhale ve sözleşme dokümanlarına Ç&S risk yönetimi önlemlerinin eklenmesi.</p>
ÇSS2			
5. Alt proje zorla çalıştırma, çocuk işçiliği veya diğer zararlı veya sömürücü işgücü biçimlerini içeren mal ve ekipman kullanımını kapsıyor mu?			<p>“Evet” ise: Proje kapsamı dışında bırakılır.</p>
6. Alt proje doğrudan, sözleşmeli, birincil tedarik ve/veya topluluk çalışanları da dahil olmak üzere işgücü işe alınmasını içeriyor mu?			<p>“Evet” ise: Proje için ÇSYÇ'den ayrı bir doküman olarak hazırlanan İYP uygulanır</p>
7. İşçilerin işleriyle ilgili potansiyel risk ve tehlikelere ilişkin olarak KKD'ye ihtiyacı var mı?			<p>“Evet” ise: Proje için ÇSYÇ'den ayrı bir doküman olarak hazırlanan İYP uygulanır</p>

8. Alt proje yapım işlerinde çalışırken kadınların erkeklere göre daha düşük ücret alma riski var mı?			“Evet” ise: Proje için ÇSYÇ'den ayrı bir doküman olarak hazırlanan İYP uygulanır
9. Alt proje, özel koşulları nedeniyle dezavantajlı veya kırılgan durumda olabilecek bireyler veya gruplar üzerinde herhangi bir riske ve etkiye yol açıyor mu?			“Evet” ise: Proje için ÇSYÇ'den ayrı bir doküman olarak hazırlanan İYP ile birlikte Proje düzeyindeki PKP'de açıklanan ilgili önlemler uygulanır.
ÇSS3			
10. Alt projenin toprağı, bitki örtüsünü, nehirleri, akarsuları veya yeraltı suyunu olumsuz yönde etkileyebilecek katı veya sıvı atık üretmesi muhtemel mi?			“Evet” ise: Ek-8'deki Atık Yönetim Planı uygulanır.
11. İnşaat işlerinden herhangi biri asbest veya başka tehlikeli maddelerin uzaklaştırılmasını içeriyor mu?			“Evet” ise: Ek-4'ye ÇSYP'de verilen asbest rehber bilgileri uygulanır.
12. Çalışmaların hava ve/veya su kalitesi üzerinde <u>önemli</u> ³¹ olumsuz etkilere neden olması muhtemel mi?			“Evet” ise: 1. Önerilen alt proje için Ek-5'te verilen şablona göre bir sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil) hazırlanır. 2. İhale ve sözleşme dokümanlarına Ç&S risk yönetimi önlemleri eklenir.
13. Faaliyet, çevresel etkileri önlemek için yetersiz olan mevcut altyapıya (deşarj noktaları gibi) dayanıyor mu?			“Evet” ise: 1. Önerilen alt proje için Ek-5'te verilen şablona göre bir sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil) hazırlanır. 2. İhale ve sözleşme dokümanlarına Ç&S risk yönetimi önlemleri eklenir.
14. Alt proje faaliyetlerinin sonuçları (örneğin sulama sistemi geliştirilmesi, tarımla ilgili faaliyetler, tohum ve gübre yardımı) nedeniyle tarım arazilerinde kullanılan zirai kimyasalların (örneğin pestisitler) toprak üzerinde etki yaratma potansiyeli var mı?			“Evet” ise, Çevresel ve Sosyal risk yönetim önlemleri/araçları kapsamında Gübre ve Zararlı Yönetim Planı hazırlanır.
ÇSS4			
15. Toplumun bulaşıcı hastalıklara (COVID-19, HIV/AIDS, Sıtma gibi) maruz kalma riski veya trafikle ilgili kaza riskinde artış riski var mı?			“Evet” ise: Proje için ÇSYÇ'den ayrı bir doküman olarak hazırlanan İYP uygulanır.

³¹ Etkilerin aşağıda belirtilen özellikleri taşımaları halinde, potansiyel olumsuz risklerin ve etkilerin önemli olması beklenmemektedir: (i) öngörülebilir ve geçici ve/veya geri döndürülebilir olmasının beklenmesi, (ii) büyüklük derecesinin düşük olması, (iii) sahaya özgü olması, alt projenin ayak izinin ötesinde etki olasılığının olmaması ve (iv) insan sağlığını ve/veya çevreyi ciddi derecede olumsuz etkileme olasılığının düşük olması. Bu riskler ve etkiler öngörülebilir bir şekilde kolaylıkla azaltılabilir.

16. Topluluk dışından işçi akışı bekleniyor mu? İşçilerin topluluk sağlık hizmetlerinden yararlanmaları beklenecek mi? Mevcut toplumsal hizmetler (su, elektrik, sağlık, rekreasyon, diğerleri) üzerinde baskı yaratırlar mı?			“Evet” ise: Proje için ÇSYÇ'den ayrı bir doküman olarak hazırlanan İYP uygulanır.
17. Alt proje çalışmaları sonucunda CSİ/CT vakalarının artması riski var mı?			“Evet” ise: Proje için ÇSYÇ'den ayrı bir doküman olarak hazırlanan İYP uygulanır.
18. Okul, sağlık ocağı, cami, kilise gibi kamuya ait tesisler inşaat faaliyetlerinden olumsuz etkilenir mi?			“Evet” ise, Ek-4'te yer alan ÇSYP'ye dayalı olarak ilgili önlemler uygulanır (aşağıdaki sorulardan biri belirli çevresel riskleri ortaya çıkarmıyorsa ve tarama formu sadeleştirilmiş ÇSED (ÇSYP dahil) gerektiren çevresel ve sosyal riskler doğurmuyorsa.)
ÇSS5			
19. Alt proje gönülsüz arazi edinimi içeriyor mu?			“Evet” ise: Proje YYÇ'sine bakınız ve uygulayınız; YYEP hazırlanır ve uygulanır
20. Alt proje insanların fiziksel ve/veya ekonomik olarak yerinden edilmesini içeriyor mu?			“Evet” ise: Proje YYÇ'sine bakınız ve uygulayınız; YYEP hazırlanır ve uygulanır
21. Alt proje faaliyeti için gereken ve gönüllü olarak bağışlanan özel arazi var mı?			“Evet” ise: Proje YYÇ'sine bakınız ve uygulayınız; YYEP hazırlanır ve uygulanır
22. İnşaat sırasında kişilerin iş/ticari/geçim faaliyetlerinden ayrılma veya bunları kapatma olasılığı var mı? (İnşaat çalışmaları için kullanılacak önerilen saha/proje yerlerinin resmi/gayriresmi kullanıcıları veya tapusuz kişiler var mı (buralarda ikamet eden/iş yapan veya bunları başka amaçlar için kullanan, vs.) Cevabınız evet ise, lütfen kaç adet ve hangi amaçlarla kullanılacağını belirtiniz)?			“Evet” ise: Proje YYÇ'sine bakınız ve uygulayınız; YYEP hazırlanır ve uygulanır
23. Alt proje kapsamında kamulaştırma olacak mı?			“Evet” ise: Proje YYÇ'sine bakınız ve uygulayınız; YYEP hazırlanır ve uygulanır
ÇSS6			
24. Alt proje, kritik doğal yaşam alanlarında ³² doğrudan veya dolaylı olarak önemli kayıplara veya bozulmalara yol açma potansiyeli olan veya doğal yaşam alanları üzerinde olumsuz etkilere yol açacak faaliyetler içeriyor mu?			“Evet” ise: Proje kapsamı dışında bırakılır.

³² Yasal olarak korunan, resmi olarak korunması önerilen, yetkili kaynaklar tarafından yüksek koruma değerine sahip olduğu belirlenen veya geleneksel yerel topluluklar tarafından korunduğu kabul edilen kritik doğal yaşam alanları.

25. Alt proje <u>kritik olmayan doğal yaşam alanlarının</u> dönüştürülmesini veya bozulmasını içerecek mi?		<p>“Evet” ise:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Önerilen alt proje için Ek-5'te verilen şablona göre bir sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil) hazırlanır. 2. İhale ve sözleşme dokümanlarına Ç&S risk yönetimi önlemleri eklenir. <p>Alt projenin <u>önemli biyolojik çeşitlilik değeri içermeyen değiştirilmiş yaşam alanlarının</u>³³ dönüştürülmesini veya bozulmasını içermesi durumunda:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Genel ÇSYP (Ek-4'te yer alan) önerilen alt proje için özelleştirilir (tarama formundaki diğer sorulardan biri belirli çevresel ve sosyal riskleri ortaya çıkarmıyorsa ve sahaya özgü bir sadeleştirilmiş ÇSED (ÇSYP dahil) gerektirmiyorsa). 2. İhale ve sözleşme dokümanlarına Ç&S risk yönetimi önlemleri eklenir.
26. Bu faaliyet doğal ormanlarda ağaç kesimi gerektirecek mi?		“Evet” ise: Proje kapsamı dışında bırakılır.
27. Bu faaliyet, iç kesimdeki doğal bitki örtüsü de dahil olmak üzere ağaçların kesilmesini gerektirecek mi?		<p>“Evet” ise ve “10 hektardan fazla ağaç ve bitki örtüsünün kesilmesi bekleniyor” ise:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Önerilen alt proje için Ek-5'te verilen şablona göre bir sadeleştirilmiş sahaya özgü ÇSED (ÇSYP dahil) hazırlanır. 2. İhale ve sözleşme dokümanlarına Ç&S risk yönetimi önlemleri eklenir.
28. Önem taşıyan herhangi bir ekosistem (özellikle nadir, tehdit altındaki veya tehlike altındaki flora ve fauna türlerini destekleyenler) üzerinde önemli bir etki olacak mı?		“Evet” ise: Proje kapsamı dışında bırakılır.
ÇSS8		
29. Alt proje hassas bir alan (tarihi veya arkeolojik veya kültürel açıdan önemli alan) veya tesisin içinde veya yakınında mı yer alacak?		“Evet” ise: Ek-9'daki Tesadüfi Buluntu Prosedürleri uygulanır.
30. Alt proje binaların, kutsal ağaçların veya yerel topluluklar için manevi değeri olan nesnelerin (örneğin anıtlar, mezarlar veya taşlar) yakınında yer		“Evet” ise: Ek-9'daki Tesadüfi Buluntu Prosedürleri uygulanır.

³³ Değiştirilmiş yaşam alanları, büyük oranda yerli olmayan bitki ve/veya hayvan türlerini içerebilen ve/veya insan faaliyetinin bir bölgenin birincil ekolojik işlevlerini ve tür kompozisyonunu önemli ölçüde değiştirdiği alanlardır. Değiştirilmiş yaşam alanları örneğin tarım için yönetilen alanları, orman plantasyonlarını, ıslah edilmiş kıyı bölgelerini ve ıslah edilmiş sulak alanları içerebilir.

alacak mı veya buralarda kazı yapılması gerekecek mi?			
---	--	--	--

ARAZİ EDİNİMİ İÇİN KULLANILACAK EKLER	
1	Tapu Sureti
2	Uydu görüntüsü (varsa)
3	Arazi ve çevresinin fotoğrafı
4	Diğer dokümanlar

3. Sonuç

Yukarıdaki taramanın sonucuna dayalı olarak hazırlanacak/kabul edilecek ve uygulanacak Çevresel ve Sosyal risk yönetim araçlarını listeleyiniz.

- a)
- b)

Taramayı yapan kişinin adı ve unvanı:

Tarama tarihi:

Ek-4. ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM PLANI (ÇSYP)

Aşağıdaki Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı tüm alt proje faaliyetlerini kapsamaktadır ve “Düşük” ve “Orta” riskli alt projeler için özelleştirilecektir. (lütfen bileşenlerin etkilerine göre satır ekleyiniz).

ÇSYP

Potansiyel Riskler ve Etkiler	Önerilen Azaltma Önlemleri	Aşama			İzleme Göstergeleri	İzleme Sıklığı			Uygulama ve izleme sorumluluğu	Tahmini Maliyet ³⁴
		Planlama	İnşaat	İşletme		Sürekli	Aylık	Üç Aylık		
Tüm İnşaat İşleri için Genel										
Çevresel ve Sosyal (Ç&S) Yönetim: Alt projenin çevresel ve sosyal risklerinin ve etkilerinin yetersiz yönetimi	<p>Yüklenici, Yüklenici ÇSYP'sini (Y-ÇSYP) hazırlayıp onaya sunacak ve ardından uygulayacaktır. Y-ÇSYP inşaat işlerinin başlamasından önce sunulmalıdır ve Y-ÇSYP onaylanıncaya kadar alt proje kapsamında hiçbir inşaat faaliyeti gerçekleştirilmeyecektir. Y-ÇSYP asgari olarak aşağıdaki sahaya özgü yönetim planlarını içerecektir:</p> <ul style="list-style-type: none"> Risk değerlendirme ve acil müdahale planını içeren iş sağlığı ve güvenliği (İSG) yönetim planı (projenin Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYÇ) Ek-10'daki taslağa bakınız) Trafik yönetim planını da içeren toplum sağlığı ve güvenliği (TSG) yönetim planı (projenin ÇSYÇ'si Ek-11'deki taslağa bakınız) Atık yönetim planı (bakınız projeye ait ÇSYÇ Ek-8) Tesadüfi Buluntu prosedürü (bakınız projeye ait ÇSYÇ Ek-9) Kirlilik önleme planı (projeye ait ÇSYÇ Ek-12'deki ana hatlara bakınız) Su temini ve atık su yönetim planı İşgücü yönetimi planı (projeye ait İYP'ye uygun olarak hazırlanacaktır) Şikayet mekanizması (GM) 	X	X		Tüm alt yönetim planlarının inşaat öncesinde onaylanması ve inşaat süresi boyunca uygulanması.		X		Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)	

³⁴ Maliyetler bu aşamada tam olarak belirlenemiyor. Faaliyete özgü ÇSYP'lerde her bir faaliyet için hesaplanacaktır.

	<p>Yüklenici, inşaat işlerinin başlamasından önce en az tam zamanlı bir İSG uzmanı ve tam zamanlı bir çevre uzmanı istihdam edecektir. Yüklenici uzmanların özgeçmişlerini onay için sunacaktır. Bu uzmanların inşaat süresi boyunca şantiyede bulunması gerekmektedir.</p>	X	X	İlgili Ç&S personelinin seferber edilmesi ve inşaat dönemi boyunca çalıştırılması.		X	Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)	
	<p>Yüklenici önerilen inşaat işleriyle ilgili temel çevresel, sosyal, sağlık ve güvenlik (ÇSSG) riskleri ve işçilerin sorumluluğu konusunda bir eğitim programı hazırlayacak ve tüm çalışanlarına sahada çalışmaya başlamadan önce bu eğitimi verecektir. Eğitim programı aylık olarak tekrarlanacaktır. Yüklenicinin aylık eğitim programı ayrıca, özellikle kadınlara ve çocuklara yönelik cinsel taciz, cinsel ve/veya toplumsal cinsiyete dayalı şiddet de dahil olmak üzere şiddet ve yerel toplulukla etkileşimde saygılı tutumlar gibi Davranış Kuralları ile ilgili konuları da kapsayacaktır.</p>	X	X	Eğitim programının onaylanması ve ilgili tüm personelin eğitilmesi. Eğitim kayıtları		X	Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)	
Hava kalitesi: İnşaat faaliyetleri nedeniyle alt proje sahası çevresinde toz oluşumu ve inşaat ekipmanı ve araçlarından kaynaklanan emisyonlar	<p>Kurak mevsimde yere düzenli olarak su uygulayarak açıkta kalan çalışma alanlarındaki tozun en aza indirilmesi.</p> <p>İnşaat molozlarının kontrollü bir alanda tutulması ve moloz tozlarını azaltmak için su püskürtülmesi.</p> <p>Rüzgarlı günlerde ince toprak parçacıklarının havada uçuşmasını veya dağılmasını veya başıboş hayvanların bunlarla temas etmelerini önlemek için agrega malzeme yığınlarının üzerinin kapalı tutulması.</p> <p>Kazı sırasında basınçlı havalı sondaj yapılması durumunda, sahada sürekli su püskürtme ve/veya inşaat toz perdesi muhafazaları yoluyla toz bastırılacaktır.</p> <p>Tozu en aza indirmek için yollar da dahil olmak üzere çevredeki ortam molozlardan arındırılacaktır.</p> <p>Sahada inşaat/atık malzemeler açıkta yakılmayacaktır.</p> <p>Şantiyelerde inşaat araçlarının aşırı sürelerle rölantide çalıştırılmayacaktır. Jeneratörlerin/ makinelerin/ ekipmanların/ araçların çalışma saatleri uygun şekilde azaltılacaktır.</p> <p>Topluluk alanlarından geçerken araç hızı kontrol edilecek, böylelikle araç hareketlerinden kaynaklanan toz dağılımı en aza indirilecektir.</p>		X	Hava kalitesi kontrol önlemlerinin görsel denetimi Bakım kayıtları Şikayet kayıtları		X	Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)	

	<p>Toz emisyonunu azaltmak için malzeme taşıyan kamyonların üstü kapatılacaktır.</p> <p>En yakın alıcılardan toz oluşumuna ilişkin şikayet gelmesi durumunda yetkili laboratuvarında toz ölçümleri yaptırılacaktır. Ölçülen seviyelerin sınır değerlerin üzerinde olması durumunda, bu bağlamda azaltma önlemleri arttırılacaktır; örneğin suyla toz bastırma/sulama faaliyetlerinin arttırılması, toksik olmayan kimyasalların uygulanması, hızın/trafiğin daha da düşürülmesi.</p>									
<p>Gürültü: İnşaat araçlarından ve ekipmanlarından kaynaklı gürültü oluşumu</p>	<p>İnşaat çalışmalarının ulusal mevzuatta belirlenen kısıtlı sürelerle göre sınırlandırılması ve faaliyetlerin yakındaki topluluklarla istişarede bulunarak planlanması, böylelikle en gürültülü faaliyetlerin en az rahatsızlığa neden olacak dönemlerde gerçekleştirilmesi.</p> <p>Çalışma sırasında jeneratörlerin, hava kompresörlerinin ve diğer elektrikli mekanik ekipmanların motor kapakları kapatılacak ve ekipmanlar yerleşim/topluluk alanlarından mümkün olduğunca uzağa yerleştirilecektir.</p> <p>İmalat bakım prosedürlerini uygulayarak ve gürültü seviyelerini azaltmak için jeneratörlerin etrafına akustik muhafazalar yerleştirerek, tüm ekipmanların iyi çalışır durumda kalmasını sağlayacak şekilde bakımları yapılacaktır.</p> <p>Gerektiğinde ve mümkün olduğunda çitler, bariyerler veya deflektörler gibi gürültü kontrol yöntemleri kullanılacaktır (yanmalı motorlar için susturucu cihazların kullanması veya hızlı büyüyen ağaçların dikilmesi gibi)</p> <p>Gereksiz alarm, korna ve siren kullanımından kaçınılacaktır</p> <p>Topluluk alanlarından geçen proje taşıma faaliyetleri en aza indirilecektir. Gürültünün yaşam alanlarına etkisini azaltmak için proje alanı ile yerleşim alanları arasında bir tampon bölge (açık alanlar, ağaç sıraları veya bitki örtüsü gibi) oluşturulacaktır.</p> <p>En yakın alıcılardan gürültü üretimine ilişkin herhangi bir şikayet alınması durumunda gürültü ölçümleri yapılacaktır. Ölçülen seviyeler sınır değerlerin üzerindeyse, bu bağlamda azaltma önlemleri arttırılacaktır; örneğin, mekanik ekipman için akustik bariyerler kurulacak, belirli ekipman parçaları veya operasyonlar için çalışma saatleri sınırlandırılacaktır, vs.</p>									
			X		Gürültü kontrol önlemlerinin görsel denetimi	X				Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)
					Şikayet kayıtları					

Sağlık ve güvenlik: Çalışma sahalarında yüksekte çalışma, dönen ve hareket eden ekipmanlar, elektrik güvenliği, tehlikeli maddelerle çalışma ve benzeri güvenli olmayan uygulamalar ve tehlikelerden kaynaklanan İSG riskleri.	<p>Faaliyetleri planlarken insanların rahatsız olmalarını önleyecek adımlar planlanacaktır. Bu planlamada aşağıdakileri dikkate almak faydalı olacaktır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • İnşaat yeri: Ortadan kaldırılması veya insanların uyarılması gereken tehlikeler var mı? • İnşaatta görev alacak kişiler: Bu kişiler işlerini güvenli bir şekilde gerçekleştirmek için yeterli beceriye ve fiziksel uygunluğa sahip mi? • Ekipman: Ekipmanın iyi çalışır durumda olduğundan emin olmak için yapabileceğiniz kontroller var mı? İnsanların bunları güvenli bir şekilde kullanabilmeleri için herhangi bir özel beceri veya bilgiye ihtiyaçları var mı? • Elektrik Güvenliği: Güvenli uzatma kabloları, voltaj regülatörleri ve devre kesicilerin kullanımı, güvenlik önlemleri için elektrik kabloları üzerindeki etiketler, kablolardan gelen yanık kokularının belirlenmesine ilişkin farkındalık vs. gibi elektrikle ilgili iyi uygulamalar sahada mevcut mu? Çalışma sahasında voltaj dedektörleri, pens metreler ve priz test cihazları bulunuyor mu? 	X			Görsel inceleme Çalışan kayıtları Ekipman kayıtları		X		Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)
	<p>İnşaat sahalarındaki uyarı işaretleri ile, çalışanlar uymaları gereken temel kurallar ve düzenlemeler konusunda bilgilendirecektir.</p> <p>Yüklenicinin İSG uzmanı, inşaat işçilerine o gün gerçekleştirilecek inşaat faaliyetiyle ilişkili ÇSSG riskleri hakkında kısa işbaşı eğitimleri verecektir. Yüklenici, işçiler için güvenli bir çalışma ortamı sağlayacak ve inşaat faaliyetleri öncesinde, uluslararası en iyi uygulamalara ve Türkiye'deki Mevzuata uygun olarak uygun kişisel koruyucu donanım (KKD) (baret, eldiven, toz maskesi, gözlük, emniyet kemeri ve emniyet botları vs.) sağlayacaktır.</p> <p>Tüm faaliyetler, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (30 Haziran 2012 tarih ve 28339 sayılı Resmi Gazete) ve ilgili düzenlemeleri ile Dünya Bankası Grubu ÇSG Kılavuzları doğrultusunda uygulanacaktır.</p> <p>Yüklenici, çevre, etkilenen topluluklar, halk veya işçiler üzerinde önemli olumsuz etkileri olabilecek her türlü ciddi olayı derhal ÇŞİDB PUB'a (denetim danışmanları aracılığıyla) bildirecektir. Daha sonra ÇŞİDB, herhangi bir ciddi olayı 48 saat içinde Dünya Bankası'na bildirecek ve 30 gün içinde kök sebep analizi ve düzeltici eylem planıyla birlikte bir olay araştırma raporunu Dünya Bankası'na gönderecektir.</p>	X			Kontrol önlemlerinin görsel denetimi İSG kayıtları Çalışan kayıtları Olay istatistikleri ve kayıtları İşçi şikayetlerinin kayıtları		X		Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)

<p>Çalışma sahası günlük olarak temizlenecek ve kalıntılardan arındırılmış olarak tutulacaktır.</p> <p>Bandaj, antibiyotik krem vb. içeren ilk yardım kiti veya gerekli sağlık tesisleri sağlanacaktır.</p> <p>Tehlikeli maddelerin depolanması, taşınması ve dağıtımı ile ilgili olarak, yanlış kullanım, dökülme ve insanların kazayla maruz kalma olasılıklarını en aza indirmeyi amaçlayan güvenlik yönergelerine uyulacaktır.</p> <p>Aşındırıcı sıvılar ve diğer toksik malzemeler, uygun şekilde güvenli alanlarda toplanacak ve imha edilmek üzere uygun şekilde kapatılmış kaplarda saklanacaktır.</p> <p>Yapısal açıklıkların yeterince kapatılması/korunması sağlanacaktır.</p> <p>Çatılarda veya açık zeminlerde depolanan gevşek veya hafif malzemeler sabitlenecektir.</p> <p>Hortumların, güç kablolarının, kaynak kablolarının vs. yoğun olarak kullanılan yürüme yollarından veya alanlardan geçirilmesi önlenecektir.</p> <p>Şiddetli yağmurlar veya herhangi bir acil durum sırasında tüm çalışmalara ara verilecektir.</p> <p>Yüksekte çalışmayı gerektiren inşaatlarda aşağıdaki önlemler uygulanacaktır:</p> <ul style="list-style-type: none">• Çalışmalar mümkün olduğu kadar yerde yapılacaktır.• Aşağıdaki kişisel risklere sahip kişilerin yüksekte çalışma yapmasına izin verilmeyecektir: görme/denge sorunu; osteoporoz, diyabet, artrit veya Parkinson hastalığı gibi bazı kronik hastalıklar; bazı ilaçlar – uyku hapları, sakinleştiriciler, tansiyon ilaçları veya antidepresanlar; yakın zamanda düşme öyküsü olanlar - son 12 ay içinde düşme vs.• Sadece yeterli beceri, bilgi ve deneyime sahip kişilerin bu görevleri gerçekleştirmelerine izin verilecektir.• Yüksekte çalışma yapılacak yerin (örneğin çatı) güvenli olup olmadığı kontrol edilecektir.• Kırılgan yüzeyler üzerinde veya yakınında çalışırken önlem alınacaktır.• Kaymayı önlemek için yağ, gres, boya ve kiri derhal temizlenecektir; ve									
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> Düşmeye karşı koruma önlemleri sağlanacaktır; yerden 4 metre yükseklikteki çalışmalar için emniyet kemeri ve basit iskele/korkuluk. <p>Yüklenici, güvenli yükleme ve boşaltma da dahil olmak üzere forklift gibi özel araçların güvenli bir şekilde çalıştırılması için eğitilmiş operatörler çalıştıracaktır.</p> <p>Arka görüş mesafesi kısıtlı olan hareketli ekipmanlar, sesli yedek alarmlarla donatılacaktır. Ekipmanın hareketini yönlendirmek için her hareketli ekipman operatörüne bir işaretçi görevli sağlanacaktır.</p> <p>Yüklenici, enerji verilen tüm elektrikli cihaz ve hatları uyarı işaretleri ile işaretleyecektir. Yüklenici, tüm elektrik kablolarını ve elektrikli el aletlerini yıpranmış veya açıkta kalan kablolarına karşı kontrol edecek ve taşınabilir el aletlerinin izin verilen maksimum çalışma gerilimi için üreticinin tavsiyelerine uyacaktır.</p> <p>Hem Eğitimler hem de ramak kala atlatılan olaylar da dahil olmak üzere olaylar (ölüm, kayıp zaman olayları, dökülmeler, yangın vs. gibi önemli olaylar) kaydedilecektir.</p>																	
<p>Sağlık ve güvenlik:</p> <p>Artan trafik hacminden ve ağır hizmet araçlarının hareketinden kaynaklanan trafik ve karayoluyla ilgili riskler (yetersiz inşaat ve trafik yönetimi nedeniyle nüfusa yönelik riskler gibi) dahil olmak üzere inşaat faaliyetleriyle ilişkili toplum sağlığı ve güvenliği riskleri</p>	<p>İnşaat alanı güvenlik bariyerleri ile çevrilecek ve malzeme stokları/depolama alanları halktan uzak tutulacaktır; güvenli olmayan yerler de dahil olmak üzere uyarı işaretleri konulacaktır. Çocukların inşaat alanlarında oynamasına izin verilmeyecektir.</p> <p>Durgun su, su kaynaklı hastalıklar ve olası boğulmaları önlemek için inşaat tamamlandıktan sonra tüm toprak ariyet çukurları doldurulacaktır.</p> <p>Özellikle bir topluluktan veya yakındaki bir okuldan, sağlık merkezinden veya diğer hassas alanlardan geçerken araçların sürüş hızı kontrol edilecektir.</p> <p>Yakınlarda okul çocukları varsa, gerektiğinde okul saatleri içinde trafiği yönlendirmek için trafik güvenliği personeli görevlendirilecektir.</p> <p>Proje sahası gece boyunca aydınlatılmalıdır.</p> <p>İnşaat alanı çevresi temiz tutulmalı ve çevreye atık atılmamalıdır. Yangın çıkmaması için kırılan camların derhal temizlenmesi gerekmektedir.</p>		X		Kontrol önlemlerinin görsel denetimi	Trafik kazası kayıtları	Şikayet kayıtları	X						Yüklenici (uygulama)	Denetim Danışmanı (denetim)			

	<p>Trafik kazaları nedeniyle dökülme ve insanların kazara maruz kalma potansiyelini en aza indirmek amacıyla, tehlikeli maddelerin sahaya taşınmasına ilişkin güvenlik yönergelerine uyulacaktır.</p> <p>Ekipman arızası veya erken arızadan kaynaklanan potansiyel ciddi kazaları en aza indirmek için araçların düzenli bakımı yapılacaktır.</p> <p>İşçi akını ve afet sonrası bağlamda bulaşıcı hastalıklara ilişkin alınan önlemler de dahil olmak üzere (örneğin COVID-19 virüsü) yapılacak çalışmalar hakkında, tüm paydaşların erişebileceği alanlarda (çalışma sahaları dahil) uygun iletişim araç ve yöntemleri (örneğin çevrimiçi/sanal ve/veya /veya fiziksel olarak) kullanılarak kamuoyu bilgilendirilecektir.</p> <p>COVID-19 da dahil olmak üzere herhangi bir salgın veya pandeminin/bulaşıcı hastalığın ortaya çıkması durumunda Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanacak yönlendirme, kılavuz ve tavsiyeler takip edilecek, İSG ve TSG açısından hem çalışanlar hem de işyerleri için gerekli tüm önlemler alınacaktır. Ayrıca tüm inşaat işleri, inşaat işlerinin yürütülmesi sırasında COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmeye yönelik Dünya Bankası kılavuzlarına uygun olarak gerçekleştirilecektir.</p> <p>Trafik yönlendirmelerinde engelli kişilerin ihtiyaçları dikkate alınacaktır.</p> <p>Yüklenici, inşaat sahasının uygun şekilde emniyet altına alınmasını ve inşaatla ilgili trafiğin uygun şekilde düzenlenmesini (uygun güzergah planlaması dahil olmak üzere) sağlayacaktır. Bu, aşağıdakileri içerecek ancak bunlarla sınırlı olmayacaktır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tabelaları, uyarılar, bariyerler ve trafik yönlendirmeleri: Alan görünür olacak ve halk tüm potansiyel tehlikelere karşı uyarılacaktır. • Özellikle saha erişimi ve saha yakınındaki yoğun trafik için trafik yönetim sistemi ve personel eğitimi. İnşaat trafiğinin topluluk alanları ile çakıştığı yerlerde yayalar için güvenli geçiş ve geçitlerin sağlanması. • Çalışma saatlerinin yerel trafik düzenine göre ayarlanması, örneğin yoğun saatlerde veya hayvan hareketinin olduğu zamanlarda büyük çaplı taşıma faaliyetlerinden kaçınmak. • Halkın güvenli ve rahat geçişi için gerekiyorsa, sahada eğitimli 																	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	ve görünür personel tarafından aktif trafik yönetimi sağlanacaktır.								
Arazi Edinimi ve Yeniden Yerleşim: Geçim kaynakları üzerindeki etkiler de dahil olmak üzere, gönülsüz arazi edinimi ve topluluk üyelerinin (gerekirse) yeni yeniden yerleşim alanlarına taşınması	<p>Alt projeye özel olarak uygulanacak riskleri ve gerekli azaltma önlemlerini belirlemek amacıyla projenin Yeniden Yerleşim Çerçevesine uygun olarak denetim danışmanı tarafından alt proje için bir yeniden yerleşim planı (YYP) hazırlanacak ve YYP inşaat işleri öncesinde denetim danışmanı tarafından uygulanacaktır.</p> <p>Gerektiğinde Türkiye'deki ilgili mevzuata ek olarak DB ÇSS5 gerekliliklerine uyulacaktır.</p> <p>Arazi edinimi/yeniden yerleşimin etkilenen kişiler (aynı zamanda geçim kaynakları) üzerindeki potansiyel ekonomik ve sosyal etkileri değerlendirilecektir.</p> <p>Kırılgan gruplar da dahil olmak üzere paydaş kategorileri belirlenecek ve kendileriyle istişareler yapılacaktır.</p> <p>Yeniden yerleşimin kaçınılmaz olduğu durumlarda, tam yenileme maliyetine ek olarak, etkilenen kişilere yeniden yerleşim planları doğrultusunda taşınma ve ilgili masraflar için yardım sağlanacaktır.</p>	X		YYP'nin onaylanması YYP uygulamasının izlenmesi Şikayet kayıtları Anket Raporları		X	PUB (hazırlık/uygulama) Denetim Danışmanları (gerekli olması halinde PUB'a destek)		
Su Kalitesi ve Atık Su: İnşaat faaliyetleri nedeniyle inşaat alanında oluşan atıksu/atıklar nedeniyle yakındaki yüzey sularında su kirliliği	<p>Sahada uygun erozyon ve sediman kontrol önlemleri uygulanacaktır; örneğin sedimanların saha dışına taşınmasını ve yakındaki yüzey sularında aşırı bulanıklığa neden olmasını önlemek için saman balyalarının ve/veya silt çitlerinin kullanılması.</p> <p>Üretilen atık suyun sahada depolanması veya bertarafı en aza indirilecektir.</p> <p>Yüzey suları üzerinde olası olumsuz etkileri önlemek amacıyla, yüzey sularının yakınında/içinde geçici veya nihai atık bertarafı ve arıtılmadan atık su deşarjı kesinlikle yasaktır. Hiçbir kirli malzeme, katı atık, zehirli veya tehlikeli madde seyreltme veya imha amacıyla su kütlelerinde saklanmamalı, bunların içine dökülmemelidir veya atılmamalıdır.</p> <p>İnşaat araçları ve makineleri sadece yüzey akışının doğal yüzey sularını kirlilemeyeceği belirlenmiş alanlarda yıkanacaktır.</p> <p>İnşaat sahasında oluşacak atık sular mümkünse kanalizasyon sistemine bağlanacak ve yerel otoritelerce onaylanacaktır. Bunun mümkün olmadığı durumlarda 19.03.1971 tarih ve 13783 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Lâğım Mecrası İnşası Mümkün</p>		X	Kontrol önlemlerinin görsel denetimi Foseptik bertaraf kayıtları (varsa) Atık su kalitesi ölçüm kayıtları (varsa) Şikayet kayıtları		X	Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)		

	<p>Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara ait Yönetmelik” uyarınca sızdırmaz foseptik çukurlarında biriktirilecektir. Geçici septik tanklı tuvaletler de bu amaçla kullanılabilir. Foseptik çukurları içerisindeki atıksular düzenli olarak vidanjörlerle uzaklaştırılacak ve lisanslı atıksu arıtma tesisi (AAT) bulunan ilgili belediye ile yapılacak protokol kapsamında bertarafı sağlanacaktır. Protokol PUB'a sunulacaktır.</p> <p>İnşaat sahasında oluşacak evsel atıksuların arıtımı için paket AAT kurulacak ise ilgili resmi makamlardan gerekli proje onayları ve deşarj izinleri (Çevre İzni) alınacaktır.</p> <p>Faaliyetler içme ve hijyen amaçlı kullanılacak suyun mevcudiyetini etkilememelidir.</p> <p>Doğal su akışı engellenmemeli veya başka yöne yönlendirilmemelidir; bu durum nehir yataklarının kurumasına veya yerleşim yerlerinin sular altında kalmasına neden olabilir.</p> <p>Su yollarında beton işleri ayrılacaktır ve beton karıştırma işi su yollarına giden drenajdan uzakta tutulacaktır.</p>																	
<p>Toprak ve Yeraltı Suyu Kalitesi:</p> <p>Uygun olmayan atık yönetimi, kazayla gerçekleşen dökülmeler ve toprak erozyonu nedeniyle toprak ve yeraltı suyu kirliliği</p>	<p>Uygun atık yönetimi için “<i>Katı ve Tehlikeli Atıklar</i>” bölümünde belirtilen etki azaltma önlemleri uygulanacaktır. Beton mikserlerinde kalan betonun şantiyeye, çevresine veya şantiye erişim yollarına akacak şekilde yıkanmasına izin verilmeyecektir. Beton mikseri sürücülerine ilgili eğitimler verilecektir.</p> <p>Tehlikeli kimyasallar ve malzemeler, dökülmeyi ve devrilmeyi önlemek amacıyla belirlenmiş bir depolama alanında muhafaza edilecektir.</p> <p>Yarı kullanılmış kimyasal madde içeren kapların kapakları olacak ve kullanılmadığı zamanlarda kapakları sıkı bir şekilde kapatılacaktır.</p> <p>Herhangi bir tehlikeli madde veya tehlikeli atığın dökülmesi durumunda, maruziyet alanını sınırlamak amacıyla dökülme önleme yöntemleri uygulanacaktır. Bu tür olaylara müdahale edebilecek çalışanların, dökülmelere acil müdahale konusunda ilgili eğitimleri almaları gerekmektedir.</p> <p>İnşaat alanında uygun yerlere uygun dökülme kitleri yerleştirilecektir.</p>		X		Kontrol önlemlerinin görsel denetimi		Olay kayıtları	Eğitim kayıtları	Şikayet kayıtları	X				Yüklenici (uygulama)	Denetim Danışmanı (denetim)			

	<p>İnşaat işleri uygun olduğu ölçüde yağışsız mevsimlerde olacak şekilde planlanacaktır.</p> <p>Şevler konturlanacak ve uzunlukları ve diklikleri en aza indirilecektir.</p> <p>Açıktaki alanları stabilize etmek için malç, çimen veya sıkıştırılmış toprak kullanılacaktır.</p> <p>İnşaat işleri tamamlandıktan sonra inşaat alanları hızlı bir şekilde üst toprakla örtülerek yeniden bitkilendirilecektir (ot, hızlı büyüyen bitkiler/çalılar/ağaçlar).</p> <p>İnşaat sonrası akışlar için kanallar ve hendekler tasarlanacak ve dik kanallar/eğimlerde kaplama yapılacaktır (örneğin, palmiye çatılı, jüt hasırlı, vs.).</p>																	
<p>Katı ve Tehlikeli Atıklar:</p> <p>İnşaat faaliyetlerinden kaynaklanan atıkların (inşaat yıkım atıkları, tehlikeli atıklar, biyolojik olarak parçalanabilen atıklar, geri dönüştürülebilir atıklar, tehlikesiz atıklar vs.) uygunsuz yönetimi nedeniyle oluşan ÇSG riskleri</p>	<p>Atıklar, atık yönetim hiyerarşisine uygun olarak yönetilecektir (önleme, azaltma, yeniden kullanım, geri dönüşüm, geri kazanım, bertaraf) ve personel atık yönetimi konusunda bilinçlendirmek için eğitilecektir.</p> <p>Atıkları geri dönüştürülebilir, tehlikeli ve tehlikesiz atık olarak ayrılacaktır. Madeni inşaat atıkları genel çöp, organik, sıvı ve kimyasal atıklardan yerinde ayrıştırılarak ayrıştırılacak ve uygun kaplarda depolanacaktır. Tehlikeli olmayan atıklar, inert ve biyolojik olarak parçalanabilen atıklar ile geri dönüştürülebilir atıklar ayrı ayrı toplanacak, tehlikeli atıkların diğer atık türleri ile karışmamasına dikkat edilecektir.</p> <p>Atıklar uygun şekilde toplanacak, depolanacak ve belirlenmiş/kontrol edilen lisanslı bertaraf alanlarına/tesislerine (hafriyat atığı depolama alanları, düzenli depolama alanları, geri dönüşüm/geri kazanım tesisleri vs.) taşınacaktır. Bu atıkların lisanslı sahalara kabul edileceğini belirten resmi bir yazı PUB'a sunulacaktır.</p> <p>Geçici atık depolama alanı (inşaat alanında oluşturulacak) geçirimsiz zemin üzerinde olmalı, üzeri bir çatı ile örtülmeli ve uygun drenaj sistemi, uygun dökülme kitleri ve uygun yangın söndürme ekipmanı ile donatılmalıdır. Atıklar bu alanda birbirleriyle reaksiyona girmemeleri için türlerine göre ayrı bölmelerde (atık kodları ile etiketlenmiş şekilde) geçici olarak depolanacaktır. Tıbbi atıklar dışındaki tehlikeli atıklar en fazla altı (6) ay, tehlikesiz atıklar ise en fazla bir yıl süreyle geçici atık depolama alanında depolanacaktır. Ayda bin kilogram veya daha</p>		X		Kontrol önlemlerinin görsel denetimi	Atık üretim ve bertaraf kayıtları	Eğitim kayıtları	Şikayet kayıtları	X					Yüklenici (uygulama)	Denetim Danışmanı (denetim)			

	<p>fazla tehlikeli atık üretiliyorsa İl ÇŞİD Müdürlüğünden geçici depolama izni alınacaktır.</p> <p>Hafriyat atıkları mümkün olduğu ölçüde geri dolgu amacıyla yeniden kullanılacak, uygun olduğu durumlarda geri kazanım ve diğer yeniden kullanım seçenekleri değerlendirilecektir. Fazla hafriyat atığı, ilçe/bölgede ilgili resmi makamlarca belirlenen mevcut lisanslı hafriyat atığı depolama alan(lar)ına lisanslı taşıma araçlarıyla ayrı ayrı taşınacak ve bertaraf edilecektir. Belediye katı atıkları yapılacak protokol kapsamında ilgili belediye tarafından toplanacaktır. Tehlikeli atıklar lisanslı atık taşıma şirketleri aracılığıyla lisanslı bertaraf tesisine, geri dönüştürülebilir atıklar ise ilgili lisanslı geri dönüşüm/geri kazanım tesisine aktarılacaktır. Tüm protokoller PUB'a sunulacaktır.</p> <p>Atıkların nihai bertaraf öncesinde yerinde depolanması (temel için kazılan toprak dahil olmak üzere) nehirlerden, derelerden, göllerden ve sulak alanlardan en az 300 metre uzakta gerçekleştirilecektir.</p> <p>Yakıt ikmali ve diğer zehirli sıvıların taşınması için, ideal olarak sert/gözeneksiz bir yüzey üzerinde, yerleşim alanından uzakta (ve drenaj yapılarından en az 50 metre ve önemli su kütlelerinden 100 metre uzaklıkta) güvenli bir alan kullanılacaktır.</p> <p>İşçiler, yakıtların ve diğer maddelerin doğru şekilde transferi ve taşınması konusunda eğitilecek ve yüksek derecede tehlikeli maddelerin taşınmasında koruma için eldiven, bot, önlük, gözlük ve diğer koruyucu donanımların kullanılmasını zorunlu kılacaktır.</p> <p>Yağlı bezler, yağ filtreleri, kullanılmış yağ ve benzeri küçük miktarlardaki bakım malzemeleri toplanacak ve uygun şekilde bertaraf edilecektir. Toprağı ve yeraltı suyunu (içme suyu akiferleri dahil) kirletebilecekleri için, kullanılmış yağlar asla yere ve su yollarına atılmayacaktır.</p> <p>İnşaat sahaları işletmeden çıkarıldıktan sonra tüm moloz ve atıklar temizlenecektir.</p> <p>Atık üretimine ve bertarafına ilişkin kayıtlar tutulacaktır.</p> <p>Uygulanabilir olduğu durumlarda, Yüklenici uygun malzemeleri (asbest veya asbest içeren atıklar hariç) yeniden kullanacak ve geri dönüştüreceklerdir.</p> <p>Tüm tehlikeli veya zehirli maddeler sahada geçici olarak depolanma işlemi, bileşim, özellik ve kullanım bilgilerinin</p>																
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>bildirilecektir. Şikayetler kaydedilecek ve Yükleniciye, Denetim Danışmanına ve PUB'a bildirilecektir.</p> <p>Saha girişlerine, çevresel konular da dahil olmak üzere iletişimden sorumlu kişi(ler)in iletişim bilgilerini içeren ilan panoları kurulacaktır.</p>								
<p>İşgücü ve Çalışma Koşulları:</p> <p>Potansiyel işgücü akışı ve işçi kamplarının mevcudiyeti (barınma koşulları, çocuk işçiliği riskleri, cinsiyete dayalı şiddet ve taciz, insan hakları riskleri vs.) ve diğer işgücü sorunlarıyla ilişkili riskler</p>	<p>Projeye ait İYP'ye uygun olarak hazırlanacak işgücü yönetim planındaki ilgili önlemlere uyulacaktır.</p> <p>İşçilere, ulusal işgücü ve istihdam mevzuatı kapsamındaki hakları (geçerli tüm toplu sözleşmeler de dahil olmak üzere), istihdam koşul ve hükümlerine ilişkin açık ve anlaşılır bilgi ve belgeler sağlanacaktır.</p> <p>İşçilere, ulusal mevzuatın ve projeye ait İYP'nin gerektirdiği şekilde düzenli olarak ödeme yapılacaktır.</p> <p>İşçilere, ulusal mevzuatın ve projeye ait İYP'nin gerektirdiği şekilde yeterli haftalık dinlenme süreleri, yıllık tatil ve hastalık, doğum ve aile izinleri verilecektir.</p> <p>İşçilere iş akdinin feshi ve kıdem tazminatı ayrıntıları hakkında yazılı bildirim zamanında gönderilecektir.</p> <p>İşçiler fırsat eşitliği ve adil muamele ilkesine göre istihdam edilecek ve istihdam ilişkisinin hiçbir boyutu bakımından ayrımcılık yapılmayacaktır.</p> <p>Kadınlar, engelliler, göçmen işçiler ve çalışma çağındaki çocuklar gibi belirli işçi grupları da dahil olmak üzere proje çalışanlarına, Dünya Bankası ÇSF ÇSS2 hükümleri doğrultusunda uygun koruma ve yardım önlemleri sağlanacaktır. Bu süreç projeye ait İYP'ye uygun olarak yürütülecektir.</p> <p>İşçilerin işçi örgütlerine, toplu sözleşme pazarlıklarına veya alternatif mekanizmalara katılmalarına veya katılma girişiminde bulunmalarına izin verilecektir.</p> <p>Asgari olarak 18 yaşın altındaki çocuklar, bu alt projeye bağlantılı olarak Yüklenici tarafından çalıştırılmayacaktır.</p> <p>Alt proje kapsamında, zorla veya ceza tehdidi altında bir kişiden zorla alınan, gönüllü olarak yerine getirilmeyen herhangi bir iş veya hizmeti içeren zorla çalıştırmaya izin verilmeyecektir.</p> <p>Yüklenici tarafından, tüm işçilerin işyerindeki endişelerini dile getirebilmeleri için inşaat sahasında bir işçi Şikayet Mekanizması</p>		X	Kontrol önlemlerinin görsel denetimi Sağlık kayıtları Çalışan kayıtları Eğitim kayıtları İşçi şikayetlerinin kayıtları	X	Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)			

	<p>kurulacaktır. İşçi Şikayet Mekanizmasının iletişim bilgileri tüm personele sağlanacaktır.</p> <p>Tüm işçiler, işe alım sırasında ve işin uygulama süreci başlamadan önce, ulusal çalışma ve istihdam mevzuatı kapsamındaki hakları ve ŞM ile ilgili hakları konusunda eğitim alacaktır.</p> <p>Davranış Kuralları istihdam sırasında proje çalışanları ile paylaşılacaktır. Tüm çalışanlar, işe alım sırasında Davranış Kurallarına uymak ve ilgili belgeleri imzalamakla yükümlüdür.</p> <p>İnşaat sahasına giriş çıkışlar kontrol edilecek ve sahaya izinsiz girişler engellenecektir.</p> <p>Yüklenici, sağlık sorunları olan veya başka bir şekilde risk altında olabilecek işçilere özellikle dikkat ederek, işçilerin işe başlamadan önce işe uygun olduklarını teyit edecektir.</p> <p>Yüklenici, işçilere bulaşıcı hastalıklar hakkında bilgi ve farkındalık sağlayacaktır.</p> <p>Yüklenici işçiler için güvenli içme suyu, yeterli tuvalet olanakları, konaklama, dinlenme ve yemek alanları ayarlayacaktır.</p> <p>Yüklenici, bandaj, antibiyotik krem vs. içeren bir ilk yardım seti veya sağlık bakım olanakları sağlayacak ve tıbbi acil durumlarda ilk yardım sağlamak üzere yeterli sayıda işçiyi belirleyecek ve eğitecektir.</p>								
Kültürel Miras: Tesadüfi Buluntu	<p>Kültürel veya tarihi mekanlara zarar verilmeyecektir.</p> <p>İnşaat çalışmaları (özellikle kazı ve hafriyat işleri) sırasında herhangi bir kültürel miras/varlıkla karşılaşılması halinde tesadüfi buluntu prosedürü uygulanacaktır (bakınız projeye ait ÇSYÇ Ek-9).</p>		X	Tesadüfi buluntu kayıtları		X	Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)		
Biyolojik Çeşitlilik: İnşaat faaliyetleri ve uygun olmayan atık yönetimi nedeniyle flora ve faunaya yönelik oluşturulan potansiyel riskler	<p>Yeni yerleşim alanlarında ağaçların kesilmesi gerekiyorsa, Orman Genel Müdürlüğü'nün belirleyeceği alana (tercihen yakın bölgedeki bir alana) kesilen ağaçların en az iki katı kadar ağaç dikilecektir.</p> <p>İnşaat alanı dışında ağaç kesilmeyecek veya bitki örtüsü tahrip edilmeyecektir.</p> <p>Avlanmak, balık tutmak, yabani hayvan yakalamak veya bitki toplamak yasaktır.</p>	X		Ağaç dikim kayıtları		X	PUB		
			X	Kontrol önlemlerinin görsel denetimi	X		Yüklenici (uygulama)		

									Denetim Danışmanı (denetim)	
Asbest Yönetimi: Asbest veya asbest içeren malzemelerden kaynaklanan çevre, sağlık ve güvenlik riskleri	Bir inşaat sahasında asbest veya asbest içeren maddeler (AİM) bulunursa, bunlar açıkça görünecek şekilde tehlikeli atık olarak işaretlenecektir. Maruziyeti en aza indirmek için asbest uygun şekilde muhafaza edilecek ve kapatılacaktır. Eğer uzaklaştırma gerekiyorsa, uzaklaştırma öncesinde asbest tozunu en aza indirmek için AİM'ye bir ıslatma maddesi uygulanacaktır. AİM geçici olarak saklanacaksa kapalı kapların içine güvenli bir şekilde yerleştirilmeli ve açıkça etiketlenmelidir. Çıkarılan AİM yeniden kullanılmalıdır.		X		Kontrol önlemlerinin görsel denetimi Asbest veya asbest içeren madde uzaklaştırma kayıtları	X			Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)	
Kırsal Yol Yapım İşlerine Özgü Riskler ve Etkiler										
Genel Hususlar	Gevşek topraklarda, dik yamaçlarda ve nehir kıyısı yakınlarında yol yapımından kaçınılacaktır. Uygun yol güzergahları için bir alternatifin bulunmaması durumunda ilave önlemlerin (aşağıdaki şev koruma bölümüne bakınız) uygulanması gerekecektir.	X			Proje tasarımı onayı		Proje tasarımı sırasında bir kez		PUB	
	Tüm inşaat atıkları (toprak kesimleri dahil) onaylı bertaraf alanlarına (nehirlerden, akarsulardan, göllerden veya sulak alanlardan >300 m uzakta) kontrollü bir şekilde bırakılacaktır. Erozyon kontrol önlemleri yağmur mevsimi başlamadan önce, tercihen inşaatın hemen ardından uygulanmalıdır. Bitki örtüsü başarılı bir şekilde oluşana kadar önlemleri sürdürülecek ve yeniden uygulanacaktır. Bitki örtüsü oluşuncaya kadar yüzey akışlarını yavaşlatmak veya yeniden yönlendirmek ve sedimanları tutmak için gereken yerlerde sediman kontrol yapıları uygulanmalıdır.		X		Kontrol önlemlerinin görsel denetimi	X			Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)	
Şev Koruma	Aşağıdaki önlemleri alarak şevler erozyon ve toprak kaymasından korunacaktır: • Erozyona yatkın yamaçlarda yerli türler ve hızla büyüyen otlar ekilecektir. Bu otlar şevin stabilize edilmesine yardımcı olacak ve toprağı yağmur ve yüzey akışlarından kaynaklı erozyona karşı koruyacaktır. Stabilizasyon için iyi büyüme, yoğun zemin örtüsü ve derin kök özelliklerine sahip, yerel olarak temin		X		Kontrol önlemlerinin görsel denetimi	X			Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)	

	<p>edilebilen türler kullanılacaktır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Özellikle şiddetli yağış alan ve şevlerin açığa olduğu bölgelerde etkili olan, önleme hendekleri oluşturulacaktır. Bu hendekler, yüzey akışlarını daha dik yamaçlara ulaşmadan önce aşınabilir alanlardan ve eğimlerden uzaklaştırır ve böylece potansiyel yüzey erozyonunu azaltır. • Dik yamaçlarda, daha fazla stabilite sağlamak için basamaklı setlere (teraslama) ihtiyaç duyulacaktır. • Stabil olmayan yamaçların alt bölümlerine istinat duvarı yapılacaktır. Yol alt tabanının drenajı için duvarlarda basıncı azaltacak drenaj delikleri yapılacaktır. • Şev korumaya ek olarak kayalar (riprap) da kullanılabilir. • Yeterince geniş drenaj hendekleri yoluyla suyun kontrolsüz bir şekilde yol yüzeyinden tahliyesi önlenemez ve su yamaçtan uzaklaştırılacaktır. 									
Atıksu Sistemlerine Özgü Riskler ve Etkiler										
Foseptik Çukurlarına ilişkin Genel Hususlar	<p>Foseptik çukurlarında, hazne içinde gaz birikmesini önlemek için bir havalandırma borusu bulunmalı ve gerektiğinde tankın içine erişim sağlayan bir 'rögar' bulunmalıdır.</p> <p>Foseptik çukurlarının iki bölmesi olması sağlanmalıdır: ilk bölme çamurun çökeltilmesi için, ikinci bölme ise aerobik arıtma içindir. Bu odalar genellikle atık suyu daha iyi arıtacaktır. Kısmi arıtılan foseptik atıksuları yeraltı ve yüzey sularını kirletebilir. Bunun mümkün olmadığı durumlarda foseptikler sızdırmaz hale getirilerek 19.03.1971 tarih ve 13783 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Lâğım Mecrası İnşası Mümkün Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara ait Yönetmeliğe" uygun olarak tasarlanacaktır.</p>	X			Proje tasarımı onayı	Proje tasarımı sırasında bir kez			PUB	
	<p>Foseptik atıkları açık bir kanalizasyona veya başka yüzey sularına deşarj edilmeyecektir. Atık suların nihai bertarafından önce arıtılması gerekmektedir. Bu, (i) bir yeraltı süzme alanı, (ii) bitkilendirilmiş bir süzme alanı veya (iii) bir kuru drenaj çukuru aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Bunun mümkün olmadığı durumlarda foseptik atıksuları düzenli olarak vidanjörlerle uzaklaştırılacak ve lisanslı atıksu arıtma tesisi bulunan ilgili belediye ile yapılacak protokol kapsamında bertarafı sağlanacaktır.</p> <p>Halkın foseptik çukurlarını periyodik olarak kontrol etmesi ve foseptik çukurlarının düzgün çalışmaya devam edebilmesi için birkaç yılda bir foseptik çukurlarının boşaltılmasını sağlamak için toplumsal farkındalık artırılmalıdır.</p>			X	Atık su bertaraf kayıtları (varsa) Toplumda farkındalık yaratma faaliyetlerinin kayıtları Şikayet kayıtları	X		Yerel Yönetim (Muhtar, belediye)		

Paket Atıksu Arıtma Tesislerine ilişkin Genel Hususlar	Evsel atıksuların arıtılmasına yönelik paket atıksu arıtma tesisinin inşaat öncesinde tasarım onayı alınacak ve işletmeye alınmadan önce ilgili resmi makamlardan AAT ve deşarj izni (Çevre İzni) alınacaktır. Modüler (paket) AAT kullanımı son tedbir olarak kullanılacak ve deprem riskleri nedeniyle mümkün olduğunca kaçınılacaktır.	X	X	Tasarımın onaylanması ve çevre izinlerinin alınması	Proje tasarımı sırasında bir kez ve işletme öncesinde bir kez	Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)	
Kapasitesi 5.000 m3/gün'ün altında olan Atıksu Arıtma Tesisleri (AAT) için Genel Hususlar (paket AAT ve yeşil ve doğa temelli çözümler hariç)	İnşaat öncesi ilgili resmi makamlardan tasarım onayı alınacaktır.	X		Tasarımın onaylanması	Proje tasarımı sırasında bir kez	Yüklenici (uygulama) Denetim Danışmanı (denetim)	
	İşletmeye alma öncesinde ilgili resmi makamlardan deşarj izni (Çevre İzni) alınacaktır. Atık su kalitesi, ulusal deşarj standartlarına uygunluk açısından düzenli olarak izlenecektir. İşletme öncesinde bir Koku Yönetim Planı hazırlanacak ve uygulanacaktır. İşletme öncesinde bir Çamur Yönetim Planı hazırlanacak ve uygulanacaktır. Düzenli depolama yerine daha sürdürülebilir alternatifler belirlenecektir. Nihai bertaraf dışında bir seçeneğin bulunmaması durumunda bertaraf için izlenecek prosedür yönetim planı kapsamında tanımlanmalıdır. Nihai çamur sadece bu amaç için belirlenmiş özel kaplarda saklanacaktır. İşletme öncesinde risk değerlendirmesi ve acil müdahale planını içeren iş sağlığı ve güvenliği yönetim planı hazırlanacak ve uygulanacaktır.			X Kontrol önlemlerinin görsel denetimi Atık su kalitesi ölçüm kayıtları Şikayet kayıtları	X	İnşaat sırasında Yüklenici, sonrasında belediyeler.	

Ek-5. “ÖNEMLİ” RİSK KATEGORİSİNDEKİ PROJELER İÇİN SADELEŞTİRİLMİŞ SAHAYA ÖZGÜ ÇSED (ÇSYP DAHİL) ŞABLONU

[Ana ÇSED (ÇSYP dahil) raporu 30 sayfayı geçmeyecektir]

(a) Yönetici Özeti [1 sayfa]

- Alt projenin önemli Ç&S etkilerine ve önerilen etki azaltma önlemlerine özel vurgu yapılarak hazırlanacak kısa bir ÇSED (ÇSYP dahil) özeti

(b) Alt Proje Açıklaması [1 sayfa]

- Önerilen alt projenin kısa açıklaması [yeri ve gerekçesi]
- Alt proje sahasının haritası eklenebilir

(c) Mevcut Durum Verileri [2-4 sayfa]

Sadece alt projeye ilgili olan aşağıdaki yere özgü bilgilerin özeti³⁵

- Bitki örtüsü, doğal yaşam alanları ve kültürel miras dahil olmak üzere Fiziksel Çevre (sadece tarama sonuçlarının bunların etkileneceğini gösterdiği durumlarda)
- Alt projenin arazi kullanımı ve arazi gereksinimleri
- Demografi, geçim kaynakları, yakın topluluklardaki kırılğan gruplar, proje sahasına yakın diğer hassas alıcılar vs. dahil olmak üzere sadece alt projeye ilgili sosyoekonomik ortam (sadece o ile ait genel bilgiler değil).

(d) Çevresel ve Sosyal Değerlendirme [3-5 sayfa]

- Çevresel ve Sosyal tarama uygulamasına ve temel etkilerin değerlendirilmesine göre risk kategorisinin belirlenmesi³⁶

(e) ÇSYP Matrisi: Risk ve Etkiler, Azaltma, İzleme [4-8 sayfa]

Bu bölümde, öngörülen sahaya özgü olumsuz çevresel ve sosyal riskler ve etkiler belirlenmelidir; bu riskleri ve etkileri ele almaya yönelik azaltma önlemleri açıklanmalıdır; ve azaltma önlemlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için gerekli izleme önlemleri listelenmelidir.

Öngörülen Çevresel ve Sosyal Riskler ve Etkiler	Önerilen Risk Azaltma Önlemleri	Etki Azaltma		Etki/Azaltma İzleme		
		Zamanlama/Sıklık	Sorumluluk	İzlenecek Parametre	Sıklık	Sorumluluk

³⁵ İhtiyaç duyulması halinde ekte ilgili ilave mevcut durum verileri yer alabilir

³⁶ Tamamlanan tarama belgeleri ÇSYP'ye Ek olarak eklenecektir.

(f) Uygulama Düzenlemeleri, Kapasite Geliştirme ve Eğitim [2-3 sayfa]

Azaltma ve izleme önlemlerinin (örneğin işletme, denetim, uygulama, uygulamanın izlenmesi, iyileştirici eylem, finansman, raporlama ve personel eğitimi için) uygulanmasından hangi tarafın sorumlu olduğunu belirleyen kurumsal düzenlemelerin spesifik bir açıklaması sunulur.

- Uygulamadan sorumlu kurumlarda çevresel ve sosyal yönetim kapasitesini güçlendirmek için, ÇSYP'de sorumlu tarafların belirlenmesi veya genişletilmesi, personel eğitimi ve azaltma önlemlerinin uygulanmasını desteklemek için gerekli olabilecek ilave önlemler ile çevresel ve sosyal değerlendirmenin diğer önerileri tavsiye edilir.
- **Uygulama takvimi ve maliyet tahminleri:** Her üç unsur için (azaltma, izleme ve kapasite geliştirme), (a) projenin bir parçası olarak gerçekleştirilmesi gereken önlemlere yönelik, aşamalandırmayı ve genel proje uygulama planlarıyla koordinasyonu gösteren bir uygulama takvimi ve (b) ÇSYP'nin uygulanmasına yönelik sermaye ve cari maliyet tahminleri ve fon kaynakları sunulur. Bu rakamlar aynı zamanda toplam proje maliyet tablolarına da entegre edilmektedir.

(g) Paydaş Katılımı³⁷ [2-4 sayfa]

- Önceki Paydaş Katılım Faaliyetlerinin Kısa Özeti
- Alt projeye özel paydaş haritalaması
 - o Projeden etkilenen taraflar
 - o Diğer ilgili taraflar
 - o Dezavantajlı/kırılgan bireyler veya gruplar
- Paydaş Katılım Programı
 - o Paydaş katılım programının amacı ve zamanlaması
 - o Bilgilerin açıklanması için önerilen strateji (hangi bilgilerin, hangi formatlarda açıklanacağı ve bu bilgilerin her bir paydaş grubuna iletilmesi için kullanılacak yöntem türleri)
 - o Önerilen istişare stratejisi (her bir paydaş grubu ile yapılacak istişare için kullanılacak yöntemler)
 - o Kırılgan grupların görüşlerinin dahil edilmesi için önerilen strateji
- Paydaş katılımı faaliyetlerinin uygulanmasına yönelik Kaynaklar ve Sorumluluklar
- Şikayet Mekanizması (ŞM)
 - o Şikayet süreci (alma, işleme ve yönlendirme, çözüm ve yanıt, izleme ve raporlama)
 - o ŞM iletişim kanalları

(h) Ekler (Ç&S tarama raporu, ilave başlangıç durumu verileri, saha resimleri, toplantı veya istişare kayıtları, şikayet gönderim formu, izleme kontrol listeleri vs.)

³⁷ Proje düzeyindeki PKP esas alınacaktır

Ek-6. TOPLANTI TUTANAKLARI, FOTOĞRAFLAR VE ÇSYÇ HAKKINDA YAPILAN HALKIN KATILIMI TOPLANTISI KATILIMCI LİSTESİ

Toplantının özeti bölüm 7.4'te yer almaktadır. Katılımcıların 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında açık kimlik bilgileri paylaşılamamaktadır. Ancak toplantıya ilişkin kayıtlar PUB tarafından tutulmaktadır.

Toplantıya ilişkin fotoğraflar aşağıda yer almaktadır.

06 Şubat 2023'de meydana gelen depremler neticesinde Dünya Bankası'na Bakanlığımıza yaklaşık 2.500 adet köy konutunun inşası amacıyla 296,5 milyon ABD doları tutarındaki kredi finansmanı sağlanmıştır. Kırsal konutların müşavirlik ve yapım ihaleleri AFAD'dan gelen bilgiler doğrultusunda etaplar halinde gerçekleştirilmektedir.

Ek-7. DÜNYA BANKASI'NIN RİSK KATEGORİLERİ

Dünya Bankası, projeleri aşağıdakilere bağlı olarak düşük, orta, önemli ve yüksek olmak üzere dört kategoriden birinde sınıflandırmaktadır:

- projenin türü, yeri, hassasiyeti ve ölçeği,
- potansiyel çevresel ve sosyal risklerin ve etkilerin niteliği ve büyüklüğü.

Bir alt proje aşağıdaki durumlarda *Yüksek Riskli* olarak sınıflandırılır:

- Projenin insan nüfusu veya çevre üzerinde çok çeşitli önemli olumsuz riskler ve etkiler yaratması muhtemeldir. Bunun nedeni projenin karmaşık yapısı, projenin yer(ler)inin ölçeği (büyük ve çok büyük) veya hassasiyet düzeyi olabilir. Burada, projeye ilişkili potansiyel risklerin ve etkilerin aşağıdaki özelliklerden herhangi birine, birçoğuna veya tümüne sahip olup olmadığı dikkate alınacaktır:
 - uzun vadeli, kalıcı ve/veya geri döndürülemez (örneğin, büyük doğal yaşam alanının kaybı veya sulak alanın dönüştürülmesi) ve projenin doğası gereği tamamen kaçınılması imkansız olması
 - büyüklük ve/veya mekansal kapsama alanının yüksek olması (etkilenmesi muhtemel nüfusun coğrafi alanı veya büyüklüğü büyük ila çok büyük arasında)
 - önemli olumsuz kümülatif etkileri olması
 - önemli olumsuz sınır aşan etkileri olması
 - insan sağlığı ve/veya çevre üzerinde ciddi olumsuz etkilerin ortaya çıkma olasılığı (örneğin kazalar, zehirli atıkların bertaraf edilmesi vs. nedeniyle)
- etkilenmesi muhtemel alan yüksek değere ve hassasiyete sahiptir, örneğin hassas ve değerli ekosistemler ve yaşam alanları (korunan alanlar, uluslararası kabul görmüş yüksek biyolojik çeşitlilik değerine sahip alanlar), yerli halkların/Sahra Altı Afrika'daki Tarihsel Olarak Yetersiz Hizmet Alan Geleneksel Yerel Topluluklar ve diğer hassas azınlıkların toprakları veya hakları, yoğun veya karmaşık gönülsüz yeniden yerleşim veya arazi edinimi, kültürel miras veya yoğun nüfuslu kentsel alanlar üzerindeki etkiler;
- projenin bazı önemli olumsuz çevresel ve sosyal (Ç&S) riskleri ve etkileri azaltılmıyor veya spesifik azaltma önlemleri karmaşık ve/veya kanıtlanmamış azaltma eylemleri, telafi edici önlemler veya teknoloji ya da karmaşık sosyal analiz ve uygulama gerektiriyor;
- projenin olumsuz sosyal etkilerinin ve ilgili azaltma önlemlerinin önemli sosyal çatışmalara veya insan güvenliğine yönelik önemli risklere yol açabileceğine dair ciddi endişeler var;
- proje alanında veya sektörde bir huzursuzluk geçmişinin mevcut olması ve güvenlik veya diğer silahlı kuvvetlerin faaliyetleriyle ilgili önemli endişelerin mevcut olması;
- proje, rekabet içerisindeki kurumların yetki alanı konusunda önemli bir belirsizlik veya çatışmanın olduğu veya mevzuat veya düzenlemelerin karmaşık projelerin risklerini ve etkilerini yeterince ele almadığı veya geçerli mevzuatta yapılan değişikliklerin olduğu veya uygulama zayıf olduğu bir yasal veya düzenleyici ortamda geliştiriliyor;
- borçlunun ve/veya uygulayıcı kurumların karmaşık projeler geliştirme konusundaki geçmiş deneyimleri sınırlıdır ve ÇS sorunlarına ilişkin geçmiş performansları, projenin potansiyel riskleri ve etkilerinin doğası göz önüne alındığında önemli zorluklar veya endişeler ortaya çıkaracaktır;
- paydaş katılımıyla ilgili olarak ilgili Proje taraflarının kapasitesi, kararlılığı ve geçmiş performansları ile ilgili önemli endişeler mevcuttur;
- Projenin çevresel ve sosyal performansı ve sonuçları üzerinde önemli etkiye sahip olabilecek, projenin kontrolü dışında bazı faktörler vardır.

Bir alt proje aşağıdaki durumlarda *Önemli Riskli* olarak sınıflandırılır:

- proje, yüksek riskli projeler kadar karmaşık değil, ölçeği daha küçük (büyük ila orta) ve konumu bu kadar hassas bir alanda değildir. Burada, potansiyel risklerin ve etkilerin aşağıdaki özelliklerden herhangi birine, bazılarına veya tümüne sahip olup olmadığı dikkate alınacaktır:
 - çoğunlukla geçici, öngörülebilir ve/veya tersine çevrilebilirdir ve projenin doğası, bunlardan kaçınma veya tersine çevirme olasılığını engellemez (ancak önemli miktarda yatırım ve zaman gerekebilir);
 - projenin olumsuz sosyal etkilerinin ve ilgili hafifletici önlemlerin sınırlı derecede sosyal çatışmaya, zarara veya insan güvenliğine yönelik risklere yol açabileceğine dair

- endişeler vardır;
 - o büyüklük ve/veya mekansal kapsama alanı olarak orta ölçeklidir (etkilenmesi muhtemel nüfusun coğrafi alanı ve büyüklüğü orta ila büyüktür);
 - o potansiyel kümülatif ve/veya sınır aşan etkiler mevcut olabilir, ancak bunlar *Yüksek Riskli* projelere göre daha az şiddetlidir ve daha kolay önlenabilir veya hafifletilebilir;
 - o insan sağlığına ve/veya çevreye (örneğin kazalar, zehirli atık bertarafı vb. nedeniyle) ciddi olumsuz etki olasılığı orta ile düşük arasındadır ve bu tür olayları önlemek veya en aza indirmek için bilinen ve güvenilir mekanizmalar mevcuttur;
- projenin yüksek değerli veya hassas alanlardaki etkilerinin, *Yüksek Riskli* projelere göre daha düşük olması beklenmektedir;
- azaltma önlemleri ve/veya telafi edici önlemler *Yüksek Riskli* projelere göre daha kolay ve daha güvenilir olarak tasarlanabilir.

Aşağıdaki durumlarda alt proje *Orta Riskli* olarak sınıflandırılır:

- insan popülasyonları ve/veya çevre üzerindeki potansiyel olumsuz riskler ve etkilerin önemli olması muhtemel değildir. Bunun nedeni, projenin karmaşık ve/veya büyük olmaması, insanlara veya çevreye zarar verme potansiyeli yüksek faaliyetler içermemesi ve çevresel veya sosyal açıdan hassas alanlardan uzakta yer almasıdır. Bu nedenle, potansiyel riskler ve etkiler ve sorunların aşağıdaki özelliklere sahip olması muhtemeldir:
 - o öngörülebilir ve geçici ve/veya geri döndürülebilir olması bekleniyor;
 - o büyüklük olarak daha küçük
 - o sahaya özgü, projenin gerçek ayak izinin ötesinde etki olasılığı olmadan;
 - o insan sağlığına ve/veya çevreye ciddi olumsuz etki olasılığı düşük (örneğin zehirli maddelerin kullanımını veya bertarafını içermeyen, rutin güvenlik önlemlerinin kazaları önlemek için yeterli olduğu vs.); ve
- riskler ve etkiler öngörülebilir bir şekilde kolayca azaltılabilir.

Bir alt proje, insan nüfusu ve/veya çevre üzerindeki muhtemel olumsuz riskleri ve etkileri minimum düzeyde veya ihmal edilebilir düzeydeyse, *Düşük Riskli* olarak sınıflandırılacaktır. Olumsuz riskleri, etkileri ve sorunları çok az olan veya hiç olmayan bu projeler, ilk taramanın ardından daha fazla Ç&S değerlendirmesi gerektirmez.

Ek-8. ATIK YÖNETİM PLANI

1. Amaç ve Kapsam

KADİYAP Projesinin 3'üncü Bileşeni, Türkiye'de Şubat 2023'te yaşanan depremlerden etkilenen seçili illerde temel hizmetlere ve dirençli konutlara erişimin yeniden sağlanması amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) Yapı İşleri Genel Müdürlüğü (YİGM) tarafından başlatılmıştır.

Atık Yönetimi Planı, ilgili ulusal mevzuata, Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Çerçevesine ve ilgili Çevresel ve Sosyal Standartlarına (ÇSS'ler) uygun olarak, Proje için atık yönetimi ile ilgili olarak uygulanabilir ana gereklilikleri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Plan, Projenin inşaat aşaması sırasında uygulanacaktır.

Proje ömrü boyunca, farklı kaynaklardan ve faaliyetlerden farklı türde atıklar ve malzemeler üretilecektir. Bu planın amacı, Proje faaliyetlerinden kaynaklanan tehlikesiz ve tehlikeli atıkların, değerli yeniden kullanılabilir/geri dönüştürülebilir malzeme kaybını en aza indirmek de dahil olmak üzere insan sağlığı ve çevre üzerindeki etkileri en aza indirecek şekilde makul olarak toplanması, ayrılması, depolanması, işlenmesi, taşınması ve bertarafını yönlendirmek ve sağlamaktır.

Plan, ulusal mevzuat, Kaynak Verimliliği, Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetimi başlıklı ÇSS3 gereklilikleri ve diğer geçerli İyi Uluslararası Sektör Uygulamaları (GIIP) ile uyumludur. Plan, aşağıdaki ilgili yönetim planları ve programları ile birlikte Proje süresince sistematik olarak uygulanacaktır:

- Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı (ÇSYP),
- İşgücü Yönetimi Prosedürü (İYP),
- Toplum Güvenliği ve Trafik Yönetim Planı,
- Çevresel hususlara ilişkin yöntem beyanı,
- Kirlilik önleme planı,
- Paydaş Katılım Planı (şikayet mekanizması dahil olmak üzere)

Bu Plan yaşayan bir belgedir ve sorumluluklar, prosedürler ve uygunluk eylemleri uygun görüldüğü şekilde güncellenmelidir.

2. Yasal Gereklilikler ve Standartlar

2.1. Ulusal Mevzuat

11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2872 sayılı Çevre Kanunu, sanayi tesislerinin düzenlenmesine ve çevre üzerindeki olası etkilerine ilişkin yasal çerçeveyi sağlamaktadır. Sanayi projeleri, projeler geliştirme aşamasındayken başlayan çeşitli seviyelerde incelemeye tabidir. Tesisler faaliyete geçtikten sonra ek düzenlemeler uygulanır.

Çevre Kanunu, çeşitli yönetmeliklerin yayımlanmasına izin vermiştir. Atık yönetimi ile ilgili olanlar ve Projenin uyması gerekenler aşağıda açıklanmıştır.

2.1.1. Atık Yönetimi Yönetmeliği

Atık Yönetimi Yönetmeliği, AB Atık Çerçeve Direktifi ile uyum amacıyla yayımlanan uygulama yönetmeliğidir. Yönetmelik, 29314 sayılı ve 2 Nisan 2015 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Atık Yönetimi Yönetmeliği, atık yönetimi için tek bir kapsamlı çerçeve sağlar. Nisan 2015 itibariyle Katı Atık Yönetimi Yönetmeliği ve Atık Yönetimi Genel Esasları Yönetmeliği'ni yürürlükten kaldırmış ve yerini almıştır. 2 Nisan 2016 tarihi itibarıyla Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ni de yürürlükten kaldırmış ve yerini almıştır.

Yönetmeliğin 9. Maddesi, aşağıdakiler de dahil olmak üzere, atık üreticilerinin ve atık sahiplerinin yükümlülüklerini düzenlemektedir:

- Atık üretimini en az düzeye indirecek şekilde gerekli tedbirleri almak;
- Ürettiği atıklara ilişkin atık yönetim planını hazırlayarak sunmak (ve atıkların önlenmesine ve azaltılmasına yönelik tedbirler ile birlikte);
- Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın internet tabanlı sistemi üzerinden yıllık atık üretimi bildirimini yapmak ve kullanılmasını gerektiren atıklar için Kentleşme ve Ulusal Atık Taşıma Formunu kullanmak (şablon, Atık Yönetimi Yönetmeliği ile değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, Ek 9-A'da verilmiştir).

2.1.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği

Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği, 25406 sayılı ve 18 Mart 2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Atıkların depolanmasına ilişkin 10, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41 ve 42. maddeler, 26 Mart 2010 tarihli ve 27533 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Atıkların Düzenli Depolanmasına dair Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu yönetmeliğin amacı; hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarını üretim kaynağında en aza indirmenin yanı sıra atıkların çevreye duyarlı bir şekilde toplanması, geçici olarak depolanması, aktarılması, geri dönüştürülmesi, yeniden kullanılması ve bertaraf edilmesine ilişkin esasları ve usulleri belirlemektir.

Yönetmeliğin 9. maddesi uyarınca; hafriyat, inşaat ve yıkıntı atığı üreten tesisler, atığın çevreye ve insan sağlığına olumsuz etkilerini en aza indirecek şekilde atık yönetimi yapmakla yükümlüdür. Tesisler, atıkların üretimi, taşınması ve depolanması işlemlerine ilişkin gerekli izinleri almalıdır. Tesislerin, belediye makamları veya diğer makamlar tarafından izin verilenler dışındaki yerlere/konumlara ve tesislere inşaat atıklarını dökmesine izin verilmez.

Yönetmelik ayrıca hafriyat malzemesinin kaldırılması sırasındaki gürültü etkilerini, görsel etkileri ve toz emisyonlarını en aza indirmek için gerekli önlemlerin alınmasından proje sahibinin sorumlu olduğunu öngörmektedir. Faaliyet Alanı da kapalı olmalıdır. Ayrıca kazılan toprak miktarı dolgu hacmine eşit olacak şekilde planlama yapılmalıdır. Hafriyat toprağı mümkün olduğu ölçüde faaliyet alanı içinde kullanılmalıdır.

2.1.3. Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği (AAKY)

AAKY, 28035 sayılı ve 24 Ağustos 2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış, ayrıca yönetmelikte değişiklik yapılarak 31523 sayılı ve 26 Haziran 2021 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Yönetmeliğin amacı;

- Ambalaj üretimi için belirli çevresel açıdan belirli ölçütler, temel şart ve özellikler sağlamak,
- Ambalaj atıklarının çevreye zarar verecek şekilde doğrudan ve dolaylı olarak bertaraf edilmesini önlemek ve
- Yeniden kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanım yöntemleri kullanılarak ambalaj atığı oluşumunu önlemek ve en aza indirmek.

AAKY, ambalaj atıklarının, çevreye zarar vermeden bertaraf edilmesini sağlamak, çevre kirliliğini azaltmak, düzenli depolama alanlarından maksimum düzeyde yararlanmak, ekonomiye katkı sağlamak için diğer atıklardan ayrı olarak kaynağında toplanması ve depolanması gerektiğini belirtmektedir.

Kaynağında ayrı toplama yapan belediyelerin sınırları içerisinde yer alan ambalaj atığı üreten taraflar, ambalaj atıklarını sorumlu belediyelere veya bunların sözleşmeli ve lisanslı toplama/ayırma kuruluşlarına teslim etmekle yükümlüdür.

2.1.4. Atık Piller

Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği, 25569 sayılı ve 31 Ağustos 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Yönetmeliğin amacı;

- Pil ve akümülatörlerin üretimden başlayarak nihai bertarafına kadar politika ve programların belirlenmesi için hukuki ve teknik esasları düzenlemek,
- Çevresel açıdan belirli kriter, temel koşul ve özelliklere sahip pil ve akümülatörlerin üretimini sağlamak,
- Alıcı ortamlara atılmalarını önlemek,
- Yönetiminde gerekli teknik ve idari standartları sağlamak ve
- Atık pil ve akümülatörlerin geri kazanım ve nihai bertarafı için bir toplama sistemi kurmaktır.

Yönetmeliğe göre, pil ve akümülatör tüketicileri aşağıdakileri yapmakla yükümlüdür;

- Atık pilleri evsel atıklardan ayrı toplamak,
- Pil ürünlerinin dağıtımını ve satışını yapan işletmelerce veya belediyelerce oluşturulacak toplama noktalarına atık pilleri teslim etmek,
- Eski akümülatörleri, akümülatör ürünlerinin dağıtım ve satışını yapan işletmeler ve araç bakım-onarım yerlerini işletenlerin oluşturduğu geçici depolama yerlerine teslim etmek (akümülatörler, atık haline geldikten sonra 90 günden fazla bekletilerek teslim edilemez),
- Eskilerini teslim etmeden yeni akümülatör alınması halinde depozito ödemek ve
- Pil ve akümülatörlerin depolanacağı geçici depolama sahalarında sızdırmaz zemin ve diğer gerekli koşulların sağlandığından emin olmak.

2.1.5. Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği (AYKY)

AYKY 26952 sayılı ve 30 Haziran 2008 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır, ayrıca yönetmelikte değişiklik yapılarak 32071 sayılı ve 12 Ocak 2023 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır. AYKY'nin amacı:

- Atık yağların doğrudan ve dolaylı olarak çevreye atılmasını önlemek;
- Çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden geçici olarak depolanmasını, taşınmasını ve bertaraf edilmesini sağlamak;
- Atık yağların yönetiminde gerekli teknik ve idari standartları oluşturmak;
- Geçici depolama, toplama ve bertaraf tesislerinin kurulması için gerekli esasları ve programları

belirlemek ve

- Bu tesisleri çevre dostu bir şekilde yönetmektir.

AYKY'nin 9. Maddesine göre, atık yağ üreticileri, atık motor yağları ve atık yağların işlenmesinden kaynaklanan artıklar da dahil olmak üzere atık yağların oluşumunu en aza indirmek için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Atık yağ üreticileri, atık yağ analizleri yapmak ve üretilen miktarları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bildirmek zorundadır. Farklı kategorilerdeki atık yağlar birbirleriyle veya diğer tehlikeli atıklarla karıştırılmamalıdır.

Atık yağ üreticileri, bertaraf için Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin hükümlerine uymalıdır. Atık yağ beyan formları ve analiz raporları dahil tüm kayıtların en az beş yıl süreyle saklanması gerekmektedir. Atık yağların taşınması için Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından belirlenecek düzenlemelere uyulmalıdır.

Atık yağların üzerinde Ek-6/Madde 6'da belirtildiği şekilde "Atık Yağ" etiketi bulunan kırmızı renkli tanklarda/varillerde toplanması gerekmektedir. Variller, yağmurdan korumanın yanı sıra sızdırmaz bir zemine yönelik hükümler ile (en az 25 cm kalınlığında ve epoksi, jeo membran ve benzeri yalıtım malzemeleri ile kaplı olarak) depoya yerleştirilir.

2.1.6. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği

28300 sayılı ve 22 Mayıs 2008 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan ve daha sonra güncellenerek 32055 sayılı ve 26 Aralık 2022 tarihli Resmi Gazetede tekrar yayınlanan Yönetmeliğin temel amaçlarından biri, elektrik ve elektronik atık üretiminin, yeniden kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanım yoluyla en aza indirilmesine yönelik yöntem ve hedefleri belirlemektir.

2.1.7. Atık Ön İşlem ve Geri Kazanım Tesislerinin Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik

Yönetmelik 09 Ekim 2021 tarih ve 31623 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Atıkların işlenmesi amacıyla faaliyet gösteren atık ön arıtma ve geri kazanım tesislerinin teknik kriterleri ile bu tesislerde bulunması gereken asgari gerekliliklere ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

3. Dünya Bankası ÇSÇ gereklilikleri

3.1. Kaynak Verimliliği, Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetilmesi - ÇSS3

ÇSS3, ekonomik faaliyetin ve kentleşmenin çoğunlukla havayı, suyu ve toprağı kirlittiğini ve yerel, bölgesel ve küresel düzeylerde insanları, ekosistem hizmetlerini ve çevreyi tehdit edebilecek sınırlı kaynakları tükettiğini kabul etmektedir. Sera gazlarının (GHG) mevcut ve öngörülen atmosferik konsantrasyonu, mevcut ve gelecek nesillerin refahını tehdit etmektedir. Aynı zamanda, daha verimli ve etkili kaynak kullanımı, kirliliğin önlenmesi ve sera gazı emisyonundan kaçınma ve azaltma teknolojileri ve uygulamaları daha erişilebilir ve ulaşılabilir hale gelmiştir.

Bu ÇSS, proje ömrü boyunca, Küresel Uluslararası Endüstri Uygulamaları (GIIP) ile tutarlı olarak kaynak verimliliği ve kirliliğin³⁸ önlenmesi ve yönetiminin³⁹ ele alınmasına ilişkin gereklilikleri belirlemektedir.

Kaynak Verimliliği ve Kirlilik Önleme ve Yönetim Standardının amaçları aşağıda verilmiştir:

- Enerji, su ve ham maddeler de dahil olmak üzere kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik etmek.

³⁸ "Kirlilik" terimi, katı, sıvı veya gaz halindeki hem tehlikeli hem de tehlikesiz kimyasal kirleticileri ifade etmek için kullanılır ve suya termal boşalma, kısa ve uzun ömürlü iklim kirleticileri emisyonları, rahatsız edici kokular, gürültü, titreşim, radyasyon, elektromanyetik enerji ve ışık dahil potansiyel görsel etkilerin yaratılması gibi başka bileşenler içerir.

³⁹ Enerji ve hammadde kullanımının yanı sıra yerel kirleticilerde emisyonlarında da azalmayı teşvik etmeye yönelik önlemlerin, aynı zamanda genellikle kısa ve uzun ömürlü iklim kirleticileri emisyonlarının azaltılmasını da teşvik ettiği göz önünde alındığında, bu ÇSS içinde aksi belirtilmediği sürece "kirlilik yönetimi", kısa ve uzun ömürlü iklim kirleticileri de dahil olmak üzere kirleticiler emisyonlarını önlemek veya en aza indirmek için tasarlanmış önlemleri içerir.

- Proje faaliyetlerinden kaynaklanan kirliliği önleyerek veya en aza indirerek insan sağlığı ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri önlemek veya en aza indirmek.
- Kısa ve uzun ömürlü iklim kirleticilerinin projeye ilgili emisyonlarını önlemek veya en aza indirmek.
- Tehlikeli ve tehlikesiz atık oluşumunu önlemek veya en aza indirmek.
- Pestisit kullanımıyla ilişkili riskleri ve etkileri en aza indirmek ve yönetmek.

3.2. Avrupa Birliği (AB) Mevzuatı

2000/532/EC2008/98/EC sayılı Avrupa Birliği Direktifi (Atık Çerçeve Direktifi), atık yönetimine ilişkin genel hükümleri öngörmekte ve temel atık yönetimi tanımlarını belirlemektedir. Atıkların insan sağlığını tehlikeye atmadan ve çevreye zarar vermeden ve özellikle su, hava, toprak, bitkiler veya hayvanlar için risk oluşturmadan, gürültü veya kokular dolayısıyla rahatsızlık yaratmadan ve kırsal bölgeleri veya özel ilgi alanlarını olumsuz etkilemeden yönetilmesini gerektirir. Direktif; atık, tehlikeli atık ve atık yağlarla ilgili eski AB direktifini değiştirmiştir ve şu anda 2000/532/EC sayılı Karar (yani Avrupa Atık Kodları) ile tanımlanan tüm atıkları kapsamaktadır.

Türkiye çevre koruma standartlarını AB'nin Atık Çerçeve Direktifi (2008/98/EC) ve bir atık listesi oluşturan Avrupa Komisyonu Kararı (2000/532/EC) ile uyumlaştırma çabasıyla, Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Türkiye'de atık üreten firmaları önemli ölçüde etkileyecek yeni bir atık yönetimi yönetmeliği kabul etmiştir. Atık Çerçeve Direktifi ile uyum amacıyla yayımlanan atık yönetimi uygulama yönetmeliği 2015 yılında kabul edilmiştir. Şu anda, Türk Atık Yönetimi Yönetmeliği Ek 4'te verilen atık kodları, Avrupa Atık Kodları ile tamamen aynıdır.

4. Görev ve Sorumluluklar

Projenin Çevresel ve Sosyal (Ç&S) yönetimine ilişkin görev ve sorumluluklar Proje ÇSYP'si içinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu kapsamda atık yönetimine ilişkin görev ve sorumluluklar Tablo 1'de verilmiştir

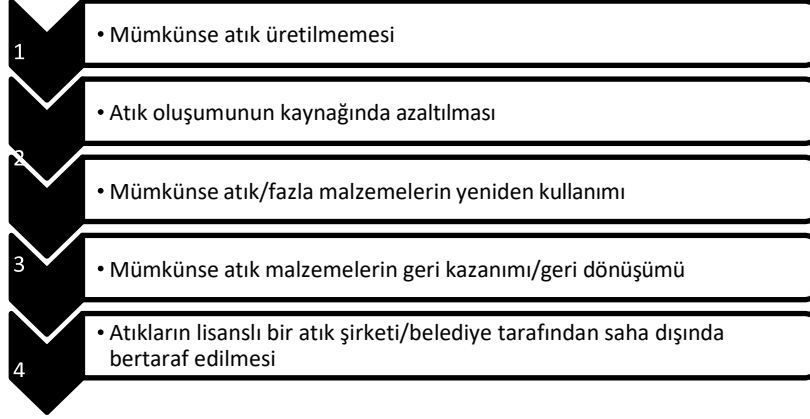
Tablo 1 Görev ve Sorumluluklar

Görevler	Sorumluluklar
Proje Uygulama Birimi (PUB)	<ul style="list-style-type: none"> Bu Planın uygulanması için yeterli kaynakların sağlandığından emin olmak Gerektiğinde, Planı gözden geçirmek ve güncellemek
Denetim Danışmanı	<ul style="list-style-type: none"> Planın uygulanması için Yükleniciye teknik destek sağlandığından emin olmak Eğitim kayıtları ve ilgili eğitim belgelerinin incelenmesi yoluyla Yüklenici tarafından ilgili eğitimlerin verildiğinden emin olmak Yüklenicinin izlenmesi ve raporlar aracılığıyla Yüklenicinin sağlık-güvenlik ve çevre performansının Proje gerekliliklerine uyumunu denetlemek
Yükleniciler	<ul style="list-style-type: none"> Bu planın Proje standartları doğrultusunda uygulandığından emin olmak Ana sorumluluğu itibarıyla, Planın (varsa Alt Yükleniciler tarafından da) uygulanması sağlamak ve uyumsuzlukları ve Planın uygulama performansını denetim danışmanına raporlamak Gerektiğinde, (örneğin uyumsuzluklar tespit edildiğinde, ilgili mevzuatta bir değişiklik olduğunda, vb.), düzeltici ve/veya iyileştirici faaliyetlerin geliştirilmesine katılmak. İlgili eğitimleri sağlamak. İç denetimleri ve günlük denetimleri gerçekleştirmek ve tespit edilen uyumsuzlukları kayda geçirmek. İlgili uyumsuzlukların kaydedilmesini ve bunlara derhal müdahale edilmesini sağlamak. Gerektiğinde, (denetim danışmanı ile koordinasyon içinde) Planı gözden geçirmek ve güncellemek. PUB'a sunulacak aylık rapora eklenecek günlük kontrol listesine, atık yönetimi hususlarının dahil edildiğinden emin olmak
Tüm personel	<ul style="list-style-type: none"> Atık yönetimi için gereken eğitimlere katılmak. Bu planın uygulanması açısından öz yetkinlik sağlamak.

5. Atık Yönetimi

5.1. Atık Yönetim Yaklaşımı

Atık Çerçeve Direktifi (2008/98/EC sayılı Direktif), yürürlükteki atık mevzuatı ve politikasında en iyi genel çevre seçeneği için öncelikleri belirleyen bir atık hiyerarşisi sağlamaktadır. Bu kapsamda, AB atık hiyerarşisi aynı zamanda Projenin de hiyerarşik yaklaşımı olacaktır. Bu kapsamda atık yönetimi, azalan tercih sırasına göre aşağıdakiler esas alınarak yapılacaktır:

Sahada oluşan atığı en aza indirmek ve uygun şekilde yönetmek için aşağıdaki iyi yönetim uygulamaları kullanılacaktır:

- Atık üretiminin (yönetim uygulamaları, malzeme kullanımından kaçınılması veya azaltılması vb. yoluyla) azaltılması bu planın birincil amacıdır.
- Tehlikesiz atıklar, tehlikeli atıklardan ayrılacaktır.
- Atıkların geri dönüşümü tüm Proje faaliyetleri boyunca zorunlu olacak ve ilgili eğitimler verilecektir.
- Lisanslı geri dönüşüm/geri kazanım firmalarına gönderilecek atıklar türlerine göre ayrılacaktır.
- Kullanılan tehlikeli madde miktarını en aza indirmek için çaba gösterilecektir.
- Tehlikeli maddeler ve atıklarla çalışan personel, uygun kullanım ve yönetim konusunda eğitilecektir.
- Malzemelerin dikkatli ve mantıklı bir şekilde yönetilmesi yoluyla tehlikeli madde sızıntıları önlenecektir.
- Mümkünse, tehlikeli maddeler yerine tehlikesiz alternatifleri kullanılacaktır.
- Depolama alanlarının düzenli denetimleri yapılacaktır. Hasarlı veya sızdıran kaplar tespit edildiğinde değiştirilecektir.
- Olası sızıntıları önlemek için donanım üzerinde önleyici bakım yapılacaktır.
- Atık depolama alanlarında tali güvenlik bariyeri veya taşma kapları olacaktır.
- Hiçbir koşulda atıklar sahada bertaraf edilmeyecektir.

5.2. Atıkların Sınıflandırılması

Proje faaliyetleri, çeşitli tehlikesiz ve tehlikeli atıkların oluşmasına yol açacaktır.

5.2.1. Tehlikesiz Atıklar

Tipik tehlikesiz atıklar aşağıda sıralanmıştır;

- Evsel atıklar,
- Geri dönüştürülebilir atıklar (örneğin kağıt, cam, metaller, ahşap atıklar, ağaçlar, teneke kutular, tekstil vb.),
- Ambalaj atıkları,
- Atık lastikler ve
- Hafriyat atıkları.

5.2.2. Tehlikeli Atıklar

Proje faaliyetleri sonucunda oluşması muhtemel farklı türlerdeki tehlikeli atıklar aşağıda belirtilmiştir:

- Atık pil ve akümülatörler,
- Atık bitkisel yağ,
- Tıbbi atıklar,
- Atık yağ (ekipman ve araçların, trafoların vb. bakımından kaynaklanan),
- Atık boya,
- İşletme ve bakım faaliyetleri ile ilgili diğer tehlikeli atıklar ve
- Tehlikeli maddelere temas eden malzemeler (böcek ilacı kutuları dahil)

5.3. Uygulama

5.3.1. Atık Toplama, Depolama, Taşıma ve Bertaraf

Yasal gereklilikler doğrultusunda bir endüstriyel (tehlikeli ve tehlikesiz) atık yönetim planı hazırlanacak ve İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü'ne sunulacaktır. Ayrıca atık beyan formunun her yıl Mart ayında bir önceki yıla ait bilgilerle doldurulması ve bu formların Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na dijital olarak iletilmesi zorunludur

5.3.2. Toplama, Ayırma ve Depolama

Atıklar, ayrılacak ve tehlikeli ve tehlikesiz atıklar için ayrı ayrı tanımlanarak belirlenmiş güvenli depolama alanlarında geçici olarak depolanacaktır.

Tehlikesiz Atıklar

Tehlikesiz atıkların yönetimi aşağıdaki gibi olacaktır:

- Evsel atıklar, Atık Yönetimi Yönetmeliğine uygun olarak özel çöp kutularında toplanacak ve şantiyede geçici olarak depolanacaktır.
- Geri dönüştürülebilir atıklar ayrılacak ve şantiyede kendileri için ayrılmış alanlarda geçici olarak depolanacaktır.
- Ambalaj atıkları ayrı ayrı toplanacak ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğine uygun olarak şantiyede kendileri için ayrılmış alanlarda geçici olarak depolanacaktır.
- Güvenli ve çevreye duyarlı geçici depolamayı kolaylaştırmak için atık üretim yerlerinde uygun atık kapları sağlanacaktır. Tüm kaplar içeriklerine göre net bir şekilde işaretlenecektir.

Tehlikeli Atıklar

Tehlikeli atıkların yönetimi aşağıdaki gibi olacaktır:

- Uluslararası standartlar ve uluslararası yaygın uygulama uyarınca tehlikeli atıklar hasarsız, sızdırmaz, güvenli ve uygun kaplarda depolanacaktır. İlgili mevzuata doğrultusunda, depolama için beton zeminli özel bir alan kullanılacaktır.
- Kullanılan tüm atık kaplarında net bir etiket ve atık türünün doğru tanımı olacaktır. Bu, atıkların güvenli bir şekilde toplanması ve taşınması için şantiye personeline ve harici personele bilgi sağlayacaktır. Tanımlanmamış tüm atıklar tehlikeli atık kabul edilecektir. Atık etiketleri; atık sınıflandırması/kategorisi, atık hacmi, MSDS ve gerekli KKD'ler gibi bilgileri içerecektir. Kapların üzerindeki tüm eski etiketler, karışıklığı önlemek için çıkarılacak veya kapatılacaktır.
- Tehlikeli atık kapları, hasar görüp görmediklerini veya herhangi bir sızıntı olup olmadığını belirlemek için düzenli olarak kontrol edilecektir.
- Tehlikeli atık kapları kapalı tutulacak ve atıklar kimyasal reaksiyona girmeyecek şekilde depolanacaktır.
- Projenin arazi hazırlığı, inşaat ve kapatma aşamalarında araçlar ve inşaat makineleri kullanılacaktır. Makine ve ekipmanın bakımının (örneğin yağ değişimi, akü değişimi vb.) Proje Alanı dışında kalifiye hizmet sağlayıcılarda yapılması planlanmaktadır. Şantiyede yağ değişimi, akü değişimi, lastik değişimi vb. yapılması kaçınılmaz ise, bu iş için ayrılmış (uygun drenajlı) alanlar kullanılacaktır. Toprağın kirlenmesini önlemek için araçların altına sızdırmaz bir örtü serilecek ve bu faaliyet su kaynaklarından uzakta yürütülecektir. Şantiyede herhangi bir yağ/yakıt/yağlayıcı dökülmesi veya sızıntısı gerçekleştiğinde, emici maddeler kullanılarak kirlilik kontrol edilecek ve (varsa) kirlenmiş toprak yeterli derinliğe kadar alınıp yine tehlikeli atık olarak depolanacaktır.
- Taşımada kullanılan tüm araçlarda herhangi bir sızıntı veya dökülmeye karşı emici madde bulundurulacaktır. İşçilere malzemelerin kullanımı ve bertarafı hakkında bilgi verilecektir. Filtreler veya petrol ürünleriyle doyurulmuş malzemeler, bertaraf edilmeden önce herhangi bir serbest ürünün çıkarılması için uygun bir kaba boşaltılacaktır.
- Atık yağlar, Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğinde belirtilen kategorilere göre geçici olarak depolanacak, toplanacak ve ayrı kaplarda bertaraf edilecektir. Atık yağ, geçirimsiz bir yüzeye yerleştirilen kapların içinde toplanacaktır. Farklı kategorilerdeki atık yağlar için farklı kaplar kullanılacaktır. Atık yağ geçici depolama kaplarında "Atık Yağ" işareti bulunacaktır.
- Atık bitkisel yağlar geçici olarak özel kaplar içinde toplanacaktır.
- Atık yağların alıcı ortamlara veya tuvaletlere/lavabolara boşaltılmasına izin verilmeyecektir.
- Atık pil ve akümülatörler, Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliğine uygun olarak ayrı ayrı toplanacak ve depolanacaktır.
- Projede araç bakımları şantiye dışında yapılacaktır. Ancak, araçların ve iş makinelerinin lastiklerinin değiştirilmesi gerektiğinde, değiştirilen lastikler Atık Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği uyarınca kendileri için ayrılmış yerlerde muhafaza edilecektir.
- Proje faaliyetleri patlayıcı kullanılmasını gerektirmemektedir. Ancak gerekirse, atık patlayıcılar orijinali ile aynı türde kaplar içinde depolanacak, ama patlayıcı atık olarak işaretlenecek ve lisanslı firmalar tarafından taşınacaktır.

5.3.3. Taşıma ve Bertaraf

Tehlikesiz Atıklar

Tehlikesiz atıkların taşınması ve geri dönüşümü, geri kazanımı ve bertarafı için aşağıdaki yönetim kontrolleri uygulanacaktır:

- Evsel atıkların düzenli depolama sahasına taşınması için ilgili belediye ile bir protokol imzalanacaktır.
- Ayrıştırılmış geri dönüştürülebilir atıkların ve ambalaj atıklarının taşınması için lisanslı firmalarla anlaşmalar imzalanacaktır.
- Hafriyat atığının şantiyede yeniden kullanılmayan kısmı, ilgili belediye tarafından onaylanan hafriyat, inşaat ve yıkıntı atığı bertaraf alanlarına taşınacaktır. Bu; Hafriyat, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğine uygun olmalıdır.
- Şirketin lisanslı atık tesisleri ile olan anlaşmaları bu Yönetim Planına eklenecektir.

Tehlikeli Atıklar

Tehlikeli atıkların taşınması ve yeniden kullanımı, geri kazanımı, geri dönüşümü ve bertarafı için aşağıdaki yönetim kontrolleri uygulanacaktır:

- Sahadaki depolama azami depolama kapasitesi seviyelerine yaklaştığında tehlikeli atıklar saha dışına taşınacaktır. Tehlikeli atıklar, atıkları toplayanlara veya çevreye zarar vermeden onaylı atık sahasına güvenli bir şekilde taşınmasını sağlamak için sahadan çıkarılmadan önce güvenli bir şekilde paketlenerek ve etiketlenecektir.
- Ayrı olarak toplanan atık pil ve akümülatörler; pil ürünlerinin geri kazanımı, dağıtımı ve satışı ile uğraşan işletmeler veya belediyeler tarafından kurulan toplama noktalarına teslim edilecektir.
- Atık lastikler; lisanslı taşıma, geri dönüşüm veya (yakıt olarak) yeniden kullanım şirketlerine teslim edilecektir.
- Yukarıda da belirtildiği gibi bu projede tıbbi atık oluşmayacaktır ancak gerekmesi halinde işyeri hekimi gözetiminde yakındaki bir sağlık kuruluşuna veya tıbbi atık imha firmasına gönderilecektir.
- Atık yağlar, lisanslı taşıyıcılar tarafından lisanslı işleme ve bertaraf tesislerine taşınacaktır. Taşıma öncesinde Ulusal Taşıma Formu doldurulacak ve yıllık atık yağ beyan formu ilgili makamlara sunulacaktır.
- Özel kaplarda toplanan atık bitkisel yağlar yeniden kullanım/geri kazanım için lisanslı firmalara gönderilecektir.
- Diğer tehlikeli atıkların taşınması ve bertarafı için lisanslı bertaraf tesisleri kullanılacaktır.
- Şirketin lisanslı atık tesisleri ile olan anlaşmaları bu Yönetim Planına eklenecektir.

6. İzleme ve Raporlama

Atık türleri, her türde toplanan atık miktarı ve atık sınıflandırmaları aylık olarak kaydedilecektir. Üretim zamanından nihai varış noktasına kadar üretilen atıkların kayıtları tutulacaktır. Bu amaca yönelik bir örnek atık kayıt formu Ek 1'de sunulmuştur.

Yıllık atık beyan formları (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın çevrimiçi web tabanlı sistemi, <http://online.cevre.gov.tr>) ve Ulusal Atık Taşıma Formları (şablon, 2 Nisan 2016 tarihinde yürürlükten kaldırılan Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği Ek 9-A'da verilmiştir) 5 yıl süreyle sahada saklanacaktır.

İnşaat ve işletme aşamasında sahadaki atıkların yönetimine ilişkin günlük denetimler yapılacaktır. Denetimler sırasında ele alınacak konulara ilişkin bir örnek kontrol listesi Ek 2'de sunulmuştur. Bu denetimlere ek olarak, inşaat aşamasında üç ayda bir iç denetimler yapılacaktır. Denetim ve izleme sonuçları, iki yıllık rapor kapsamında denetim danışmanına / İl ÇŞİD Müdürlüğüne ve Dünya Bankası'na

sunulacaktır.

İzleme ve denetim sonuçları esas alınarak, düzeltici ve/veya iyileştirici faaliyetler tasarlanacak ve uygulanacaktır. Bu faaliyetlerin performansı da izlenecek ve raporlanacaktır.

7. Eğitim

Yükleniciler, (varsa alt yüklenicilerin personelleri de dahil olmak üzere) tüm personele yeterli eğitim verilmesini sağlayacaktır. Eğitimin kapsamı, işçilerin atık yönetimi görevlerini ve işlevlerini; bu planın ilgili yönlerinden, ilgili mevzuat ve standartlardan ve (örneğin tertiplilik, atıkların ayrılması gibi) genel atık yönetimi uygulamalarından haberdar olmaları suretiyle yerine getirebilmelerini sağlayacaktır.

Eğitime ilişkin detaylar (örneğin katılımcılar, konular, sağlanan eğitim saatleri gibi) kaydedilecek ve kayıtlar sahada tutulacaktır. Tehlikeli atıklar ve malzemeler ile rutin olarak çalışan personel; özel taşıma, ayırma, etiketleme, depolama, sızıntıya müdahale ve bertaraf gerekliliklerinin detaylı olarak açıklandığı ilave uzmanlık eğitimi alacaktır.

8. Gözden Geçirme ve Güncelleme

Bu Plan canlı bir belgedir ve sorumluluklar, prosedürler ve uygunluk eylemleri gerektiğinde (örneğin ilgili mevzuattaki bir değişiklik sonrasında) güncellenecektir. İçeriğinin tam olarak bilincinde olmak denetim danışmanlarının ve Yüklenicinin bir sorumluluğudur. Yüklenici, personele ilgili eğitimi verecek ve bu Plan ile uyumu sağlamak için önlemlerin/taahhütlerin uygulanmasını sağlayacaktır.

EK-1 Atık Kayıt Formu

Ay:

Atık Kayıt Formu No:

No	Tarih	Tür (Tehlikeli/ Tehlikesiz)	Alt tür	Atık (ton veya m3)	Taşıyan	Bertaraf eden	Bertaraf Yöntemi
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

EK-2. Atık Yönetimi Denetim Kontrol Listesi

Denetim Tarihi:

Denetim Yeri:

Kontrol Önlemi	Uygunluk (Evet/Hayır)	Yorum
Tüm atık akışları uygun şekilde ayrılıyor ve aşağıdaki kategorilere göre etiketleniyor mu? - Tehlikeli Atıklar - Tehlikesiz Atıklar		
Saha atık envanteri mevcut ve güncel mi?		
Tehlikeli ve tehlikesiz atıklar ayrı yerlerde mi depolanıyor?		
Tüm işçiler tarafından görülebilen, doğru atık depolama yerlerini gösteren bir harita hazırlanmış mı?		
Atık malzemelerin karşılıklı kirlenmesini önlemek için tüm atık depolama kapları uygun şekilde etiketlenmiş mi?		
Tüm atık etiketlerine, aşağıdakileri içeren uygun bilgiler yazılmış mı? - Atık akışı (Tehlikeli, tehlikesiz vb.) - Atık türü (katı, sıvı veya çamur) - Atık miktarı Bilinen çevre, sağlık ve güvenlik tehlikeleri (örneğin MSDS formları) - Gereken kişisel koruyucu donanım (KKD)		
Atık taşıma ve atık bertarafı için sözleşme yapılan şirketlerin lisansları geçerli ve güncel mi?		
Ulusal Atık Taşıma Formlarının nüshaları, aylık atık kayıt formlarının bir parçası olarak tutuluyor mu?		

Ek-9. TESADÜFİ BULUNTU PROSEDÜRÜ

1. GİRİŞ

Türkiye Kırsal Alanlarda Deprem iyileştirme ve Yeniden Yapım Projesi (KADİYAP) (Bileşen 3) depremde evleri yıkılan veya ağır hasar gören insanların depreme dirençli ve enerji açısından verimli evlerde yaşamasını sağlayacaktır. Öte yandan Doğal ve Arkeolojik Sit Alanları, Kültürel ve Tarihi Yapılar kesinlikle Proje kapsamına alınmayacaktır. Bu proje, Şubat 2023 depreminden zarar gören kırsal evlerin ve bunlara bağlı ahır, samanlık, iş yeri gibi geçim kaynağı sağlanan tesislerin yeniden inşası üzerine gerçekleştirilecektir. Ancak proje uygulaması sırasında tescil edilmesi gereken bazı tesadüfi buluntularla -tarihi ve kültürel varlıklarla- karşılaşma ihtimali de bulunacaktır.

1.1. KAPSAM

Bu belgenin kapsamı, proje inşaat faaliyetleri sırasında bu tür varlıklarla karşılaşılması durumunda tesadüfi buluntu yönetimi eylemleri, prosedürleri ve sorumluluklarına ilişkin bir özet sağlamaktır.

Bu prosedür, proje etki bölgesinde ve diğer proje ile ilgili alanlardaki tüm proje faaliyetlerine yöneliktir.

1.2. TANIMLAR

TESADÜFİ BULUNTU	<i>"Tesadüfi buluntu", projeye ilgili inşaat çalışmalarının düzenli olarak izlenmesinin bir sonucu olarak tanımlanan ancak bir resmi saha araştırmasının dışında kalan tüm olası kültürel miras objelerini, özelliklerini veya alanlarını tanımlar.</i>
MÜZELER	
BÖLGE KORUMA KURULLARI	
PROJE	
YAPILMASI GEREKEN İŞLER	
VE ZORUNLU EYLEMLER	
ZORUNLU ÇALIŞMA	

1.3. KISALTMALAR

Kısaltma	Tanım
Ç&S	Çevresel ve Sosyal
YİGM	Yapı İşleri Genel Müdürlüğü

1.4. KAYNAKÇA

STANDARTLAR; MEVZUAT VE KANUNLAR
Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Korunma Kanunu
Kültür ve Turizm Bakanlığı, 658 Sayılı İlke Kararı, Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları

2. 2. GÖREV VE SORUMLULUKLAR

Yapı İşleri Genel Müdürlüğü (YİGM), projeye özgü çevresel ve sosyal etki analizlerine dayalı yönetim planlarını ve prosedürlerini hazırlamaktan ve uygulamaktan sorumlu olacaktır. Ayrıca YİGM, proje inşaat faaliyetleri sırasında tüm birimleri ve yüklenicileri birlikte bu prosedürlere uymakla yükümlü olacaktır. Prosedürün uygulanması konusunda tüm inşaat personeli eğitilecektir.

Proje Görevlisi	Sorumluluklar
Şantiye Müdürü	Çevresel ve Sosyal (Ç&S) konuların yeterli şekilde ve ilgili tüm birimler tarafından gerekli görüldüğü şekilde ele alınmasını sağlamak. Şantiyede Ç&S faaliyetlerini desteklemek, Ç&S izleme ve denetimini sağlamak ve bunlar için yeterli kaynak tahsis etmek.

3. TESADÜFİ BULUNTU SÜRECİ

Proje sahasında ve etki alanında tesadüfi buluntuların izlenmesine yönelik aşamalı süreç aşağıdaki Tabloda verilmiştir.

Tablo 1 İzlenecek Tesadüfi Buluntu Prosedürü Adımları

<p>1. AŞAMA - Bir tesadüfi buluntu sonrasında:</p> <p>Araştırma alanındaki tüm işler duracaktır.</p> <p>Tesadüfi buluntu alanı çevresinde bir geçici tampon bölgesi oluşturulacaktır.</p> <p>Derhal şantiye yönetimi ve müze arkeoloğu ile iletişime geçilecektir.</p> <p>Buluntu alanı; işaretler, tabelalar ve pankartlarla yeterli bir şekilde emniyet altına alınacaktır.</p> <p>Şantiyede korunan tesadüfi buluntu taşınmamalı, kaldırılmamalı veya daha fazla hasar görmemelidir.</p>
--

<p>2. AŞAMA - Kayıt</p> <p>Tesadüfi Buluntu Bildirim Formu, Bölüm A doldurulacak ve bir nüshası 24 saat içinde şantiye şefine gönderilecektir.</p>	
<p>3. AŞAMA - Yerel makamlarla iletişim</p> <p>Tesadüfi buluntu, ilgili müze müdürüne bildirilmelidir.</p>	
<p>4. AŞAMA - Müze Kararı</p> <p>İlgili müzenin arkeoloğu, tesadüfi buluntu alanında izlenecek eylemlere karar verecektir.</p>	
<p>AŞAMA 4A - Şantiye veya buluntu önemli değil</p> <p>Müze arkeoloğu, şantiyenin/buluntunun bir önemi olmadığını beyan eder.</p> <p>Şantiye şefi ilgili makamlara bildirir.</p>	<p>AŞAMA 4B - Şantiye önemli.</p> <p>Müze arkeologları şantiyenin/buluntunun önemli olduğunu beyan eder.</p> <p>Müze müdürü veya müzedeki arkeolog sonraki adımı kararlaştırır ve şantiye şefini bilgilendirir.</p>
<p>Şantiye şefi kendi kayıtları için tesadüfi buluntu kaydının bir suretini saklar.</p>	<p>Şantiye şefi ilgili makamlara bildirir.</p>
<p>Başka bir şey yapılması gerekmez. Tesadüfi buluntu prosedürü kapatılır.</p> <p>İnşaat faaliyetleri devam edebilir.</p>	

5. AŞAMA - Saha araştırması

Proje personeli, ilgili Arkeoloji Müzesi arkeoloğunun talimatlarına uyar.

<p>Saha araştırmasının ardından müze arkeoloğu, şantiyenin önemsiz olduğunu beyan eder.</p> <p>Şantiye şefi amirlerine haber verir.</p> <p>Şantiye şefi kendi kayıtları için tesadüfi buluntu kaydının bir suretini saklar.</p> <p>Başka bir şey yapılması gerekmez.</p> <p>Tesadüfi buluntu prosedürü kapatılır. İnşaat faaliyetleri devam edebilir.</p>	<p>Saha araştırmasının ardından müze arkeoloğu, şantiyenin/buluntunun orta derecede önemli olduğunu beyan eder.</p> <p>Test çukuru/kurtarma kazısı veya uzaktan algılama araştırmaları gibi daha gelişmiş çalışmalar tamamlanır.</p> <p>Müze arkeoloğu çalışmaları yönlendirir ve/veya denetler.</p> <p>Şantiye şefi amirlerine haber verir.</p> <p>Proje yönetimi, müze arkeoloğunun yönlendirmesi altında bir arkeolojik çalışma ekibi sağlar. Çalışma ekibi, kalifiye arkeologların yanı sıra diğer uzmanlar ve işçilerden oluşur.</p> <p>Kazı tamamlandıktan sonra ekip, müze yönetimine rapor verir.</p> <p>Müze yönetimi, araştırmanın bulgularını Bölgesel Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'na iletir.</p> <p>İlgili Bölgesel Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu, bu geri kazanımı resmi olarak onaylar ve proje yönetimini gereğince bilgilendirir.</p> <p>Şantiye şefi kendi kayıtları için tesadüfi buluntu kaydının bir suretini saklar.</p> <p>Başka bir şey yapılması gerekmez. Tesadüfi buluntu prosedürü kapatılır.</p> <p><u>İnşaat faaliyetleri devam edebilir.</u></p>	<p>Saha araştırmasının ardından müze arkeoloğu, şantiyenin/buluntunun çok önemli olduğunu beyan eder.</p> <p>Kurtarma kazısı tamamlanır.</p> <p>Şantiye, 21.07.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hükümleri uyarınca işleme alınır.</p> <p>Müze Arkeoloğu, test çukuru/arkeolojik kurtarma kazısı için yönlendirme ve/veya denetim sağlar.</p> <p>Şantiye şefi amirlerine haber verir.</p> <p>Proje yönetimi, müze arkeoloğunun yönlendirmesi altında bir arkeolojik çalışma ekibi sağlar. Çalışma ekibi, kalifiye arkeologların yanı sıra diğer uzmanlar ve işçilerden oluşur.</p> <p>Kazı tamamlandıktan sonra ekip, müze yönetimine rapor verir.</p> <p>İlgili Bölgesel Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu, bu geri kazanımı resmi olarak onaylar ve proje yönetimini gereğince bilgilendirir.</p> <p>Şantiye tescil edilir ve Türkiye mevzuatı uyarınca koruma altına alınır.</p> <p>Arkeoloji Sorumluları ilgili makamlara haber verir.</p> <p>Şantiye şefi kendi kayıtları için tesadüfi buluntu kaydının bir suretini saklar.</p> <p>Başka bir şey yapılması gerekmez. Tesadüfi buluntu prosedürü kapatılır.</p>
---	--	--

İnsan kalıntılarının bulunduğu durumlarda, derhal tüm proje ekibine ve yerel makamlara bildirilmesi gerekliliğine dikkat edilmesi son derece önemlidir.

İZLEME VE RAPORLAMA

Şantiye şefi, kültürel miras varlıklarının mevcudiyetini ispat için her türlü inşaat faaliyetlerini ve diğer faaliyetleri görsel olarak izleyecektir.

Tesadüfi Buluntular, Tesadüfi Buluntu Bildirim Formuna kaydedilir (bkz. Ek 1) Tesadüfi Buluntu Bildirim Formlarının basılı kopyaları, doldurulup, tescil edilerek kaydedildikten sonra her zaman taranıp şantiyede tutulur.

Tesadüfi Buluntu Bildirim Formları, şantiye şefi tarafından güncellenip, Tesadüfi Buluntu Kütüğüne kaydedilir (bkz. Ek 2). Bu belge düzenli olarak kontrol edilmelidir.

Annex A. Reporting of Chance Finds – Notification Form

PART A BÖLÜM A				
Sub-Project Location: <i>Proje Sahası</i>	District (İlçe): Village (Köy):	Date: <i>Tarih</i>	Form No:	<i>Project Information</i> Proje Bilgisi
Name of person reporting chance find: <i>Şans bulgusunu rapor eden kişinin ismi</i>				
Was work stopped in the immediate vicinity of the chance find? ☐ Yes ☐ No <i>Şans bulgusunun tam çevresinde iş durduruldu mu? Evet Hayır</i>				
Was a buffer zone created to protect the chance find? ☐ Yes ☐ No <i>Şans bulguyu korumak için tampon bölge oluşturuldu mu? Evet Hayır</i>				
NOTIFICATION BİLDİRİM				
Site manager and E&S manager contacted ☐ Yes ☐ No <i>Saha Müdürü ve Çevre Müdürü ile irtibata geçildi Evet Hayır</i>				
CHANCE FIND DETAILS ŞANS BULGU AYRINTILARI				
GPS coordinates <i>GPS koordinatları</i>	Photo record ☐ Yes ☐ No (HD quality – no cell phone photos) <i>Fotoğraf kaydı</i> <i>Evet Hayır</i> <i>(HD kalitesinde –cep telefonu fotoğrafı değil)</i> If not, explain why: <i>Değil ise nedenini açıklayınız</i> Other records ☐ Yes ☐ No Specify (drawings, HD quality videos, etc.): <i>Diğer kayıtlar Evet Hayır</i> <i>Belirtin (çizimler, HD kalite videolar, vb.)</i>			
Description of chance find: <i>Şans bulgusunun tanımı</i>				
Description of site/finding and other specifications of site/finding: (e.g. surface sediment type, ground surface visibility, distance to closest watercourse, etc.) <i>Sahanın / bulgunun ve saha/bulgunun diğer özelliklerinin tanımı: (örn. Yüzey sediman türü, yüzey zemin görünürlüğü, en yakın suyoluna olan mesafe, vb.)</i>				

PART B BÖLÜM B		
NOTIFICATION OF MUSEUM DIRECTORATE ARCHAEOLOGIST MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ ARKEOLOĞUNA BİLDİRİ		
Monitoring archaeologist contacted museum directorate archaeologist <i>İzleme arkeoloğu, müze müdürlüğü arkeoloğu ile irtibata geçti.</i>	☐ Yes Evet	☐ No Hayır
Date of notification: <i>Bildirim tarihi</i>		
Name of museum directorate and name of museum archaeologist: <i>Müze müdürlüğünün adı ve Müze müdürlüğü arkeoloğunun adı</i>		
Contact number of museum directorate archaeologist: <i>Müze müdürlüğü arkeoloğunun iletişim numarası</i>		
DECISION OF MUSEUM DIRECTORATE ARCHAEOLOGIST MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ ARKEOLOĞUNUN KARARI		
Date of site visit: <i>Saha ziyaret tarihi:</i>		
☐ Site/Finding of no significance - Construction to proceed with no further action – End of a chance find the procedure <i>Önemsiz Saha – Bulgu - daha fazla araştırma yapılmadan inşaat devam edilebilir – Şans bulgu prosedürün sonu.</i>	☐ Site/Finding of significance - Further actions required <i>Önemli Saha – Bulgu - Ek araştırma gerekmektedir</i> Please Fill out Part C <i>Lütfen Bölüm C'yi doldurun.</i>	
Date of notice to resume work: <i>İşe devam etme tarihinin bildirisi</i>		
Name of museum directorate archaeologist: <i>Müze müdürlüğü arkeoloğunun ismi</i>		
Contact information: <i>İletişim numarası</i>		
Site manager and E&S manager contacted <i>Saha Müdürü ve E & S müdürü ile irtibata geçildi</i>	☐ Yes Evet	☐ No Hayır
PART C BÖLÜM C		
FURTHER FIELD INVESTIGATION EK SAHA ARAŞTIRMASI		
☐ Site/Finding of minor significance <i>Az önem taşıyan saha/bulgu</i>	☐ Site/Finding of moderate significance <i>Orta derecede önemli saha/bulgu</i>	☐ Site/Finding of high significance <i>Çok önemli saha/bulgu</i>
Describe additional work to be conducted. <i>Yapılması gereken ek işlerin tanımı</i>		

Date started:

Başlangıç tarihi

Date of notice to resume work:

İşe geri dönme tarihi bildirisi

Name of museum directorate

archaeologist:

Müze müdürlüğü arkeoloğunun ismi:

Contact information:

İletişim numarası

Date completed:

Bitiriş tarihi

Construction manager contacted

İnşaat müdürü ile irtibata geçildi

Yes

Evet

No

Hayır

EK- B. TESADÜFİ BULUNTU KAYDI

BULUNDUĞU TARİH	TESADÜFİ BULUNTUNUN KISA TARİFİ	YETKİLİ PERSONELİN ADI BİLDİRİLDİ	YAPILAN İŞLEM	TESADÜFİ BULUNTU BİLDİRİMİ TAMAMLANDI	DURUMU AÇIK VEYA KAPALI	DİĞER HUSUSLAR

EK- C. İLETİŞİM BİLGİLERİ

Müze Müdürlüğü	Adres	Telefon	Faks	E-posta

KORUMA KURULU	SORUMLULUK ALANLARI	ADRES	TELEFON	FAKS	E-POSTA

Ek-10. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ PLANININ ANAHTLARI

İSG Planının temel amacı; dikkatli planlama, rutin denetimler, güvenlik bilinci, tüm personelin eğitimi ve güvenlik toplantıları ile güvenli ve sağlıklı çalışma ortamı sağlamaktır. Tüm yükleniciler *Sıfır Kaza Politikası* uygulayacaktır.

Ancak İSG Planlarının sık sık gözden geçirilmeli ve gerekirse güncellenmelidir. İSG Planları gözden geçirilip güncellenirken dikkate alınması gereken unsurlar, örneğin olaylar, kazalar, yeni yöntemler ve çalışma ortamındaki değişikliklerdir (yeni yöntemler, yeni malzemeler, araçlar, vb.). Yenileme, yıkım, yeniden yapım veya diğer faaliyetler içinde yer alan tüm işçiler ve taşeronlar, uygun İSG Planını okumalı ve insanlara ve çevreye zararlı kazaları ve olayları önlemeye teşvik edilmelidir.

Aşağıda listelenen hususlar İSG Planında ele alınmalıdır:

- Politika, Liderlik, Taahhüt
- Acil Durum Müdahale Planı
 - o Acil Durum Müdahale Planı, genel ve kuyu kaçağı gibi sektöre özgü acil durumlara nasıl müdahale edileceğini ana hatlarıyla belirtmelidir (hangi telefon numarası aranacak, kiminle iletişime geçilecek, nasıl iletişime geçilecek, nerede toplanılacak, vb.)
- Sağlık ve güvenlik konularının ana hatları ve İSG Planının hedefleri
- Görev ve sorumluluklar (taşeronların rolleri ve sorumlulukları dahil)
- Geçerli kanun ve yönetmelikler (6331 sayılı İSG Kanunu ve ilgili yönetmelikler)
- Eğitim planı ve hedefleri
- Risk analizi ve önleyici tedbirler
- Genel sağlık ve güvenlik gereklilikleri (talimatlar, kişisel koruyucu donanım, iş kıyafetleri, uyarı etiketleri, alet muayeneleri ve gereken nitelikler dahil)
- Delme ve test sırasında kuyu alanlarına erişim
- İSG Planına entegre edilecek koronavirüs pandemisine karşı önlemler

Örnek bir İSG Yönetim Planı için içindekiler tablosu

İçindekiler

1. Amaç

2. Kapsam

3. Yasal Dayanak

4. Yönetim Taahhüdü ve İSG Amaçları

5. Proje Bilgileri

5.1. Proje Bilgileri

5.2. İnşaat Öncesi Bilgiler ve Vaziyet Planı

6. Sağlık ve Güvenlik Organizasyonu

7. İSG Organizasyon Şeması

8. İşletme Yönetimi

8.1. İş Akışı Planı

8.2. Yöntem Beyanı

9. Risklerin ve Kontrol Önlemlerinin Belirlenmesi

- 9.1. Genel İnşaat Sahasını Etkileyen Risklerin ve Kontrol Önlemlerinin Belirlenmesi**
- 9.2. İşle İlgili Olası Risklerin ve Kontrol Önlemlerinin Belirlenmesi**
- 9.3. Üçüncü Taraflar Üzerindeki Etkilerin Değerlendirmesi ve**
- 9.4. Zaman ve Mekan Bakımından Çakışan İşlerden Kaynaklanan Riskler**
- 10. İş Ekipmanı İhtiyaçlarının ve Niteliklerinin Belirlenmesi**
- 11. İnşaat Sahasında Kullanılacak Koruyucu Ekipman İhtiyacının Belirlenmesi**
 - 11.1. Toplu Koruma Sistemleri ve Ekipmanları**
 - 11.2. Kişisel koruyucu ekipman**
- 12. Çalışma izni sistemi**
- 13. Kilitleme Etiketleme Prosedürü**
- 14. Denetim**
- 15. Çalışanların Eğitimi**
- 16. Acil durum hazırlığı**
- 17. Kaza ve Olay soruşturmaları**
- 18. Çalışan Sağlığı**
- 19. Tahmini bütçe**

Ek-11. TOPLUM GÜVENLİĞİ VE TRAFİK YÖNETİM PLANI ANAHLATLARI

Yeniden inşa faaliyetleri içeren alt projelerdeki başlıca toplum sağlığı ve güvenliği sorunları i) gürültü ve toz; ii) şantiye güvenliği; iii) acil durumlar; ve iv) trafik güvenliği. Bu Ek, Toplum Güvenliği ve Trafik Yönetim Planının hazırlanmasına yönelik genel kuralları tanıtmaktadır. Planın temel amacı, dikkatli planlama, rutin denetimler, farkındalık, proje geliştirme, keşif/sondaj sırasında toplumun eğitimi yoluyla toplumun güvenliğini ve sağlığını sağlamak ve motorlu taşıtla seyahate ilişkin riskleri azaltmak ve karayolu güvenliği risklerini azaltmak için yürürlüğe konabilecek pratik müdahaleleri tanımlamaktır. Yeniden inşa faaliyetleri, sahaya özgü sorunlara bağlı olarak ayrıntılı planlama gerektirebilir.

Her planda aşağıda listelenen hususlar ele alınmalıdır:

- Politika, Liderlik, Taahhüt
- Sağlık ve güvenlik konularının ana hatları ve planın hedefleri
- Görev ve sorumluluklar (taşeronların rolleri ve sorumlulukları dahil)
- Geçerli kanun ve yönetmelikler.
- Eğitim planı ve hedefleri
- Risk analizi ve aşağıdaki konulara karşı önleyici tedbirler:
 - o Pandemi (koronavirüs ve diğer bulaşıcı hastalıklar)
 - o Ortam havasına kirletici maddelerin ve toz emisyonlarının salınması
 - o Aşırı gürültü
 - o Kamyonların ve diğer araçların ve makinelerin tesise geliş gidiş hareketleri nedeniyle, uygun olmayan zamanlarda (örneğin çocuklar okula giderken) alt proje şantiyesi yakınından ve mahalle içinden geçen aşırı veya düzensiz araç trafiği
 - o Sürücünün araç sınıfı için uygun ehliyete sahip olduğundan ve yorgun, uyuşturucu veya alkol kullanmış olmadığından emin olmak.
 - o Yol koşulları için uygun hızlarda dikkatli sürdüğünden, tüm yolcuların emniyet kemerlerini taktığından emin olmak.
 - o Şirket tarafından kiralanılan herhangi bir aracı şirket zamanında kullanırken, tüm mobil iletişim cihazlarını kullanmaktan ve sürücünün dikkatini dağıtan diğer unsurlardan kaçınmak
 - o Hareket halindeki araçların etrafında çalışırken güvenli alanlar belirlemek
 - o Tehlikeli maddelere maruz kalma
 - o Proje ile ilgili acil durumlara (kaza, yangın, patlama vb.) maruz kalma
 - o Yanlış denetlenen veya eğitilen güvenlik görevlileri
 - o Harici şikayet mekanizmasının bulunmaması nedeniyle çözülmemiş sorunlar
- Erişimi önlemek ve mevcut tehlikelere karşı uyararak için çitler ve uyarı işaretleri gibi erişim engellerinin yerleştirilmesi.

Örnek Toplum Güvenliği ve Trafik Yönetim Planı için İçindekiler Tablosu

1. PLANIN AMACI VE KAPSAMI

1.1 Diğer Yönetim Planlarıyla Çakışmalar

2. ARKA PLANDAKİ POLİTİKA VE STANDARTLAR

2.1 Ulusal standartlar ve yönetmelikler

2.2 Uluslararası standartlar

2.3 Kaynak belgeler

3. GÖREV VE SORUMLULUKLAR

3.1 Yükleniciler

3.2 Müşavir

3.3 PUB

4. YÖNETİM YÖNTEMLERİ VE ETKİ AZALTMA ÖNLEMLERİ

5. İZLEME

6. DENETİM VE İNCELEME

7. RAPORLAMA 12

7.1 Denetim raporları (Müşavir tarafından hazırlanan)

7.2 Yüklenici İzleme Raporları

Ek-12. KİRLİLİK ÖNLEME PLANI ANAHLATLARI

Yürütülen tarama prosedürüne dayalı olarak uygun olan alt projeler için bir Kirlilik Önleme Planı hazırlanacak ve uygulanacaktır. İnşaat faaliyetleri gürültü ve hava kirliliğine ve ayrıca kimyasal sızıntı riskleri gibi tehlikeli malzeme risklerine neden olacaktır.

Kirlilik Önleme Planının hazırlanmasının ana amaçları şunlardır:

- Görev ve sorumlulukları tanımlamak
- Yasal/kurumsal çerçeveyi tanımlamak
- Projenin olası olumsuz çevresel etkilerini tanımlamak ve incelemek
- Olumsuz etkileri en aza indirmek, hafifletmek veya telafi etmeye yönelik önlemler tavsiye etmek
- Çevresel performansı iyileştirmek
- Uygun izleme ve çevre yönetimi önlemlerinin başarısızlıklarına müdahale edilmesini sağlamak

Her Kirlilik Önleme Planında aşağıdaki hususlar ele alınmalıdır:

- Proje özeti
- İlgili temel durum koşullarının açıklaması
- Etkilerin özeti
- Etki azaltma önlemlerinin açıklaması
- İzleme programının açıklaması
- Kurumsal düzenlemeler ve görev ve sorumlulukların ana hatları

Etkilere ilişkin özetle, etki azaltmanın gerekli olduğu tahmin edilen olumsuz çevresel etkiler tanımlanmalıdır. Her etki azaltma önlemi, ilgili olduğu etkiye atıfta bulunarak kısaca açıklanmalıdır. Önerilen etki azaltma önlemleri, ilgili kaynaklar, tasarımlar, donanım açıklamaları ve/veya işletim prosedürleri ile desteklenmelidir. Çevresel performansı değerlendirmek için izleme önemlidir. Bu nedenle, izleme programı, önerilen önlemlerin yetersiz olması veya etkilerin hafife alınmış olması durumunda etki azaltma önlemleri alınmasını sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. İzleme programı, belirlenen etkiler ve kullanılacak yöntemlerle bağlantılı olmalıdır.

Etki azaltma ve izleme sorumlulukları açıkça tanımlanmalı ve çeşitli sorumlu taraflar arasındaki koordinasyon düzenlemeleri açıklanmalıdır. Bu taraflara; faydalanıcılar, yükleniciler ve idari kuruluşlar dahildir.